

Samlede og efterladte Skrifter

af

H. C. Ørsted.

---

4 – 6

Fjerde Bind.

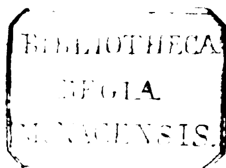
Kjøbenhavn.

Forlagt af Universitetsboghandler Andr. Fred. Høst.

Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno.

1851.

47

Indhold.

Digte.

Side.
Til min Hustru 3
1818 4
1819 5
1829 med Eau de cologne 6
1830 Ægtestanden 7
1833 med en Theemaskine 8
1834 med Mynsters Prædikener 9
1835 10
1836 Hjemmet 11
1837 13
1841 15
1843 16
1848 17
1849 18
Med Julegaver
Til en ung Studerende 20
Til en Digter 21
Til en ung Polytechniker 21
Til Fru G. 22
Til A. S. Ørsted 23
Til Sir John Herschel 23
Med Oehlenschlægers Portrait 24

Side.

Til Ossians Oversætter 25
Til Mængden 26
Til en lille frygtsom Pige 27
Fra en Moder i en Psalmebog til hendes Søn ved hans Confirmation . 27
Et andet Vers i en lignende Anledning 27
Ved et Barns Død 28
Fædrelandssang 28
Til de Franske. 29
Nilen 31
Brudstykke 34
Brudstykke af et Digt over Jordens Udvikling 35
Et Vandspring 36
Kamp, Seier og Fred 37
Den til Hvile Gangne. 39
Den Udhvilede 39
Til Søvnen 39
Hexametret 40
Efter Ossian 41
Skjønhedsglæder. 41
Thorvaldsen 46
Bernstorfferne 49
Nyt Vafthrudnersmaal 55
Bemærkninger over Digtet „Luftskibet“ 71
Luftskibet 97

Forord.

Fra sin tidlige Ungdom har Ørsted elsket Digtekunsten, allerede i sit sextende Aar begyndte han at oversætte og selv at skrive Digte; dette har han af og til fortsat gjennem sit hele Liv, dog ofte med temmelig lange Mellemrum. Grunden til, at han ikke stadigen hengav sig til disse Forsøg, har han selv udviklet paa følgende Maade:

„Spørger jeg mig selv, hvad der saa tit holdt mig tilbage fra at anvende min Tid paa digteriske Arbeider, finder jeg, at det laae deri, at Tænkning og Videnskab hos mig havde en stærk Overvægt over Digterkaldet; havde jeg mindre overgivet mig til Tænkning, havde det samme Digteranlæg taget et friere Sving; nu virkede det mere i Videnskabens Tjeneste som Opfindelsesevne. Jeg kan sige det som min egen indvortes Erfaring, at det er den samme aandelige Handling at opfinde i Videnskaben som at digte. Min Lyst til at give mine videnskabelige Arbeider en Kunstform, troer jeg, bærer Vidne om den Skjønhedssands, som gjør Opfindelsesevnen til Digtergave. Først fra den Tid af, da jeg ret klart gjennemskuede den Skjønhedsverden,

hvori Videnskaben og Kunsten sammensmelte, fik jeg stor Lyst og sandt Mod til at digte."

Ofte har en ydre Anledning fremkaldt Digte, der vistnok kun vare bestemte for en snævrere Kreds, men af hvilke her dog gives et Udvalg, da de kunne tjene til at belyse Forfatterens Charakteer fra en anden Side, nemlig i hans Familieliv, og desuden i og for sig selv indeholde skjønne Tanker. Ørsteds Yndlingstanke, at hævde Naturvidenskaben en Plads i Poesien, har han gjort mange Forsøg paa at skaffe Indgang, hvilket tydeligt nok fremtræder i flere af Digtene; blandt mange Brudstykker af Digte, henhørende til denne Retning er kun et enkelt blevet optaget, da man har vogtet sig for at fremdrage meget, der, om det vel ikke vilde være uden Interesse, dog af Forfatteren selv aldeles ikke er blevet anseet som fuldført. Saavidt muligt ere Digtene betegnede med de Aarstal, i hvilke de ere skrevne, da de Tidsomstændigheder, hvorunder de fremkom, ofte kunne bidrage til at give dem deres rette Betydning, og foran det større Digt Luftskibet er den samme Fortale aftrykt, der ledsagede det, da det udkom første Gang.

Digte.

Til min Hustru.

Dit Hjerte, veed jeg, aldrig fandt Behag
I stolte Gaver paa din Fødselsdag;
Du vil, den feires skal ved huslig Lykke,
Og ei ved kostbar Dragt og gyldent Smykke.

Forgjæves bød jeg Dig en broget Fest
Med mangen kjær og mangen munter Gjæst;
Paa denne Dag, min elskede Veninde!
Jeg veed, Du Dig vil kun blandt Dine finde.

Bestedent fordrer Du kun hver en Gang
At hilses af din Digters svage Sang,
Og havde jeg det Ønske ei fornummet,
Maaskee min Sang for stedse var forstummet.

Thi skjøndt ved Digterqvad det unge Bryst
Alt tidligt svulmed af en salig Lyst,
Og skjøndt jeg titnok egne Kræfter prøved',
Mig Kunstens Storhed atter Modet røved'.

Dit Ønske kaldte mig paany til Sang,
Hvert Aar jeg bragte Dig min Harpes Klang;
Jeg følte ved dit Bifald Frygten vige,
Og Mod og Lyst til Digtning kraftigt stige.

1818.

Hver Maaned i det krebsbevæg'de Aar
Strøer sin Velgjerning over Jorderige;
Derfor og hver sin Priis og Ære faaer,
Iblandt de vidtomspredte Dødelige.

Hiin synger Maiens lysegrønne Blad:
Den elsker meest den venlige Skjærsommer:
En Anden priser Solens varme Bad,
Som hid til Nord med Høstens Frugter kommer.

Hiin glædes ved Septembers klare Luft:
Den smerteglad Løvfaldet øverst sætter:
Hiin skuer fjernt mod Rankens modne Frugt:
Den ærer Vintrens dybe Stjernenætter.

Jeg priser, fro ved Aarets Vexelspil,
Dem alle med i Hjertets glade Toner;
Dog den, der bringer Vaarens første Smiil,
Hos mig høit over alle andre throner.

Den bringer os det første Sommerbud,
Og Elskov vaagner over al Naturen;
Den viser os det første Blomsterskud,
Mens Kornet svulmer lovende i Furen.

Jeg priser Vaarens lille Blomst, den blaa,
Som sig beskedent skjuler i det Grønne,
Letsindighed den ikke finde maa;
Men herlig Duft den Søgende vil lønne.

Den ligner mest en ædel Qvindesjæl,
Hvis skjulte Blomst Blufærdighed indhyller,
Dog hvo den fandt, han fandt med den et Held,
Som Jorden til et Paradiis omtryller.

Derfor er Vaarens Maaned mig saa kjær;
Den bringer Blomsten, der er værd at finde;
Men, o, en Blomst den skjænkte mig især,
Den bragte mig min elskede Veninde.

1819.

Med Glæde seer jeg Dagen frem at bryde,
Der bringer min Venindes Fødselsfest;
Men i fortroligt Skjul lad os den nyde,
Saa feires Hjertets Høitidstimer bedst.

Først lad for Godheds Gud os takfuldt knæle,
Saa meget Godt ham ene skylde vi,
Lad Baandet, som forener vore Sjæle,
Og ene os i Andagts Harmoni.

Han blandet i vor Glæde Savnets Taarer,
Men ogsaa derfor bør ham Tak og Priis,
Hans Haand forstaaer at læge, naar den saarer,
Han er vor Fader stedse god og viis.

Thi Taarers Dug en Himmelrose ammer,
I Aanders Sprog benævnet Kjærlighed,
Den blusser ei i jordisk Elskovs Flammer,
Men som et Morgenskjær for Evighed.

Og med den voxer Længsels Sölverlillie
Og Haabets altid friske Eviggrønt,
De luttre som en Lægedom vor Villie,
At den mod Himmelen sig hæver skjønt.

Og styrket ved den, klares Aandens Öie,
At selv i Jordens Vexelspil det seer
Med Fryd et Gjenskin af den Evighöie,
Saa Himlen møder det paa Jorden her.

Saa lad os da ved Jordens Held os fryde
Omslyngende fast vore kjære Smaae,
Indtil vi see den Morgen Skyen bryde,
Der kalder bort vor Aand fra Stövets Braa.

Med Eau de Cologne.

1829.

I Vintrens Iis sig Vaaren hyller ind,
Og Nordens Kulde trodser endnu Solen;
Hver Floras Yndling skyer den kolde Vind,
Forgjæves søger Öiet Martsviolen.

Men Blomsterrigets ædle Balsamduft,
Ved Kunsten tryllet i krystalne Gjemme,
Forlade maa den lune Moderluft,
Og qvæge os, hvor Vinteren har hjemme.

Af intet Øie seet, den til os kom,
En Aand, hidsvævende fra fjerne Egne,
Og Blomsterrigets Kraft og Lægedom
Bevares, medens Markens Blomster blegne.

Os strøede Blomster en almægtig Haand
Mildt over dette Jordeliv herneden;
Men hvis de falmed, dem en himmelsk Aand
Har givet Kraft og Liv for Evigheden.

Ægtestanden.

1830.

Skjøn er den Pagt, der binder Mand og Qvinde,
Den stiftedes i Jordens første Vaar
Og stedse Hjerter skal til Hjerter binde,
Saa længe Jorden i sin Bane gaaer.

Thi herligt knytter Hjerte Du til Hjerte,
O Faderglæde, Moderkjærlighed.
Du ener dem i Glæde som i Smerte,
De blanded' Blod til Pagt for Evighed.

I Leg af deres Børn tilbagevende,
De end engang i Livets Morgengry,
I Børnefreds de lære glad at kjende
En aaben indre Verden frisk og ny.

Tilsidst med deres Alders Snee forbinder
Sig endnu kraftig Ungdomsild ved den,
Og selv naar deres sidste Straale svinder,
I deres Afkom staae de op igjen.

Med en Theemaskine.

1833.

Af alle Dampmaskiner dog den bedste
Er den, som surrer paa et husligt Bord;
Vel har den ikke Kraft som tyve Heste,
Dens Varme ei et kunstigt Hjulværk snoer:
Men driver Intet den med Hjul og Stænger,
Saa har den i sig selv et Tryllevæld,
Hvorom en huslig Kreds sig sammentrænger,
Saasnart det bruser i den stille Qvæld.

Vel sandt, at ei dens varme Væde huser
En saadan Kraft, som Vinens stærke Aand,
Der hæver os, begeistrer og beruser,
Og sprænger Hverdagslivets snævre Baand,
Der gyder Ungdomsliv i gamle Aarer,
Og Krigermod i den Forsagtes Bryst,
Fremkalder Latter og aftørrer Taarer,
Og smelter Kummer selv tit hen i Lyst.

Men Vældet som af heden Urne flyder,
Og mætter sig med Urtens Duft, saa mild,
Er fuld af stille, fredelige Dyder;
Sødt qvægende, den tænder ingen Ild.

Den hele Kreds sig føler glad fortrolig,
Mens Driffen nydes trint om rene Bord
Samtalen fyrig tit, men altid rolig,
I Spøg og Alvor hulde Venneord.

Tit saae en ældet Urne sig at samle
Omkring vort Bord en glad fortrolig Kreds
Af Mand og Viv, de Unge med de Gamle,
I Kjærlighed og Fribed hver tilfreds.
Den gamle Urne kan ei længer tjene,
Lad da en ny og blank gaae i dens Sted,
Og i det nye Aar os tit forene
Med gamle Venner i den gamle Fred.

Med Mynsters Prædikener.

1834.

Hvad var Jorden, hvis ei Solens Lue
Straaled til os fra den høie Bue,
Skinnede de klare Stjerner ei,
Og ei Maanen ned paa natlig Vei!
Lidt da hjalp kun Glandsen, som den skjuler,
Alle blanke Skatte i dens Huler,
Lidt dens stolte himmelhøie Fjeld,
Lidt den indre Varmes dybe Væld.

Hvad var Livet, hvis til os herneden
Straaled intet Lys fra Evigheden,
Faldt ei paa de vilde Kræfters Spor
Noget Glimt af gudbesjælet Ord!

Lidt da hjalp kun Dagens gyldne Klode,
Lidt at Nattens Lys paa Himlen stode;
Jordelivets Lampe snart gaaer ud,
Mørkt er Alt da, uden Haab om Gud.

Stedse aaben stod din Sjæl for Trøsten,
Som med Lyset straaler os fra Østen,
Kaster venlig Klarhed for vort Fjed
Gjennem Tidens Nat til Evighed.
Tag da Bogen her for Aand og Hjerte,
Tag den Gave, som Du selv begjærte,
Tag med den min Tak for svundne Aar;
Himlen signe det, som forestaaer.

1835.

Tiden tumler sine Børn saa fage
I den solbestraalte unge Vaar,
Nyt Dig blomstrer frem et Leveaar,
Det udfolde sig i glade Dage!
Kraftigt trives Haabets grønne Blad!
Øiet qvæges ved den blaa Kjærminde!
Rosen smile rød og sundhedsglad!
Frodig Ungdoms Vedbend Dig omringe!

Frugterne Dig milde Glæder være,
Nydte i en snæver Kredses Ro,
Faa men glade Venner i din Bo,
Aandens Værker, som kan Aanden nære.

Timer tilbragt i Naturens Skjød,
Mens den lune Sommer til os smiler,
Og i stille Aftendæmring rød
Sjælen fra den travle Dag udhviler.

Hjemmet.

1836.

Hjem, o Tilflugt, fuld af Fred,
Venlig Trøst og Kjærlighed!
Lad din Ynde til mig smile,
Lad mig i din Tryghed hvile!
Børnefreds med munter Id!
Hulde Viv, Du Moder blid!
Her jeg nyder, glad i Sinde,
Hver en Lykke, hvert et Minde,
Hvert et Haab for fjerne Tid.

Staaer Naturen, som en Ørk,
I sin Vinter, kold og mørk;
Hvirvler Sneen tykt derude,
Medens vilde Storme tude:
Lad dem voldsomt rase frem!
Etsteds kan jeg trodse dem,
I min hyggelige Stue,
Ved min Arnes muntre Lue,
I det fredelige Hjem.

Bliver Himlens Sommersmiil
Til en mægtig Lysets Piil,
Saa mit Øie meer ei taaler
Glandsen af de stærke Straaler,
Uden Slør af mindste Sky;
Hvorhen skal jeg heller tye,
For at finde venlig Hvile,
Langt fra Solens hvasse Pile,
End i Hjemmets svale Ly!

Møder mig i Verden Strid,
Stundom Kulde, Had og Nid;
Maa mit Hjerte søge længe
Efter ligestemte Strænge;
Trøst der er i Hjemmets Favn;
Der er Lindring for mit Savn,
Der er Lægedom mod Harme,
Der er Kjærlighed og Varme,
Der er Fredens trygge Havn.

Kast Dig kun med modigt Bryst,
Mand, i Livets Kamp og Lyst!
Samtid, ja en Tid derefter,
Har sit Krav paa dine Kræfter;
Men, naar adspredt, træt og tom,
Sjælen søger Lægedom,
Skuer i sit eget Indre
Kilden, som kan Smerten lindre,
Hjemmet er din Helligdom.

Nyd kun Livet i dets Glands,
Qvinde, med den aabne Sands!
Øiet fik Du til at skue;
Blomst! Du søger Solens Lue!
Dog hvis Sjælen, tro og from,
Ikke blindthen sværmer om,
Men af Blomsterne, som møde,
Samler sig en evig Føde,
Hjemmet er din Helligdom.

Hjem, o Tilflugt, fuld af Fred,
Venlig Trøst og Kjærlighed!
Lad din Ynde til mig smile,
Lad mig i din Tryghed hvile!
Børnefreds med munter Id!
Hulde Viv, Du Moder blid!
Her jeg nyder, glad i Sinde,
Hver en Lykke, hvert et Minde,
Hvert et Haab for fjerne Tid.

1837.

Naar i Alderen os Noget minder,
Om hvor hurtigt Livets Strøm henrinder,
Vækkes tusind Tanker i vor Bryst;

Grundende seer Mennesket tilbage
Paa den lange Rad forløbne Dage,
Hvor ham straaler svundne Ungdomslyst.

Da han vugged sig i gyldne Drømme,
Da han følte Blodets hede Strømme
I den kraftopfyldte, unge Barm,
Da hans elskovssyge, fulde Hjerte
Himmelsk Salighed at føle lærte,
Naar han om den Skjønne slog sin Arm.

Let han fristes da til at beklage,
Timerne han ei kan faae tilbage
Og at sygne hen i tomme Savn.
Ham nu synes alle Blomster visne,
Ham nu synes alle Hjerter isne,
Hver en Lyst at lukke ham sin Favn.

Elskede Veninde, Viv Du hulde!
Du, som gjennemskuer mig tilfulde,
Veed, at saadan Sorg ei trykker mig,
Hvad der har i Ungdomsblodet bruset,
Hvad der har det unge Sind beruset,
Har til rolig Fryd forvandlet sig.

Hvert et Aar, vi saae for os hensvinde,
Følte Sjæl til Sjæl vi meer forbinde
Fast og stærkt med overjordisk Baand.
Om det Skjønne, Sande og det Gode
Stedse fuldere vi os forstode,
Stedse nærmede sig Aand mod Aand.

Skal end Alderns Snee vor Isse tynge,
Denne Kjærlighed skal sig forynge
Dog med hver en nysudsprungen Vaar,
Legemet med Aarene skal ældes,
Styrken skal af Tiden overvældes,
Evigt Aanders Kjærlighed beståaer.

1841.

Vintren forsvinder, de lange Nætter vige,
Sommeren vinker og Lysets muntre Rige;
Lagnet af Snee nu bliver frugtbar Væde
Til Marken at klæde.
Blysomt af Mulden Violen blidt fremdukker,
Duftende Kronen i Solglands op sig lukker,
Fylden vel savnes; men dog forkynder Blommen,
At Vaaren er kommen.

Vaaren er kommen med Knoppens friske Fylde,
Svulmende Haab, som skal Høsten os forgylde,
Spirer til Blomsters fremmyldrende Hærskarer
I Skjød den bevarer.
Maaned vær hilset, da Vinteren maa svinde,
Dobbelt mig hilset, Du bragte min Veninde,
Aarligt mig atter med Haabets Minder fryder,
Mens Høsten jeg nyder.

1843.

Over Aarenes Flugt tit høres de bittreste Klager,
At de fortære hver Kraft, at de henhvirvle hver Fryd:
Barnets uskyldige Leg og sorgløse Livslyst jo varer
Gjennem saa stakket en Stund, siden en taagefuld Drøm:
Ungdomsfyrigheds Id og Elskov og gyldene Planer
Kjøles og falme saa snart, slugt af den tærende Tid:
Kommer den modnere Kraft, den kommer jo kun for at slides
Under Arbeid og Kamp, snart er den udslukt igjen;
Sorgløshed, Livslyst og Kraft fortrænges af Svaghedens Alder,
Kulde har den og Savn, Graven til nærmeste Maal.
Saadan Klage, jeg veed det, er langt fra dit rolige Hjerte,
Og Du veed, jeg den skyer, livsglad, som da jeg var ung.
Begge med takfuldt Sind vi skue paa hensvundne Tider,
Ønske tilbage dem ei, glædes ved Tiden, som er.
Hvad i Barndom har spiret, med Ungdommen blomstret, og siden
Pleiet i Modenheds Aar blev med omhyggelig Aand,
Skylles i Tidernes Strøm os ei bort, et ubodeligt Livstab,
Nei, med lønnende Frugt qvæger det Alderen nu.
Barndommen atter os møder i Børnebørns smilende Uskyld,
Livets Daggry jo her Nabo til Evigheds staaer.
Ungdomsfyrigheds Id i Sønner og Døttre gjentages,
Morgenrøden sit Skjær kaster paa Aftenens Gløb.
Ei da nydes vort Liv i halvtudslettede Minder,
For os lever igjen Alt, hvad os fordum var Fryd.
Hvad og ellers vi saaede har Himlen med Værk jo velsignet,
Vaarens Ønsker nu staae kronte ved frugtbare Høst.
Dette mig rinder i Hu paa din Dag, min elskede Hustru;
Thi vor Kjærligheds Blomst visned' med Alderen ei.
Længe leve Du blandt os, omslynget af Kjærligheds Kjæde,
Glad i den elskede Kreds, Kredsen end længe til Held.

1848.

Atter lyser os din Dag imøde,
Kjære Hustru, Husets ædle Pryd!
Men en Sky staaer for dens Morgenrøde,
Truer at omtaage Dagens Fryd.
Vel staaer alting godt hos os her hjemme,
I vor Barm det samme Hjerte slaaer;
Men blev det os muligt vel at glemme,
At vort Fødeland i Fare staaer?
Borgerkrig vil Danmark sønderbryde;
Til en Broderkamp man hvæsser Sværd;
Hvad skal Hjertet nogen Trøst indgyde
I dets Sorg ved en saa rædsom Færd?
Sandt det er: os Skyer tæt omsvæve,
Som formørke vil os Fredens Land;
Men vi vil os over Skyen hæve
Til den Solglands, som den sprede kan.
Frihеds Sol jo lyser over Sletten,
Modet lyner i hver Borgers Blik;
Skal ei Frihedsglandsen løse Trætten,
Som af Tvang og Skjul sin Næring fik?
Vi jo see Begeistrings stærke Lue
Blusse frem i Danskens stille Barm,
Som saa roligt slaaer, før Fjender true,
Og ham vækker til retfærdig Harm.
Jeg fra Haabets Tind et Blik udsender,
Og et Solglimt synes vise mig,
At dog Ret og Mod og Frihed ender
Striden, som bebuded' Borgerkrig.

Lad os fast til dette Haab os klynge,
Trygt ved den oprundne Frihedsdag,
Hvori alle Kræfter sig forynge,
Hvor hver Id er hele Folkets Sag!
Og skal end vi mangent Offer bringe,
Bære for den stundom tunge Savn;
Det vort kjække Mod skal ikke tvinge,
I det frie Danmarks kjære Favn.
Vi med Alvorslyst vor Fest da feire,
Haabopfyldte og med trøstigt Mod;
I vor Barm lad glade Kræfter seire,
Spaae vort Land og Folk en Udgang god!

1849.

Fra min hjemlige Stavn det speidende Blik jeg lod vandre
Ud over Verden saa vidt, over Alt, hvad der rører sig om os;
Stort og mægtigt er Synet og værdigt Tænkerens Öie,
Men af Forfærdelse fuldt; thi løste Kræfter sig tumle
Vildt i Landene rundt og fylde Jorden med Rædsel.
Skræk udbreder vel tit det knittrende Lyn med sin Torden,
Stormenes brusende Flugt, som rykker Træer med Rod op,
Bølgernes fraadende Slag mod svagtbeskyttede Kystland;
Men de vare kun kort, og snævre Grændser er sat dem.
Større Magter hist true med vidtomgribende Virken.
Som naar Jordfladen rystes af Dybets utæmmede Magter,
Stundom fra Land og til Land af uoverskueligt Omfang

Ødelæggelsen gaaer og hæver Sletten til Bjerg op,
Styrter et Hav paa det Tørre, hvor Markerne før stod i Grøde,
Saa kan Menneskets Slægt oprøres af kæmpende Kræfter,
Trods den fornuftige Sjæl, som Alting skulde beherske.
Vel er det ikke mig skjult, at selve Menneskets Vildskab
Styres ved evige Lovbud, som tjene til Slægtens Forædling.
Sandt! i Tidernes Løb de menneskestiftede Samfund
Skabe for Tidsrummets Tarv, hvad senere Tider omslynger
Med haardttrykkende Baand, som tit med anspændte Kræfter
Sprænges maa med Vold til Gavn for en høiere Frihed,
Som i kommende Tider skal mange Slægter velsigne,
Men under Gjæringens Kamp de vilde Kræfter regjere,
Uret seirer heel tit og Vold, skjøndt de siden maa styrtes,
Rædsomt det Skuespil er, hvor Sønnen opstaaer mod Fader,
Broder mod Broder er rustet, og fjernt staaer den blide Forsoning.
Lad mit Øie derfra sig vende til venlige Hjemstavn,
Hvor i mit elskede Land, saa vildt ei Kræfterne tumles,
Skjøndt og Spirer til Kiv ei ganske er skjult for mit Øie.
Dog jeg standser ei her, til mit huslige Hjem jeg idag vil
Tage min Tilflugt; thi der jeg møder Fred kun og Glæde,
Det er min elskede Hustrus den venlige Fest, som vi hilse
Hver en kommende Gang med fornyet Jubel; vi ville den
I vor kjærlige Kreds af Hjertets Fylde her nyde,
Ønske hende paa ny saa mangen lykkelig Aarsdag.

Med Julegaver.

Til en ung Studerende.

(Med Plader og Bue til Klangfigurer, henlagte i en architektonisk Opstilling, som skulde betyde Naturens Tempel, med en Steen for Døren, som indeholdt et Hovedværk over Naturlæren).

En lille Gave jeg Dig byde vil,
Let som vort Selskabs muntre Julespil.
Dog er vor Leg tit paa Betydning rig,
Lad Gaven selv den heri være lig!
Først synes den Dig uden anden Dyd,
End træffe Sandsen med en flygtig Lyd,
Der svinder bort af Mindet som en Dunst,
Foruden mindste Gnist af Weises Kunst;
Men indseer Du først ret dens sande Brug,
Du med en ringe Ting, med Støv, med Fnug
Fremkalder i et Nu til Lysets Glands
En mangefold og kunstigt ordnet Dands.
Og mens Du stirrer grundende derpaa,
Et Lys fra Tankens Dyb Dig skal opgaae,
Et Glimt af Verdens skjulte Harmoni
Din videlystne Aand skal see deri.
Og til det Skjønnes underlige Magt
Skal Spiren Dig for Dagen vorde lagt,
Og i et Fremsyn aabenbares Dig,
Hvor Videnskab og Kunst forene sig.
Dog vent ei strax det Alt at blive var —
Kun Grandskning gjør dens Løndom aabenbar!
Men sagtnes ikke din begyndte Ild,
Du naaer det ædle Maal, Du stunder til.
Gaae dristigt hen mod Templets høie Dør,
Derinde staaer dens Guddom med sit Slør;

Fra Templets Baggrund gaaer en Straaleglands,
Der træffer billedfuld din aabne Sands.
En vældig Steen er foran Templet lagt;
Den frem for Alt Du hæve uforsagt:
Er denne Steen engang tilfulde Din,
Du trænger let i Helligdommen ind.

Til en Digter.

Med et Speil.

Gode Varsler hvile
Over dette Glar;
Det en Sjæl gjensmile
Trøstig, fri og klar;
Ikke Jordens Brimmel
Med dens Taageslør,
Phantasiens Himmel
Deri speiles bør.

Til en ung Polytechniker.

Med et Mikroskop.

Sandsen være Tankens Spore,
Tanken laane Sandsen Vaaben;
Saa Naturen staaer Dig aaben,
I det Smaa Du seer det Store.

Til Fru S.

Med Hauy's Lærebog i Physiken, efter at hun havde hørt mine Forelæsninger.

I Alt bevæger sig en hellig Flamme,
Den fylder Jord og Hav og Luftens Blaa,
I evig Vexel, evig dog den samme;
Men kun det indre Øie den kan naae.

Thi ofte skjules den i dybe Skygge,
Tit splittes den i tusind Farvers Skjær,
Og ingen Dødelig end nød den Lykke,
Til fælles Straale-Punkt at samle hver.

Dog har Naturen viet nogle Kjære,
At samle Straaler af den spredte Ild,
De skal en Lue paa dens Alter nære,
Som Maanens Straaler bleg, dog himmelmild.

Beskeden træder for Dig denne Gamle,
Skjøndt mange Straaler ei faldt i hans Lod,*)
Til klare Billeder dem alle samle,
Den Ædle dog med sindrig Kløgt forstod.

Du af hans Haand da denne Gave tage,
Og lad den ofte venlig føre Dig
Til hine Granskings-Timer end tilbage,
Hvis Minde blev mig uforglemmelig.

---

*) Vel at mærke i Forhold til det opstillede Ideal.

Til A. S. Ørsted.

Med en Papirkurv fra hans Broderdøttre den 21de Decbr. 1837.

Hvad ei er værd at blive gjemt,
At skaffe bort er jeg bestemt:
Den Tjeneste vistnok er ringe;
Dog fra din ædle Travlheds Bord
Det synes mig en Ære stor
Endog kun Vraggods bort at bringe;
Jeg veed, Du vist ei vrager mig,
Hvit de mig sendte elske Dig.

Til Sir John Herschel.

Med mit Digt Luftskibet.

Den, som med Grandskerens Aand, og Digterens Sands for det Skjønne,
Kalder, hvad dybt Du har tænkt, frem i beskuelig Form,
Snart fordyber Du Dig i den solbesaaede Himmel,
Snart Du i Stoffernes Spil søger det skjultere Baand,
Snart bespeider Du Mørket i Straalen, som udbreder Klarhed,
Snart Du Formlernes Hvir løser med Mesterens Kunst;
Dig er den herlige Lyst af denne Grunden og Skuen,
Deles med Andre den ei, dog end ledsaget af Savn.
Eenfoldt vil Du og klart det grundigt Udtænkte beskue,
At Dig ei lokkende Skin skuffer med gøglende Spil.
Og, naar da Sandheden staaer i selvstændig Form Dig for Øie,
Trolig Du stiller den frem, som den sig viste Dig selv.
Hvad den saalunde formaaer til Menneskeslægtens Forædling,

Har Du med Kjærlighed følt, har Du ved Værker beviist.
Herligt har Tanken og Viden hos Dig til Kunst sig forklaret,
Herligt af inderste Sjæl sprudler Dig Digtningens Væld.
Fra beundrende Ven en liden Gave Dig sendes,
Lige Sindelags Pant, savnes end Lighed i Kraft.
Ikke var Luftskibets Priis for mit Digt det høieste Formaal,
Nei, det var Opfindelsens Magt, viist i den særlige Daad,
At sig Opfindelsens Aand ved Bedriften vort Blik aabenbared',
I dens spirende Kraft, i dens sig modnende Frugt,
Som den Mennesket hæver og hele hans Livskreds udvider,
Mægtigt forædler hans Sands, Lykke bereder hans Slægt.
Gjør end ei fyldest den Kunst, med hvilken jeg Værket har udført,
Vil min Stræben dog ei, savne dit Bifald, o Ven!

Med Oehlenschlægers Portrait.

Han kaldte Valhal frem af Tidens Mørke
Og parred Sydens Ild med Nordens Styrke.

Til Fortids Skygger gav han Liv og Glands,
Og Norden smykkes ved hans Digterkrands.

Han hented til os paa sin Digterflugt
I gyldne Skaaler Iduns ædle Frugt.

Til Ossians Oversætter.

1849.

Milde Vestenvinde føre
Fjerne Toner til mit Øre.
Var det Aeolsharpens Klang,
Hvori Vinden qvad sin Sang?
Eller er det Aandestemmer,
Som min indre Sands fornemmer?
Minder bringe de mig hid
Om en længst forsvunden Tid.
O! mig Sangens Aander sige,
At de fjerne, underlige
Toner kom fra Fingals Søn,
Som mig trylled tit i Løn.
Selmas Stræng fra fjerne Strande
Lød hen over mange Vande,
Traf saa her paa Sjellands Vang
En beslægted Stræng, som klang.
Kling kun! udsend dine Toner
Over Danmarks Bøgekroner!
Lad os høre Bardens Røst,
Med dens Veemod, Skræk og Lyst!
Mal i bløde, blide Sange
Møen, haabefuld og bange,
Som i Hedens øde Fred
Søger om sin Elskers Fjed.
Men Du Sorgens Mulm udbrede,
Naar hun paa den brune Hede,
Finder ei sin Elsker mild,
Men hans skumle Morder vild.
Før os fra det tause Øde,
Hvor kun Vind og Vandfald lede,

Did hvor Mænd med harmfuldt Bryst
Styrte sig i blodig Dyst!
Hvor de Barder mægtigt sjunge,
Skjoldene af Sværdslag runge,
Krigerraab blandt Vaabengny
Stingrer op i høien Sky!
Før os saa til Fredens Fester,
Hvor i Hal de glade Gjæster
Lytte til en Seiersfang,
Ved den klare Harpeklang.
Lad i Tidens Nat dem svinde!
Viis os til et Sørgeminde,
Rovdyr Hallens Rum beboe.
Tidsler frit i Gaarden groe!
Aander af de Helte gjæve
See fra Skyen, hvor de svæve,
Med veemodigt Øie ned
Paa den svundne Herlighed.
Syng om Livets Lys og Mørke,
Om dets Ømhed, om dets Styrke,
Syng om Seier og om Fald!
Dig vort Øre følge skal.

Til Mængden

ved mangen Leilighed.

O Blindhed! Glimt af Sandheds Tankelyn
Forgjæves ind i eders Mørke falder;
I spidser Øre, hvor der kræves Syn,
Og klappe rask for Tordenords Rabalder.

Til en lille frygtsom Pige.

1821.

Lille Pige, gaae Du kun,
Hvor Du bør til hver en Stund,
Frygt kun ei for Mørkets Magt,
Herrens Engle holde Vagt.
Mennesker Dig ikke hade,
Ingenting gjør Dig ei Skade
Vandrer Du i Herrens Frygt,
Kan Du overalt gaae trygt.

For en Moder i en Psalmebog til hendes Søn

ved hans Confirmation.

Du aldrig glemme: størst af alle Bud
Er det, at over Alting elske Gud.
I ham alt Liv, al Sandhed har sin Kilde,
Forlade ham er Livets Liv at spilde.
Hans næste Bud er atter Kjærlighed,
Hvormed Du sætter Dig i Næstens Sted.
I Andres Glæde, som i Andres Smerte,
Du stedse møde dem med kjærligt Hjerte.
Staae stedse i Guds Sandhed klippefast,
Og tryg Du er, om hele Verden brast.

Et andet Vers i en lignende Anledning.

Elsk Livet, men som den, der elsker Gud;
Modtag dets Fryd som den, der veed hans Bud;

I Modgang Haabet svigte ei dit Hjerte,
Det føle ømt for Brødres Fryd og Smerte.
Søg for alt Andet ikkun Herrens Lov,
Saa giver han Alt, hvad Du har behov.

Ved et Barns Død.

Den 12. Marts 1819.

Dit Øies klare Ild for os er sluкt,
Og Sundhedsrosen paa din Kind er luft,
Dit Legem lægges ned i Jordens Gjemme,
Men Spiren vorer kun, betroet til Jordens Skjød,
Og Barnet vorder først til Engel ved sin Død,
O dette lad os aldrig, aldrig glemme.

Fædrelandssang.

1802.

Dansken boer ved den sølvblaa Strand,
Boer i den venlige Bøgeskygge.
Klædt i det frodigste Grønt er hans Land,
Gyldne Ax hans Ager smykke.

Søen den er hans Ros og Lyst,
Dannerflaget den stolt mon bære,
Fredsomt og elsket fra Kyst til Kyst,
Krigerisk smykket med Seier og Ære.

Jorden gavmild belønner hans Flid,
Frie Hænder gi'er Grøde rige,
Armen styrket i travle Id,
Landet ei skal i Kampen svige.

Danskens Navn er af gammel Æt;
Kom med det danske Maal hiint milde,
Arvede Sagn og arvet Ret,
Fra de Fædre gjæve og snilde.

Danskes Tro er paa Christus bygt,
Deel vi har i hans rene Lære,
Gud opholde Du os i din Frygt,
Dig skee evig Priis, Lov og Ære.

Til de Franske.

1796.

Ja gyd Dig ud, min Sjæl, i Toner,
Ei ene jeg er lykkelig,
Den hele Klodes Millioner
Skal vorde det med mig;

Thi snart staaer Dyds og Friheds Throne
Urokkelig mod hver Tyran
Og signer Hedens fjerne Zone,
Og Isens mørke Land.

See hist Tyrannerne, som trued'
Med Død og Brand hver Frihedꝭ Søn,
See deres Vælde underkuet,
See deres Stolthedꝭ Løn.

De Daarer kom med Trællestarer
Mod Frihedꝭ kjække Land til Krig,
Men Frihedꝭ Banner trodser Farer,
Det staaer urokkelig.

De kjække Frihedꝭ Sønner droge
Til Kamp, som Ret og Frihed bød;
De kom, de angreb' og de sloge,
Paa deres Sværd sad Død.

Og hurtigt strider Frihedꝭ Banner,
Hver Dag med nye Seire frem;
Alt skjælve modløst de Tyranner
I det før trygge Hjem.

Snart, snart et Kæmpeslag skal fælde,
Med rædsom Styrke eders Magt,
Snart eders blodbestænkte Vælde
Skal skjules i Foragt.

O Brødre, som saa tit vandt Hæder
I Kamp for Frihed og for Ret,
Endnu en Kamp, og ingen Kjæder
Skal haane Mennesket.

Kun ikke sparet, knuus hver Throne,
Hvor Ondskab sig forgude lod!
Svagt skal Tyrannens Fald udsone
Det skjændigt spildte Blod.

Men hvor en Fyrste ædelt tænker,
Kun drager Sværd mod Vold,
Med Glæde bryder alle Lænker
Og vær Betrængtes Skjold.

Ham byder Haand, han skal betrygge
Den unge Friheds Sikkerhed
Og snart i Olietræets Skygge,
I da skal boe i Fred.

Da, da staaer Dyds og Friheds Throne
Urokkelig mod hver Tyran,
Og signer Hedens fjerne Zone
Og Isens kolde Land. —

Nilen.

1829.

Naar Jordens Midkreds hæver
Sig Afrika til Fjeld;
Der Himlens Vand nedsvæver
Og danner Kildevæld.

De ned ad Fjeldets Stene
Nu styrte sig med Gny,
Som vilde de forene
Sig Favn mod Favn paany.

De snart sig sammengyde
Til et heelt mægtigt Vand,
Og længe gjennemflyde
De et os ukjendt Land.

Det gaaer mod Nord og Øster
Til Nubiernes Land,
Der træffer det en Søster
Den favner det paa Stand.

Og store Nil nu kaster
Sig ned fra Fald til Fald,
Og fuld af Vælde haster
Den til Ægyptens Dal.

Den Dal var tør og sandet
Som Sahar gold og vild,
Hvis den blev ikke vandet
Af den frugtsvangre Nil.

Klar hver Dag Himlen smiler
Ned over Nilens Seng,
Men ingen Regn nediler
At qvæge Mark og Eng.

Thi Fjeld og Høiland svale
Hver Sydens Luftning brat,
Saa hist mod Jord maa dale
Den ædle Vædes Skat.

Men hundred Arme spreder
Vel Nilen over Fjeld,
Og til Ægypten leder
De himmelsendte Væld.

Et skyfrit Blaa omspænder
Dets Synskreds Dag og Nat,
Men fjerne Bjergland sender
Det Himlens Vand, som Skat.

Ei giver den blot Vandet,
Men ogsaa frugtbart Muld,
Og gavner mere Landet,
End om det førte Guld.

I Verdens Foraar iilte
Alt Folk til Nilens Bred,
Hvor Dalen yndig smiilte
I villig Frugtbarhed.

Dog maatte allevegne
De agte Floden vel,
Den maale og beregne
Og lede den med Skjæl.

At forudsee dens Gave
I Himlens Stjernebog
De maatte flittigt stave
Og blev paa Aaret klog.

Og hvad de vilde reise
Tiltrods for Flodens Meen,
Det maatte vældigt kneise
Af kunstigt hugne Steen.

Og store Kjøbmandsskarer
Drog' gjennem Nilens Land,
Og bragte sjeldne Varer
Fra mangen fremmed Strand.

De tit og Viisdom bragte,
Men meer igjen de vandt,
Man høit det maatte agte
I hver en Verdenskant.

Saa Jord og Himmel kaldte
Til Tanke og Bedrift,
Og sære Ting udtalte
Vist Nilens Billedskrift.

Den staaer paa Pyramider
Og Templer mangefold,
Staaer efter lange Tider
Vel end til fjerne Old.

Dybt skjult i Nat den taalte
Ei noget Glimt af Dag
Før Manden*) kom, der maalte
Os Lysets Bølgeslag.

Brudstykke.

Hvordan! har Dybenes Luer
Da meldt den rædsomme Nød,
Som store Landskaber truer
Med vild Omstyrtning og Død?

---

*) Doctor Thomas Young, der har gjort vigtige Opdagelser saavel over Lyset som over Hieroglypherne.

Nei, men Folkenes Aander sig røre
I Bølger fra Land og til Land,
Der true med Vold at føre
Alt, hvad bestaaer, til Fordærvelsens Rand.

Fra vor stille Bolig jeg skued
Ud over den vide Jord,
Rundt vilde Kræfter der trued,
De vælted fra Syd sig mod Nord.

Det var ikke Vinde, som sused'
Oprivende Træer med Rod,
Det var ikke Bølger, som brused'
Med rædsomt truende Flod.

Nei, Stormen om kort Tid sig lægger,
Og Bølgen sig stiller saa blid,
Men af, hiint Oprør sig strækker
Ud over Verden saa vid.

Brudstykke.

Af et Digt over Jordens Udvikling.

Bryd ei længer paa de stærke Baand,
Som for evigt knytte Form til Aand;
Spildt er derpaa al din Kunst og Møie;
Tvæt i Sandheds Væld først klart dit Øie,
Lær saa, hvad Dig Himlens Stjerneord,
Og hvad Jordens Steenskrift Dig betroer.
Ind i Verdens Urnat kjækt Du skue,
Da ei Jorden var, ei Himlens Bue,

Massen fyldte en chaotisk Ørk,
Uden Former, livløs, kold og mørk.
Dvæl ei længer her i Nattens Gys,
Ene langt fra Liv og Ly
Men lad Aandens lette Vinge
Snelt Dig over Secler bringe,
Da i Kræfters Vexelspil
Verdenskloder først blev til.

See vor Klode, nylig fød,
Udad Taage, indad Glød.
End ei Solens Straaler brøde
Ind til Skorpens mørke Øde,
Død hver Livets Spire laae
End ei Græs var eller Straa.

Men inden raser vilde Kræfters Kamp,
Det brager, Luer hæve sig med Damp,
Et mægtigt Bjerg fra Dybet løftes op,
Og vidt sig strækker ud dets Kæmpekrop.

Et Vandspring.

Herligt af Jordens Skjød fremsprudler din mægtige Straale,
Stiger fra fængslende Dyb høit i den friere Luft,
Sig! Hvordan har Du Tyngden beseiret, som vilde Dig binde
Nede, hvor Alting er stift, stedse til Modstand beredt;
Frodigt Du stigende voxer og spreder i Faldet Dig kraftigt,
Staaer som et flydende Træ, rigt paa Grene og Skud.

Kamp, Seier, Fred.

1848.

Uagtet det første af de følgende Smaadigte maaskee, dersom en begeistrende Melodi sættes dertil, kan bruges som Krigssang, maae de forøvrigt betragtes som et Slags digterisk Eenhed, der udtrykker vor Begeistring, vort Haab og vore Ønsker. Man vil maaskee beskylde det mellemste af disse Smaadigte for at være en Triumph før Seiren; men i den her angivne Sammenhæng maa det blot betragtes som et Udtryk for det Seiershaab, der saa tit yttres i Krigssange.

Kampen, den nødvendige.

Herfrem lad os svinge det blinkende Staal
Og storme mod Fjenden saa sage!
Han haaner vort Land, og han haaner vort Maal,
Det nordiske Sværd lad ham smage.

Dybt føle vi, Fjenden vor Broder dog er,
Aarhundreder med os forbunden;
Men selv han os tvang til den blodige Færd;
Nu gjælder kun tabt eller vunden.

Vort Krigsraab skal være: til Seier eller Død,
Udæmpet af Kampenes Torden;
Ei svigter den Danske, hvad Æren ham bød,
Det kjendes i Syden og Norden.

Hver kæmpe saa kjækt, at hans Minde kan staae,
Hvis selv han i Krigsdysten falder,
Og æres i Frasagn, som frydelig naae
Til sildigste Menneskealder.

Og er der paa Dannebrog sat nogen Plet
Af Svigens den giftige Drage,
Vort Banner skal komme fra blodige Tvæt,
Saa reent som i Valdemars Dage.

Herfrem lad os svinge det blinkende Staal,
Og storme mod Fjenden saa fage:
Han haaner vort Land, og han haaner vort Maal,
Det nordiske Sværd lad ham smage.

Seiren, den haabede.

Vundet er Seiren,
Hævdet er Dannemarks Ære,
Lovsang toner i Leiren,
Priis den Evige være!
Over blanken Vove
Rygtet skal den føre,
Over Marker og Skove
Skal den Frænderne høre.

Freden, den ønskede.

Endt er Dagens Vildhed, Aftnens Kjærter
Straale paa det pletfri Dannebrog;
Men en Sorg besøger vore Hjerter:
Det var Brødre, som vort Glavind slog.
Alle fast, de ved den Løgn var skuffet,
At vi haaned' dem med Overmod;
Mangen, som nu Dødens Lod har truffet,
Var os før en Broder from og god.
Hurtig lad os Haand til Fred nu byde,
Til Forsoning snel, som rask til Strid.
Yndigt efter Vaabengnyet lyde
Enigt Broderchor om Freden blid.

Den til Hvile Gangne.

Sænk Dig Søvn med breden Vinge
Paa de trætte Lemmer ned!
Lad den tause Nat betvinge
Alt, hvad truer Hvilens Fred!

Hold langt borte stærke Drømme
Med de vilde Kræfters Strid!
Kjære Minder mig omstrømme,
Som gjer Søvnen sund og blid!

Den Udhvilede.

Nu Lærken alt synger, og Solstraalen leger
Paa Blomster og Løv i den vakte Natur;
Med Liv og med Fyrighed Alt sig bevæger,
Til Arbeid herop! nu er Leiet et Buur.
Mit Dagværk lad nu kun gaae rask mig fra Hænde!
Hver Muskel sig stramme til Virksomhed fro!
Lad Tanke og Haand sig kun tumle og vende,
Til Dagen maa vige for qvægende Ro!

Til Søvnen.

Hulde Søvn! endskjøndt det vissesle Billed paa Døden,
Bydes Du, venlige Gjæst, dog til mit Leie herhid.
Vær velkommen! hvor sødt, uden Liv dog saadan at leve!
O, hvor saligt at døe saaledes hen uden Død!

Hexametret.

Efter A. W. Schlegel. Trykt i Gæa 1846.

Som for den, der fra Skibsdæk betragter det vidtstrakte Havspeil,
Kimmingen trindt er tilsyns, og Intet begrændser hans Udsigt,
Hvor den natlige Hvælving, besaaet med funklende Stjerner,
Ved mildtaandende Luft afspeiles i blaanende Dybhed,
Saa Hexametret omfatter vor Sjæl, optagende roligt
Epos! din Digtnings Olymp, det indholdsmægtige Billed,
I sin rhythmiske Flod, hiint Væld for Rhythmernes Slægter —
Som af Oceanos avlet, den vidthenstrømmende Hersker,
Hvert et Vandløb paa Jorden fremrisler eller frembruser.
Som mod Strøm i Kamp tit haard møisommelig Roning
Fremarbeider et Skib, men snart Afgrundenes Vandsvælg
Stormoprøres, og Kjølen i skummende Brændinger gynges,
Saa dets Alvors-Gang kan verle med hurtigste Skynding.
Tit, o hvor høit gaaer dets Flugt! Hexametret stedse sig selvligt,
Enten til Krigernes Lov med utrættelig Kraft det sig ruster,
Eller af Viisdom fuldt indpræger betydningsrig Lærdom,
Eller med ynderig Lethed idylliske Hyrder omsvæver.
Hil Dig, Homeriske Klang, Oraklers ærværdige Tunge!
End Du laaner din Røst til Digternes Qvad i vor Nutid*).

---

*) Som bekjendt forsøgte A. W. Schlegel i en lille Række af Digte at vise, hvad det tydske Sprog formaaede i de gamle Sprogs Versebygning. Ved Læsningen fik jeg Lyst til at forsøge, hvad mit Modersmaal heri formaaede; dog behagede ikkun det her oversatte Digt mig saameget, at jeg ønskede at overføre det i vort Sprog. Slutningslinierne, som hentyde paa de øvrige sig dertil sluttende Digte, maatte jeg da forandre; udelade disse to Linier vilde jeg ikke, da de høre til det Heles Afrundning. Denne Oversættelse har henligget utrykt i mange Aar.

Efter Ossian.

1821.

Endt er dit straalende Løb i det Blaa, guldhaarede Luftsøn!
Vesten har aabnet sin Port og byder den rolige Seng Dig.
Herlig Du smiler, o Sol, i den purpurbæltede Nedgang;
Bølgerne samles til Skuet, og bævende Hoveder hæve
Mod din rødmende Glands, men rulle med Skjælven tilbage.
Drøm nu kun trygt hist i Skyggernes Nat om en frydefuld Gjenkomst!

Her skal tusinde Lys til Harpens Toner os lue,
Selmas Haller inat skal fyldes med Velklang og Dagglands;
Fingal er kommen igjen, og Cronas Krigsraab forstummet
Som et henrullende Bulder; op Barder til Sangenes Kamp nu!
Kongen er kommen tilbage med Seier og Ære fra Krigen.

Skjønhedsglæder.

Trykt i Gaa 1845.

O, see den Sommerfugls flagrende Dands!
Med Lyst den sig bader i Sollysets Glands.
Den let sig boltrer i luftige Sving,
Sig nærmer, sig fjerner i mangen en Ring.
Dens Farver straale i vexlende Pragt,
Som stod de med selve Lyset i Pagt,
Dog snart den synker i Dødens Nat.
Hist har den livfulde Dreng den fat,
Med Byttet han iler til Faderen glad,
Og viser ham Vingens det brogede Blad.
Men skaanselløs mod den uskyldige Sands,
See, Faderen røver den Farvernes Glands!

Mon Støvet i Drengens den udstrakte Haand
Erstatter den Glands, som fortrylled hans Aand! —
Med selvklog Daarskab her Faderens Vid
Forstyrrer en Glæde for kommende Tid.

* * *

Kloge Ven, din strenge Dom Du bøie!
Følg mig hist ind i den aabne Hal!
Scenens Slutning med uhildet Øie
Dømmende Du der betragte skal.
Et Forstørringsglas Du seer opstillet,
Vingens fine Støv er for det lagt;
Aner Du det indholdsrige Billed,
Som udfolder her sin skjulte Pragt?
Hvert et Støvkorn for den Unges Øie
Staaer en Skikkelse heelt reen og klar;
Deel for Deel dens indre Former nøie
Skues i det underfulde Glar.
Tro mig! dette Syn af Skjønhedspræget,
Sat paa Ting, som skjultes for vort Blik,
Har det unge Hjerte meer bevæget,
End al Pragt, den lette Vinge fik.
Alt en Anelse han maa fornemme
Af en indre Fylde stor og rig,
Som den ydre Form vil karrigt gjemme,
Men for Grandskeren skal aabne sig.
Vingen nu, for Glasset lagt, ham tyder,
At hiint Støv var ei tilfældigt spredt,
Men at det som Skæl og Fjær fremskyder,
Planfuldt af Naturen selv beredt.
Høit af Videlyst hans Sjæl vil brænde:
Hvert Organ, den lille Flyver har,

Vil han i dets indre Bygning kjende,
Søge sig paa Tvivl og Spørgsmaal Svar.
Mon det spæde Dyr, som vi, har Øie?
Undrende han tusind finde vil. [1] *)
Aander det? han seer de Luftrør nøie, [2]
Tusind Arner smaae for Livets Ild. [3]
Hjertet skal han see og Blodets Veie, [4]
Hver en Deel af den kunstfulde Mund, [5]
Næringsværket, Æggestokkens Leie, [6]
Og dets ydre Lemmers indre Grund. [7]
I de Skikkelser, det gjennemløber,
Vexelfuldt fra Ægget til dets Død,
Ham alt Larven Eenhedsspiren røber, [8]
Og den Lov, som hele Rækken løb.
Livets Tanke ham imøde træder,
Hvor han før en flygtig Lyst kun fandt,
Klart Du seer, at høie Skjønhedsglæder,
For sit Tab han til Erstatning vandt.
Dog her var ei Tab; skal ham ei fryde
Glands og Farve, blot fordi han seer
Livets indre Væld, hvoraf de flyde?
At det skjønne Syn indslutter Meer?
Mon Forvandlingernes skjønne Billed
Anende han ei betragte vil.
Efter at for Sjælen ham er stillet
Livets underfulde Tankespil?

Uden Fordom maa det Skjønne nydes,
Sands og Tanke bør i Venskab staae;
Hvad der føles strax, hvad først maa tydes,
Ligelidt den Vise vil forsmaae.

---

*) See Anmærkningerne bag i Bogen.

Et Digt bør ordentligviis hverken behøve indledende Oplysninger eller Anmærkninger for at forstaaes — thi det maa kun forudsætte saadanne Kundskaber, som ere alle dannede Menneskers Eiendom; — imidlertid gives der med Hensyn paa visse Gjenstande Overgangstider, i hvilke Kundskaber, som forhen ikke vare indlemmede i den almindelige Dannelse, begynde deri at finde Indgang; her kan der være nogen Anledning til at ledsage Digtet med Oplysninger. Dette var f. Ex. Tilfældet, da man i forrige Aarhundrede begyndte at indføre den nordiske Gudelære i Poesien. De Læsere, som trængte til saadanne Anmærkninger, havde ikke den fulde Nydelse af et Digt ved den første Læsning; men ved Gjentagelsen var Vanskeligheden forsvunden, og en større Lethed i at nyde nordiske Digte forberedet. Nu er Kundskaben om vor nordiske Oldverden saa udbredt, at man nyder de nordiske Digte med fuld Frihed. Digte, som forudsætte Kundskaber i Naturvidenskaberne, have begyndt en lignende Udviklingsgang i Tiden. Man har vel i alle Tidsaldere havt Exempler paa Naturvidenskabens Optagelse i Digtninger; men nogen ret Fremgang kunde den ikke have, saalænge Naturvidenskaben ikke indlemmedes i den almindelige Dannelse. Dette begynder nu at skee, og vil i en Menneskealder finde almindelig Udbredelse. Jeg tvivler ikke om, at der vil gives Mange, som ville paastaae, at Naturvidenskaben ikke passer sig for Poesien, og de ville ikke være i større Forlegenhed for at finde Beviser, end man i sin Tid har været det, for at godtgjøre, at den nordiske Mythologi ikke passede sig for Poesien, og at Billedhuggerkunsten ikke passede sig for Christendommen.

Naturligviis skal Poesien ikke forudsætte lærde eller strengt videnskabelige Kundskaber i Naturvidenskaben: dette vilde være ligesaa urimeligt, som at lade den forudsætte kritisk Historie; det gjælder her kun om et anskueligt Bekjendtskab til Resultaterne.

Nærværende Digt troer jeg, vilde vel være nogenlunde

forstaaeligt uden Forklaring; men for dem, som slet ikke have gjort sig bekjendte med Naturgrandskningens Resultater angaaende Insekterne, ville Anmærkningerne ikke være ganske overflødige. Da Digtet er saa kort, vil det vel ikke være altfor meget vovet, at bede de Læsere, som behøve Anmærkningerne, atter at læse Digtet efter disse.

Endnu bør jeg bemærke, at Anledningen til dette Digt har Göthes „die Freuden“ givet. Det lyder saaledes:

Es flattert um die Quelle
Die wechselnde Libelle,
Mich freut sie lange schon;
Bald dunkel und bald helle,
Wie der Chamäleon,
Bald roth, bald blau,
Bald blau, bald grün;
O daß ich in der Nähe
Doch ihre Farben sähe!

Sie schwirrt und schwebet, rastet nie!
Doch still, sie sezt sich an die Weiden.
Da hab' ich sie! Da hab' ich sie!
Und nun betracht ich sie genau,
Und seh' ein traurig-dunkles Blau.
So geht es Dir, Zergliedrer deiner Freuden!

Dette mesterlige lille Digt træffer fuldkomment dem, som rive sig løs fra den umiddelbare Anskuelse, men blive staaende paa Overlæggets første og laveste Trin. Mange forstaae denne i sig selv ypperlige Advarsel, som om Videnskab og Indsigt skulde være fiendtlige mod Skjønhedsnydelsen. De kunne naturligviis i den virkelige Nydelse ikke blive denne Fordom troe: de undlade ikke at beundre og rose Meget, hvori en dyb Indsigt ligger til Grund; men naar noget Nyt, som de for ret at nyde først skulle danne sig en klar Forestilling om, træder dem imøde, ville de have det forkastet, som altfor videnskabeligt, uden først at undersøge om det Videnskabelige, som bydes, virkeligt er af en

Natur, der gjør det uskikket til Skjønhedsnydelsen. Dette har givet mig Anledning til at optage den Götheske Tanke, men saaledes, at Opfatningen gik over fra et første Standpunkt til et følgende. Det forstaaer sig, at jeg til dette Øiemed maatte lade hiin Tanke gjøre sig gjældende uden for sine rette Grændser, hvorved Overgangen til det ny Standpunkt fremkaldes.

Thorvaldsen.

Trykt foran en lille Biographi, udgivet af Selskabet for Trykkefrihedens rette Brug. 1837.

Den Mand, hvis Liv Dig her er forestillet,
Har ei ført Krig, og aldrig styret Land;
Men har af Marmor dannet mangt et Billed,
Som viser klart hans dybe Kunstforstand.

Hvis Du har aldrig seet de høie Sale,
Hvor Kunstens store Værker ordnet staae,
Hvor tause Stene til vort Øie tale
Et Sprog, som dybt den indre Sands vil naae,
Og heller ei den Lykke Dig blev givet,
Et Værk at see, hvor ædel Kunstnerhaand
Har sat paa sjælløs Masse Præg af Livet,
Som var det Bolig for en tænksom Aand:
Da vil maaskee Du tykkes Dig i Drømme
Forflyttet til en fremmed Verden hen,
Naar høit Du hører saadan Mand berømme,
Som værd en Plads blandt Jordens store Mænd,
Naar Dig han vises, som en Seiervinder,
Med Pragt modtaget rundt fra Land til Land,
Naar Du af Keiser og af Konge finder

Ham æret heit, lig Mænd af Fyrsteſtand.
Du ſiger: Ei han ſlog Barbarers Hære!
Ei har hans Kløgt neddæmpet blodig Krig!
Ei priſes han, ſom den, der ſkal os lære,
En Kunſt, ſom Folk og Stat kan gjøre rig!
Har den, hvis Id kun heldigt ſmigred Øiet,
Ved kunſtfuldt Arbeid, velgjort Billedværk,
Fortjent at vorde hædret og ophøiet,
Som Manden viis, ſom Kæmpen bold og ſtærk?

Vel ſpurgt! men laan nu Tanke med til Svaret!
Riv ſkjæk Dig løs fra gammel Fordoms Baand!
Og grundende paa, hvad Du har erfaret,
I Tankeflugt lad ſtige frit din Aand!
Jeg haaber, at dit Øie tit har hvilet
Med ſtille Lyſt paa Barnets Engleblik,
Paa Livets Dagsſkjær og paa Uſkyldsſmilet,
Til Vidne her det om ſin Herkomſt fik.
Jeg haaber, at Du ſaae den ſkjønne Qvinde,
Den friſke Mø, tit uden jordiſk Drift,
Og at din indre Sands ſig let lod vinde
Ved milde Dyders klare Himmelſkrift.
Du viſtnok har beundret Kraftens Stempel
Paa herlig Manddoms høie Herſkerbryn,
Glad ſeet en Pande hvalt til Viisdomstempel,
Og Øiet ſtraalefuldt af Tankelyn.
Ja i hvert Træk, Du ei forſtod at tyde —
Naar det kun talte til din Skjønhedsſands —
Du følte viſt et Glimt at gjennembryde
Af Skaberherlighedens ſkjulte Glands.
Dog Skjønhed varer kort hos Dødelige,
Og Støvets Vilkaar er den underlagt;
Det ædle Træk i Skygge tit maa vige,

Fortrængt og skjult af Jordestoffets Magt.
Derfor det blev den store Kunstner givet,
At fatte Skjønhed reen i dyben Aand,
Og kalde frem, hvad Aanden saae, til Livet,
Ved tankeldybig, kunsterfaren Haand.
Og seer uhildet Du med barnligt Øie
De Skikkelser, som fra hans Haand gik ud,
Du troer at staae for Gjæster fra det Høie,
Og føler stærkt, at Skjønhed er af Gud.
Men Skjønhedsglæden ei sig vil forlige
Med det, som i vort Sind er lavt og slet;
Op til det Sandes og det Godes Rige
Maa stunde den, som elsker Skjønhed ret.
Derfor staaer Kunstens Præst ved Skjaldens Side
Og ved den høie Dyds sjælfulde Tolk,
Og den, som stræber Sandhed ret at vide,
Udbredende dens Lys blandt Jordens Folk.
Hil være da den store danske Mester,
Hvis Aand den rene Skjønhed kaldte frem,
Der syntes tryllet til de sjeldne Rester,
Vi arvet har fra Kunstens gamle Hjem.
Ja Christi Tempel har han vidst at smykke,
Som Ingen før, med Skikkelser af Steen,
Der, talende til Sjælen, klart udtrykke
Os Troens Himmelskjønhed, mild og reen.
Den Krands, Europa fletter om hans Pande,
Skal da hos Dansken straale dobbelt skjøn,
Og blandt os skal hans Værker viet stande,
Hans Idræts Minder, og dens bedste Løn.

Bernstorfferne.

Trykt i Trykkefrihedsselskabets Samling af fædrelandshistoriske Digte. 1836.

Sku hen i femte Fredriks Dage!
See der en Bondeflok med Sorg
Og Frygtens Anelser at drage
Ad Veien op til Bernstorffs Borg;

Thi Greven og hans næste Frænde
Har over dem oplagt et Raad;
De Bønder vil nu Dommen vende
Ved deres Bønner, deres Graad.

Hvad er det vel, hvorfor de grue?
Hvi svinder gamle Tillid hen?
Hvad for en Fare kan dem true
Fra Bondens faderlige Ven?

Ved Klogt Du neppe det udtænker,
Ved Gjetning knap Du rammer vel;
Han vil kun bryde Bondens Lænker,
Og frie ham fra at være Træl.

Den Frihedsaand, som fordum lued'
Hos Bonden i det gamle Nord,
Har fem Aarhundreds Trældom kuet,
Han ængstes ved det blotte Ord.

Alt tvende danske Konger troede
At have brudt de gamle Baand;
Men altfor stærkt de vare snoede
Af mørke Tiders Trældomsaand.

Vel taltes ofte høit mod Aaget,
Som gjorde Bonden dorsk og slet;
Men stolte Herrer stedse vaaged
For det, de kaldte deres Ret.

Man skreg, det var formeget vovet,
At tilstaae Bonden Frihedsstand;
Thi kun med Svøben over Hoved
Han kunde tjene vel sit Land.

Det gik hver oplyst Dansk til Hjerte,
At Bonden traadtes under Fod;
De Grever deelte deres Smerte,
Og vilde derpaa raade Bod.

Grev Hartwig sørged som en Fader
For hver af sine Bønders Trang;
Men Barn i Ledebaand aflader
Ei let at vakle i sin Gang.

Lad Barnet sine Kræfter prøve,
Det snart gaaer sikkert som en Mand;
Lad Bonden sig i Frihed øve,
Og Æren kommer til hans Stand.

„Jeg ikke vil min Konge raade
Et stort Forsøg," saa sagde han:
„Om det kan skade meer end baade,
Paa mine Godser prøves kan.

Andreas, dyrebare Frænde,
Som tage skal mit Gods i Arv;
Sig, vil Du hjælpe mig at ende
Det store Værk til Bondens Tarv?"

Med hellig Fryd den Unge loved
At staae den Gamle kraftigt bi;
Meer end en Krone paa sit Hoved
Han ønsked at faae Bonden fri.

Seent var ei Rygtet til at føre
Et Sagn herom fra By til By;
Men lidt kun glædtes Bondens Øre
Ved Frihedsgavens stolte Ny.

De kjækt ei nye Skjæbner fristed;
Opfødt i bange Trældomskaar,
De saae kun Faderen, de mistede,
Men ei den Høst, som Frihed saaer.

Og, mens en Ædling dem vil give
Den største Skat med gavmild Haand,
De bønlig ønske kun at blive
I deres gamle, vante Baand.

Heelt underligt det var at skue
Det Møde her paa Bernstorffs Borg:
To fyldt med himmelsk Glædes Lue,
Men Skaren fuld af jordisk Sorg.

Grev Hartwig Folket glad forkynder
Med mandig Røst sit Frihedsbud;
Men den forsagte Flok af Bønder
I bittre Taarer bryder ud.

Den Ældste blandt dem Ordet tager,
Og, bøiende sig dybt til Jord,
Fremfører deres rørte Klager
I faa, men hjertelige Ord:

„I har, o naadige Herr Greve
Regjeret som en Fader mild;
Blandt os skal eders Minde leve,
Saalænge dette Gods er til.

Med Faderhaand I gav os Føden,
Hvergang os svigtede vor Høst;
Naar Sygdom trued os med Døden,
I sendte Lægedom og Trøst.

Hidtil vi kunde boe og bygge
Alt uden Frygt for fremmed Vold;
Til Eder op vi skued trygge,
Som vores altid sikkre Skjold.

Derfor nu vore Sukke lyde:
O Bondens Fader, hør vor Bøn!
Du ikke dine Børn forskyde!
Stor hisset være skal din Løn."

Skjøndt Ædlingen med Tanker klare
Forbandt en Villie reen og stærk,
Ham greb dog Følelser heel svare,
Og lod ham studse ved sit Værk.

„Hvad om min Klogskab sig forregned!
Hvad om den øde Trældomsgrund
End ei for Friheds Sæd sig egned!
Hvad om min Gave skaded kun!

Snart svinde for mig Kraftens Dage;
Hvis deres Frygt befræfter sig,
Tør, Frænde, jeg Dig overdrage
Til Arv en Gjeld saa frygtelig?" —

„Lad hele Byrden mig kun trykke!"
Han svared med urokket Mod:
„Jeg kjender ingen større Lykke,
End kæmpe for en Sag saa god.

Forjag al Mistillid, I Kjære!
Naar fandt hos Bernstorff I Bedrag?
For Bondestandens Held og Ære
En Sol er runden op idag." —

Hensmuldret er den Slægt i Graven,
Som dengang stod i lyse Vaar;
Men Kraften, som laae skjult i Gaven,
Forherliges Aar for Aar.

Med Arets Guld den Agren smykked,
Den rensed Bondens usle Hjem,
Den Mandboms Stempel paa ham trykked,
Og kaldte bedre Sæder frem.

Hver ønskte, Bonden maatte nyde
I Landet rundt en Lod saa skjøn;
Men Ingen higed meer at bryde
De gamle Baand end Kongens Søn.

Andreas Bernstorffs Raad han hørte,
Og Bondevennen Reventlow,
Og Colbjørnsen, som flygtigt førte
Sin Pen, og skrev den nye Lov:

At Bonden fri snart skulde være,
Saavidt som Danmarks Grændse naaer,
Og ingen Træl det skulde bære,
Fra vort Aarhundreds første Aar.

Den samme Viisdom ogsaa kjendte,
Det farligt var at bryde Baand,
Hvis ikke Kundskabs Lys man tændte
For den nyfødte Borgeraand;

Den saae den unge Friheds Fare,
Hvis ei mod Fordom, Svig og Vold
Man kraftigt vilde den forsvare
Med gode Loves stærke Skjold.

Og alt som Aar for Aar er rundet,
Sank Trældom ned i Tidens Strøm;
Dens Minde er hos Folket svundet,
Som Nattens frygtelige Drøm.

Den Stand, som stolte Fogder kued,
Er modnet frem til mandig Daad;
Den Træl, man før med Svøben trued,
Han sidder nu i Folkets Raad.

Lad alle Trædoms-Spor kun svinde,
Som fordum skjænded Bondens Stand;
Men helligt være deres Minde,
Som gavned saa vort Fødeland.

Høit lyde Sang til Fredriks Ære!
Straal Bernstorffs Navn, med evig Glands!
Priis, ædle Rewentlow, Dig være!
Staae grøn, Colbjørnsens Borgerkrands!

Nyt Vaftrudnersmaal.

Trykt 1830 i Kjøbenhavns flyvende Post.

I.

Prolegomena.

1. Uddrag af et Brev fra Forfatteren til Redacteuren.

Det Forsøg, som herved tilstilles Dem, er saa omtrent et Begynderarbeide. I det Forfatteren beder Dem at optage det i deres Blad, underkaster han det tillige en Prøve, da De naturligviis ikke vil optage det, uden De finder det læseværdigt. At De, i Tvivlstilfælde, hellere maa tilbageholde det end lade det see Lyset, er Forfatterens Ønske; hvorved han da henskyder Digtets hele æsthetiske Forsvar til Dem.

De vil let see, at Vaftrudnersmaalet har givet Anledning til Forsøget. Det forekom Forfatteren, at vor Tidsalders Forestillinger om Naturen egnede sig ikke mindre end de Gamles til at fremstilles i en poetisk Form. Det vilde være let at udfinde mange Skingrunde for at nægte et saadant Forsøg Plads i Poesiens Rige; men Hovedspørgsmaalet vil uden tvivl være: Kan man give et for Indbildningskraften fatteligt, klart og skjønt Billede, ved at fremstille Resultaterne af vor Tids Videnskab? Forfatteren troer at kunne besvare dette Spørgsmaal med Ja. Men om han heri har Ret, og dernæst om hans Forsøg ikke staaer for dybt under det, hvorefter han har stræbt, maa han overlade Andre at bedømme.

At man ikke fuldkomment vil forstaae dette ny Vaftrudnersmaal uden at have nogen astronomisk Kundskab kunde vel synes at være en betydelig Indvending, men maa dog vel falde bort, naar man betænker, at man ligesaa lidet kan forstaae Digte, der lægge enten den nordiske eller græske Mythologi til Grund, uden at have lært den gamle Fabel. Det synes vel,

at Mange forestille sig, at man ikke kan være et dannet Menneske uden at kjende de vigtigste Nationers Fabelverden, men at det ikke er saa nødvendigt at kjende Resultaterne af de nyere Tiders Undersøgelser over den virkelige Verden; dog man tør vel haabe, at saadanne Meninger efterhaanden mere og mere almindeligt ville blive sete i deres sande Lys, og dersom nærværende Forsøg ikke ganske er mislykket, vil det bidrage sit dertil. De Kundskaber om Astronomiens Resultater, som høre til at forstaae det, ere ikke af anden Natur, end at Mange selv uden ret at vide, hvorfra de have dem, ere i Besiddelse deraf, og at det er let ved mundtlige Oplysninger at erholde dem af videnskabeligt dannede Mænd.

Til Læserens Indbildningskraft gjør nærværende Forsøg en Fordring, som det vel har fælles med alle Digterværker; men som sjeldent i lige Grad gjøres gjældende, nemlig, at man ikke maa blive staaende ved at opfatte det deelviis, men at man dermed maa forbinde og inderligt sammensmelte Opfatningen af det Hele. Kun naar det hele her fremstillede System af Verdensbevægelser og Verdenskræfter staaer som et klart Billede for Aandens Øie, har man opfattet det. At et saadant Billede tydeligt og levende har foresvævet Forfatteren, er han sig bevidst; at han har gjengivet det saaledes, at Læseren, i det mindste en saadan der ikke skyer den Umage at gjøre sig fortrolig med Digtet, kan nyde det samme, er hvad han ønsker, men ikke stoler paa at have opnaaet.

At Forfatteren ved dette poetiske Forsøg aldeles ikke mener at bevise Noget, altsaa heller ikke at disputere om de antagne astronomiske Sætningers Rigtighed, men overlader Forsvaret deraf til Videnskabsmændene, der nok ville vide at forsvare det, behøver vel neppe at anmærkes.

(Efter denne Indledning fandtes adskillige Steder af det gamle Vafstrudners-maal aftrykte; da disse ikke i denne Samling vilde være paa deres rette Plads, har man udeladt dem og nøies blot her med at henvise de Læsere, der ikke allerede ere bekjendte dermed, til det gamle Digt selv).

II.

Digtet selv.

Nordens Yngling (til Edda).

Sagarige Moder!
Tit Du mig fortalte
Om henfarne Tider;
Nu min Hu staaer til
At erfare Himlens høie Orden,
Af hvad Skabning og Natur er Jorden.

Edda.

Hvad er det for Tale!
Har jeg Dig ei tolket,
Hvordan store Guder
Herske overalt?
Staaer den lave Jord da og det Høie
Ikke klarligt malet for dit Øie?

Yngling.

Aldrig skal jeg glemme,
Store Skygger viste
Du mig i det Fjerne;
Men min Sjæl har Tørst,
Verdens Drivhjul mere nær at kjende,
Hvad vor Jord mon bære, Himlen vende.

Edda.

Vel jeg veed en Mester,
Som Dig sligt kan lære.
Han fra Gimle stiger
Tit paa Hoveen ned.
Klog paa Himlen alt i fordums Dage,
Hvergang visere han kom tilbage.

Hurtig Yngling iled'
Over Øresundet
Hen til Hveens Kyster,
Stevnet dristigt op
Til den Hoi, hvis Minde Stjerner prise,
Hvor han sad den gamle Himmelvise.

Yngling.

Hil Dig ædle Mester!
Kundskabstørsten driver
Hid mig til din Bolig;
Gjerne vilde jeg
Af Dig lære Himlens høie Orden,
Af hvad Skabning og Natur er Jorden.

Mester.

Vil Du saadant lære,
Raske Ungersvend!
Du med kraftig Tanke
Følge mine Ord.
Mange drog herfra, som ei forstode,
Hvordan Jorden være kan en Klode.

Yngling.

Ufravendt min Tanke
Følge skal din Tale.
Mig din Viisdom lære,
Hvi jeg rund skal troe
Jordens grønne, Havets sølvblaa Flade;
De for Øiet dog som Sletter lade.

Mester.

En saa mægtig Kugle
Har ei synlig Krumning.

Hvis Du den vil mærke,
See paa fjerne Skib:
Ikkun Toppen deraf vil Du skue,
Skroget dækkes Dig ved Jordens Bue.

Yngling.

Men paa denne Klode
Boe vi jo heroven,
Hvo har været neden,
Og dens Runding seet?
Gjerne vilde jeg det sikkert vide:
Kan man komme til den anden Side?

Mester.

Ei paa Jordens Klode
Oven er og neden.
Frit i Rummet holder
Den en mægtig Kraft,
Som mod Klodens Midpunkt alting driver,
Saa det staaende paa Jorden bliver.

Yngling.

Solen gaaer da ikke
Ned i Hav til Hvile!
Ikke Maanen sover
Sødt i Havets Skjød!
Gaaer da Solen rastløs rundt om Himlen,
Fulgt af Maanen og af Stjernevrimlen?

Mester.

Store Himmel hviler;
Men, som Hjul om Axe,
Jorden rundt sig dreier,
Snelt fra Vest til Øst;
Himlen sees da gaae i omvendt Orden,
Som fra dreiet Skib hver Ting paa Jorden.

Yngling.

Gaaer da ikke Solen
Aarligt rundt om Jorden?
Hvorfra Vinter, Sommer,
Dertil Vaar og Høst?
Jorden kan dog ei sit Sted forandre,
Og i Himlens Æther frit omvandre!

Mester.

Rullende gaaer Jorden
Aarligt omkring Solen,
Mod to Himmelpunkter
Aren stedse vendt.
Solen giver da den Halvdeel Sommer,
Hvor dens klare Straale ligest kommer.

Yngling.

Heiligt mig forundrer
Alt, hvad her jeg hører.
Videre Du tolke
Mig med Viisdomsord
Maanens underlige Skik og Vandring,
Grunden til dens Blegheb og Forandring.

Mester.

Medens Jorden vandrer
Rundt sin Bane aarligt,
Gaaer i snelle Kredsløb
Maanen rundt om den.
Førend Jorden Kredsen eengang ender,
Maanen tolvtegang tilbagevender.

Selv den ikke lyser;
Men i Solens Straaler
Stedse staaer en Halvdeel

Klar i laante Lys;
Skiftende vi derfor see den blide
Straaleglands paa til os vendte, Side.

Stor den er, skjøndt liden
Seet i fjerne Bane;
Høie Bjerges lyse
Toppe kneise der.
Skygger kaste de ved Solens Straaler:
Grandskeren ved Skyggen Høiden maaler.

Yngling.

Hvilken Verden aabner
Du ei for mit Øie!
Lad mig mere skue
Frit i Æthren ud!
Vandrestjernerne Du end mig tyde,
Som det klare Lys i Øiet gyde.

Mester.

Vid da, mangen Klode,
Stor og merk som Jorden,
Rullende i Æthren,
Hver Dag soler sig.
Solbelyst den blinker i det Fjerne
Som et Punkt, for os en Vandrestjerne.

Medens om sin Axe,
Lig vor Jord den dreies,
Synes Sol og Stjerner
Rundt om den at gaae.
Skifteviis maae Dag og Nat da vige
For hinanden, som paa Jorderige.

Alt, som hver da vandrer
Rundt sin Kreds om Solen,
Skiftes Aar og Tider
Ligesom paa Jord.
Fra en fælles Grund de Skifter stamme,
Dog er Tiden ei for hver den samme.

Rundt omkring de største
Vandrestjerner løbe
I bestemte Kredse
Maaner Dag og Nat;
Lyset alle de af Solen laane,
Verle derfor og som Jordens Maane.

Yngling.

Herligt! Liv og Aande,
Følelse og Tanke
Ogsaa har sit Sæde
Hisset fjernt fra os!
Selv jeg vandrer her da paa en Stjerne,
Som for hine blinker i det Fjerne!

Men de mange tusind
Stjerner, som paa Himlen
Tindre uden Vandring,
Tyd mig ogsaa dem!
Er' de kun bestemt for os at lue,
Og at pryde Nattens høie Bue?

Mester.

Nei, de ere Sole,
Som, i umaalt Afstand,
For et jordisk Øie
Prikker synes kun.

Rundt om hver gaae Verdenskloders Hære,
Som os Tanken, Øiet ei kan lære.

Ei de ere faste,
Som de Øiet synes
I de fjerne Baner,
Hvor et tusind Aar
Fleerfold maa i Tidens Strøm henglide,
Før de ende deres Løb, saa vide.

Og som vore Kloder
Broderligt om Solen
Følge deres Baner,
Kreds om Kreds i Dands,
Solebaner sig tilsammenslynge:
Melkeveien er en Stjerneklynge.

Saa er da vor Verden
Deel kun af en større,
Som dog selv omfattes
Af en ny som Led.
Til en Verd'ners Verden alle Dele
Sammenkjædes i det store Hele.

Yngling.

Vidt min Sjæl hensvæver
I utalte Verd'ners
Ordenbundne Vrimmel;
Sig mig dog endnu,
Hvad dem saa til deres Kredse binder,
At al Orden ei deri forsvinder.

Mester.

Vid: saalænge Verden
Staaer, sig Alt bevæger,

Fremad hver Ting stræber
Ad den lige Vei;
Hvor den standser, hvor sin Vei den bøier,
Er en Kraft, hvorefter den sig føier.

Men hver Ting i Verden,
Ja dens Dele alle,
Evigt gjennemtrænges
Af en mægtig Kraft,
Hvorved Deel sig Deel at nærme stræber,
Største Kraft ved største Masse klæber.

Derfor, naar en Klode
Vil forbi en anden
Ligefrem henile,
Bøies om dens Vei;
Dog i hvilken Retning end den vandrer,
Samme Kraft dens Vei paany forandrer.

Saa en Kreds at slutte
Om den større Klode
Nødes da den mindre
Ved den fælles Lov; *)
Maanen stedse maa vor Jord ledsage,
Jorden atter omkring Solen drage.

Yngling.

Lad mig, vise Olding,
End et Spørgsmaal vove,
Før herfra jeg drager,
Hjertet fuldt af Tak.

*) Denne Fremstilling er kun tilnærmelsesviis rigtig; som bekjendt, bevæge Kloderne sig om det fælles Tyngdepunkt.

Tør jeg nævne Dig den største Gaade:
Naar blev Verden til, og paa hvad Maade?

Mester.

Unge Ven! Du spørger,
Om hvad ei kan vides;
Livets Opgangsstraale
Blænder Jordens Søn:
Dog saa vidt, som Tanken os kan bringe,
Vil vi hæve os paa Aandens Vinge.

Før Solen blev og Jorden
Og Stjerners Hære,
Var Han, som ei er vorden
Og ei begribes.

Hvad sig hans Villie maler,
Gaaer frem som Væsen:
Hvad i hans Villie daler,
Maa brat forsvinde.

Spørg ei, naar han begyndte
At fylde Rummet:
Naar Noget først forkyndte
Hans Ros i Tiden!

Din hele Sjæl forvildes
Ved saadant Spørgsmaal,
Og alle Tanker hildes
I Strid og Vanvid.

Dog tør vi langt i Tiden
Tilbageskue;
Den længste Tid er liden
Mod Evigheden.

Den Klode, som os nærer,
Er Tidens Foster
Og tusind Mærker bærer
Af hyppig Vexel.

Hvad nu Du seer som Lande
Med Bjerg og Dale,
Laae engang skjult af Vande,
En Havets Verden.

I Jorden vi opdage
Tit sære Rester
Af Liv, som hine Dage
I Havet næred'.

De stille os til Skue
En anden Skabning,
Som af en indre Lue
Fik større Varme.

Sig end den Lue skjuler
I Jordens Indre,
Og dybest i dens Huler
Er Varmen stærkest.

Den indre Glød med Vælde
Er ofte frembrudt,
Og selv de største Fjelde
Ved den kun kneise.

Men, skuende tilbage,
Seer Forskerblikket,
At end i ældre Dage
Ei fast var Jorden.

Men flydende den svæved';
I Flugt om Aren
Sig Midiebalter hæved',
Ved Omsvingskraften.

Hver Himlens Klode tyder
Ved hævet Midkreds,
At al Naturen lyder
De samme Love.

Men send nu Aandens Blikke
Hen til en Alder,
Da Verdenskloder ikke
End maalte Tiden;

Da Verdens Stof var lige
Fordeelt i Rummet,
Et umaalt Ætherrige,
Til Alt kun Anlæg:

Det dreier sig, da trænger
Svingkraften mægtigt,
Alt sig at fjerne længer
Fra Svingets Are.

Dog raader ei alene
Den Kraft, som fjerner:
Den, som vil Alt forene,
Imod den kæmper.

Naar Omkreds hersker mægtig
Hiin Kraft af Svinget,
Mod Midten overvægtig
Er den, som drager.

En Masse sammentrykkes,
En Midpunktsklode;
En anden fjernt bortrykkes,
En Ring at danne.

Saa Et Naturen ender,
Men, uden Hvile,
Et Nyt tilbagevender
Med samme Virkning.

Fra første Kugle river
En Ring sig atter,
Meer tæt tilbageblivér
En mindre Klode.

Saa følger Alder Alder
I Tidens Kredsløb;
Og hver især fremkalder
Et Led i Kjæden.

Men let de Ringe bryde,
Ved egen Svingkraft;
Og Delene da lyde
Den Kraft, som nærmer.

Igjennem Seclers Række
De Dele ordnes,
Tilsidst de sammentrække
Sig til en Klode.

Til nye Kloder hviler
I hver et Anlæg,
Og hvad deraf fremiler,
Maa om den vandre.

Saa maae Planeters Skare
Om Solen løbe,
Og alle Maaner klare
Om de Planeter.

Kun blev een Ring tilbage,
Som ikke brødes,
Den staaer fra ældste Dage
Om Tidens Klode. *)

Hvor Kræfterne i Striden
Holdt Ligevægten,
Den staaer fra Skabningstiden
Et Mindesmærke.

Har nu et Lys Dig straalet
I Tidens Mørke,
Tro ikke dog, at Maalet
Du alt har naaet.

Hvad end Du har fornummet,
Du ikke kjender
Den Kraft, som fylder Rummet,
Og Alting ordner.

I Alt een Villie byder,
See det er Kraften!
Alt een Fornuft adlyder,
See det er Orden!

---

*) Saturn.

Ham alle Væsnet hylde,
Til alle Tider;
Din hele Sjæl sig fylde
Med denne Tanke.

Bemærkninger over Digtet "Luftskibet".

(Disse Bemærkninger bleve nedskrevne faa Aar efter Udgivelsen af Luftskibet, men have hidindtil ikke været trykkede).

Bemærkninger over Digtet Luftskibet.

Det ansees med Rette for et misligt Foretagende af en Forfatter at skrive over sit eget Værk; imidlertid vil man dog vel tilstaae ham visse Grændser, indenfor hvilke man med nogen Tillid følger ham. Sikkert vil det ikke være Tilfældet, naar han forsøger at fælde en Dom derover: denne vil man hellere høre af Andre; men naar han derimod vil fortælle, hvorledes hans Værk er bleven til og fremsætte, hvad han har tænkt sig ved dets Udarbeidelse og Anordning, da foretager han sig noget, som ikke bør være over hans Evner, og han tør haabe nogen Opmærksomhed hos Læseren, hvem det dog er forbeholdt at bedømme, om der var Anledning til at skrive om Værket, og om Værket heldigt har udtrykt det, som Forfatteren tilsigtede. Men i een Henseende maa Forfatteren gjøre Regning paa sine Læseres Overbærelse: han maa nemlig have anseet sine Diemed og Midler for at være gode, ellers vilde han jo ikke have tilegnet sig dem. Dog maa denne Overbeviisning om Rigtigheden af hans Ideer og Forkasteligheden af det, som staaer dem iveien, nødvendigviis afpræge sig i hans Fremstilling og kan let give den et Skin af Selvros, uagtet Forfatteren i Virkeligheden ikke opkaster sig til Dommer over sit Værk.

Da jeg udgav mit Digt Luftskibet, troede jeg ikke, at det behøvede at indføres hos Læserne, uden ved den korte Fortale, hvormed det var ledsaget; men efter at det nu i et Par Aar har været i mine Landsmænds Hænder, har jeg havt Lei-

lighed nok til mærke, at om end Mange have opfattet det i den Aand, jeg ønskede, have dog mange Andre ganske misforstaaet mig og taget det for et Læredigt i Ordets mest prosaiske Betydning. Da jeg for ikke længe siden saae en meget fornem Yttring, som syntes at udspringe af en saadan Forestillingsmaade, bekræftedes jeg i det Forsæt, hvorpaa mangen Samtale havde bragt mig, at forklare mig nærmere over Digtets Hensigt og Maaden, hvorpaa jeg havde søgt at udføre denne.

Den Glæde, jeg følte ved første Gang at see en Luftballon hæve Mennesker fra Jorden og stige op i en herlig klar Luft, begeistrede mig saaledes, at jeg fik Lyst til at skrive et Digt derover.

I Begyndelsen var det kun det sandselige Indtryk og de Tanker, som nærmest sammenknytte sig dermed, der foresvævede mig; men snart udvidede Tanken sig til Opfindelsen, den Aand, som derved havde været virksom, Glæden over Fortroligheden med Naturen, Opfindelsens mulige Indflydelse paa hele Menneskeslægten. Allerede 1806 havde jeg bragt Begyndelsen af mit Digt paa Papiret; men efter at have ladet det ligge et Aars Tid, fandt jeg det ikke mere tilfredsstillende, og nu hengik næsten 30 Aar, inden jeg gjorde et nyt Forsøg, endskjøndt jeg i denne lange Tid ikke sjeldent havde tænkt over Gjenstanden, og egentlig digtet videre derpaa, kun ikke i Ord.

Førend jeg gaaer over til at gjøre Rede for min Plan og endeel af Enkelthederne i dens Udførelse, troer jeg, at burde gaae visse Misforstaaelser imøde, som vel ikke kunne kaldes almindelige, men dog hos Mange ere altfor rodfæstede, til at man tør oversee dem. Der gives nemlig ikke Faa, mod hvis ubestemte, svævende, indbildte høie Forestillinger om Digtningen det støder an, naar man vil vise, at et Digt, endog indtil sine tilsyneladende mindste Led, kan retfærdiggjøres for en oplyst Dømmekraft. De ville af min Bestræbelse for at angive

Grundene for mangfoldige Dele af min Digtning med Rette slutte, at jeg kan have lignende til de øvrige, og derved let falde paa den Beskyldning, at jeg har havt det fortvivlede Indfald at ville digte med Forstanden og derved frembragt et Kunststykke, som i sit hele Væsen er Kunsten fremmed. Der gives unægteligt mange saakaldte Digte, ved hvis Frembringelse Forstanden saaledes harført Herredømmet, at man paa en vis Maade kunde sige, at den har skabt dem. At disse maae bestaae ypperligt for en vis eensidig Forstandsprøvelse, er naturligt; men ved nøiere Undersøgelse viser det sig altid, at et Værk, som er frembragt ved Digterevnens naturlige Virksomhed, viser sig langt mere tilfredsstillende for den grundigt prøvende Tænksomhed end hine Misfostere. Ikke i den Tanke herom at sige noget Nyt, men for at sætte Læseren istand til at see, hvorledes jeg tænker mig denne Sag, og altsaa til desto fuldkomnere at bedømme den Udvikling, jeg vil give, vil jeg her forklare mig noget nærmere.

Hele Tilværelsen, saavel den ydre Verden som vor indre, er et uendeligt Fornuftværk. Foruden den fri, af vor egen Villie afhængige Fornuftbrug, kunne vi ikke andet end i vor aandelige Virksomhed bemærke uendeligt meget, som er uafhængigt af vor Fornuft, betragtet i sin Særegenhed som vores. Men i alle vore Aandsyttringer, de være nok saa uafhængige af vor fri Fornuftbrug, er dog Fornuften Væsen og Eenhed, nemlig den evige Fornuft, ved hvilken Alting er, og som i forskjellige Tankerækker kan betegnes som Naturfornuften, den absolute Fornuft, Gud. Derfor er der overalt, hvor vi ikke forvirre Forholdene ved en falsk Brug af Friheden, en hemmelig Harmoni saavel mellem Natur og Aand som mellem Enhvers eiendommelige fri Fornuft og den Fornuft, som paa en skjult og af os mindre afhængig Maade virker i Følelsen, i Smagen, i Samvittigheden o. s. v. Selv den i Enhver fremtrædende fri Fornuft faaer ved sin Kraft og Udvikling en stor

Indflydelse paa disse af os mindre afhængige Evners Beskaffenhed. Jeg vil ikke vove noget Forsøg paa fuldstændigt at vise, hvorledes dette skeer, men kun bemærke, at den her allerede udøver en stor Indflydelse ved den Maade, hvorpaa den bearbeider den uhyre Masse af de Indtryk, vi have modtaget, og som gjemmes os ubevidst i vort Indre, selv naar vi under den største Deel af en Levetid ikke have fremdraget dem for vor Bevidsthed.

Overveier man alt dette, vil man maaskee tilstaae mig, at jo renere, liveligere og fuldstændigere det Verdensbillede er, som man kunde kalde Digterens indre Verden, desto fuldkomnere vil ogsaa den Harmoni være, som finder Sted mellem hans frembragte Værk og hele Tilværelsen. Forsaavidt Digterens Skabelser virkeligt ere udsprungne af hans egen Aand, ikke blot ere Ombannelser af Andres Skabelser, altsaa kun i en uegentlig Forstand Digterværker, vil altid hiin Harmoni yttre sig, kun ikke altid eller hos Alle i lige Grad; men i alle de mangfoldige Omdigtninger, hvormed Verden er oversvømmet, og som hverken ere grebne selvstændigt ud af den indvortes eller udvortes Natur, kan man ofte finde de herligste, men, neie betragtet, laante Ideer, satte i den mest skærende Disharmoni med den aandigt opfattede Virkelighed. At vise Kunstværkets Samstemning eller Strid med denne er den sande Kritiks Opgave. Ved en grov Misforstaaelse have Mange troet ret at udøve en grundig Kritik ved at holde sig til Enkelthederne i et Værk uden at opfatte dem i deres Sammenhæng med Heelheden, hvorved da Bedømmelsen baade blev fast og smaalig. Paa denne Maade kom Kritiken ofte i Miskredit, især til Tider, hvor ingen stor kritisk Aand hævdede Indsigtens Ret. Heraf fulgte, at Mange fandt det let at være Digtere, og at endnu Flere faldt paa den Tro, at den, der dristigt digter, om han endog tumler sig nok saa tankeløst i Phantasiens Verden, maa være saa stor en Digter som nogen anden.

Jeg vender tilbage til det, hvorfra jeg gik ud. Menneskets hele aandelige Natur er skabt til den inderligste Harmoni med den øvrige Tilværelse. Jo mere denne Harmoni er bleven levende ved Evnernes Udvikling, og jo mindre den ved falsk Brug af Friheden er bleven gjort uklar, jo mere er Mennesket skikket til at fatte det Sande og Skjønne og til at fremstille det i klare Billeder; men dette skeer ikke ved stykkeviis at udtænke alle de smaae Dele, der høre til Værket. Disse udspringe med en vis Nødvendighed af Gjenstanden selv, medens Digteren gjør sig den bekjendt baade i dens indre Sammenhæng og i dens Virkning paa de forestilte Deeltagere og Tilskuere. Hverken Digter eller Læser behøve at gjøre sig nøie Rede for alle Digtningens Dele; men skal det skee med nogen Fuldstændighed, maa det hos hiin skee, efter at Værket er udført, hos denne efter Værkets Nydelse; ellers forstyrres Værket i Fødselen, ellers tilintetgjøres Nydelsen. Det forstaaer sig, at Digteren, efter en saadan tænkende Prøvelse af sit eget Værk, endnu engang kan bearbeide det, hvilket dog maa skee med største Varsomhed, og ligeledes kan Læseren efter Prøvelsen vende tilbage til Værkets Nydelse, og vil da, naar Alt er, som det bør, finde sin Nydelse forhøiet.

Jeg vil nu først give en Oversigt over det Hele og derpaa tale nærmere om dets forskjellige Led. Jeg vilde fremstille Opfindelsesaanden, naturligviis under en bestemt Skikkelse, men dog saaledes, at dens hele Væsen og Virken ligesom skinnede igjennem; skulde dette skee i et Digt, maatte den træde kraftigt frem for Indbildningskraften; man maatte altsaa helst strax i Begyndelsen see en mægtig Virkning deraf. Valget stod her aabent mellem adskillige virkeligt forefaldne Begivenheder eller en opdigtet Jeg kunde have gjort Begyndelsen med den første Luftreise eller Overfarten fra Dover til Calais eller Slaget ved Fleurus; men jeg foretrak selv at opdigte en Begivenhed, fordi jeg derved fik en større Frihed. Jeg hen-

satte Begivenheden i Grækenland, hvor Oldtidens rige Digtning allerede havde ladet en stor opfindelsesrig Kunstner fare gjennem Luften og hans uforsigtige Søn omkomme ved at forsømme den vise Opfinders Forskrifter. Jeg lod da Begivenheden foregaae paa et Næs af Samos lige for Øen Ikaria. Fra samme Sted, hvor man kan tænke sig, at Fabeltidens Mennesker saae Ikaros's Fald, skulde de her faae at see en lykkelig Luftfart bringe dem Redning fra Trældom eller Død. Den nye Virkelighed bød saaledes den gamle Digtning Haanden og mindede om et Kredsløb, som ikke sjeldent møder os i Menneskeslægtens Udviklingsgang, at nemlig Viden og Indsigt omsider opfylde dens Barndomsanelser.

Dette er Grunden til den Maade, hvorpaa Digtet begynder. At Opfindelsesaandens paa Naturundersøgelse og Naturbeherskelse henvendte Virksomhed er det, som udmærker den nyere Tid, hvis Begyndelse kan sættes i det femtende Aarhundrede, derom er man enig nok; men i Læseverdenen gives der en Klasse, der betragter denne Aandsvirksomhed som noget meget underordnet. Opdragelsen har indpræget dem et stort Billede af Oldtiden; de have den meget rigtige Følelse, at man vilde forsage en Grundbestanddeel af menneskelig Dannelse, hvis man opgav dette; men naar de nu mere eller mindre have forsømt at uddanne deres Syn for en anden aandelig Aabenbaring, falde de let paa den Indbildning, at det er deres klare Anskuelse af Oldtidens Herlighed, der lader dem see det Ny som glands- og farveløst, og indbilde sig, at det kun er ved en Mangel paa rigtigt uddannet Syn, at Nogle see mere deri end de. Der gives dem, der ere saa faste i deres fornemme Overbeviisning herom, at Intet vil kunne rokke dem; men et langt større Antal af vor Tids Mennesker have vel fra Ungdommen af forsømt at uddanne hiin Sands for det Aandelige i Naturen dog uden at være sløvede derfor. Til dem maatte jeg tale; dem maatte jeg forsøge at sætte i den rette

Stemning. Saaledes blev Digtet Fortid og Nutid et nødvendigt Led i Kjæden. At de, hvis Sands er grundigt lukket for Naturaanden, ved Digtet vilde forstemmes og troe, at man kun har trodset Sandheden med Paastande og Talemaader, er i sin Orden.

Efter dette lod jeg følge et lille Overgangsdigt, i hvilket jeg lod de samme Mænd, som i det foregaaende Digt havde viist deres Kjærlighed til Naturgrandskningen, nu overgive sig til hiin ubevidste, salige Naturnydelse, som efter de Ukyndiges Mening svækkes ved Undersøgelseslysten; men som i Virkeligheden føles høiest og herligst af den sig udhvilende Tænker.

Nu gik jeg over til Opfinderens Ungdomsliv. Virkeligheden kom mig her imøde. Opfindelsesaanden er en Stræben ud over Grændserne. Den søger derfor Frihed, ja, førend den har fundet sig selv tilrette, Ubundenhed. Den forsmaaer ofte det Nærmeste og søger det Fjerne. Den har ingen Ro, førend den har fundet Opfyldelsen af sit hemmelige Savn. Netop alt dette viste sig i Joseph Montgolfier. Allerede tidligt gjør han et barnligt Forsøg paa at finde en selvstændig Tilværelse langt fra Hjemmet, og neppe indtraadt i Ynglingsalderen bringer han sin Hensigt til Virkelighed. Gjengivet Hjemmet begynder hans urolige Kraft at indordne sig i det borgerlige Liv, dog paa en Maade, som foruroliger den i det Gamle graanede Fader; men omsider bringer hans dristige Stræben modne Frugter.

En vis Art af Opfinderaand er indsluttet i sig selv og uelskværdig. Hos Joseph Mongolfier var det Modsatte Tilfældet. Den inderlige broderlige Kjærlighed og Forening til fælles Arbeide, som havde fundet Sted mellem Joseph og Stephan Montgolfier, gav mig en velkommen Anledning til at skildre Opfindelsesaanden i dens skjønneste Yttringsmaade.

I det følgende Digt fremstilles Opfindelsens Begivenhed selv med de udvortes Anledninger, med den Tvivl og Uro, den

Glæde over Tanken, den Lykke og Seiersfølelse i Udførelsen, som er sammenknyttet dermed.

At Opfindelsen ikke flere i Hjemmet giver Hustru, Fader og Broder, fort hans hele Hjem en Overraskelse, som lader den, der kan føle med, tage Deel i en stor og reen Glæde.

I de følgende Digte fremstilles Opfindelsens fremskridende Udvikling og fremskridende Triumph. Man seer saaledes efter hverandre den offentlige Foreviisning i en stor Maalestok, men for Opfinderens nærmeste Medborgere: den første Luftreise for en Forsamling, lige udmærket ved det store Tal og de mange fortrinlige Mænd, som deri fandtes: endelig det første Skridt til en stor Forbedring i Kunsten; Alt sluttet med Spaadom om tilkommende større Virkninger. Medens jeg saaledes viste Opdagelsen i en trefold Triumph, maatte jeg tillige fremstille andre Forhold, som hyppigt forekomme ved Opdagelser, f. Ex.: dens Trang til udvortes Midler og altsaa tit til Statens Hjælp: Opfinderens Fortjenester og Rettigheder i Sammenligning med Forbedrerens: Menneskenes forskjellige Deeltagelsesmaade i Opfindelsen.

De tilhørende Græsteres Yttringer ere vel i sig selv ikke af stor Betydenhed; men jeg vilde ved at indstrøe opvakte og følelsesfulde Menneskers Yttringer om det Fortalte bringe Læseren til en desto mere levende Deeltagelse. Tilhørerne gjøre her paa en vis Maade samme Nytte som Choret i den græske Tragoedie. Havde jeg fortalt en Krigsbedrift eller en Elskovshandel, hvori saa megen Aand og Kraft aabenbarede sig som i disse Begivenheder, vilde enhver saadan Hjælp have været overflødig; men her havde jeg en Gjenstand, for hvis ydre Glands Vanen at høre den omtale som et Kunststykke af omreisende Markskrigere har gjort sløv, og om hvis tilkommende Udvikling man har de mest indskrænkede Begreber, som oftest byggede paa den herlige Grundsætning: naar vi ikke indsee, hvorledes Opdagelsen skal gjøres, saa kan den ikke gjøres; her maatte jeg

ønske ved flere Midler at vække Læsernes Opmærksomhed. Iøvrigt føler jeg nu, at disse Grækernes Mellemtaler udgjøre det svageste i Digtet og burde omarbeides.

Efter denne korte Oversigt vil jeg tillade mig nogle Bemærkninger over hvert af de mindre Digte, hvoraf det Hele bestaaer. Det er ikke uden Hensigt, at jeg lader Digtet begynde med Solens Opgang og Nattens endnu ei fordrevne Skræk. Tanken om en stor Opdagelse har noget Slægtskab med en Morgenfølelse, med Opvaagnen, Friskhed, Tilbageblik paa et forjaget Mørke. Jeg har endog, da Intet hindrede det, ladet det friske Græs antyde en Foraarsmorgen, efterdi Morgenfølelse og Foraarsfølelse staae hinanden saa nær. Jeg troer, at denne Begyndelse ikke vil være uden Virkning paa den Stemning, Digtet frembringer hos en Læser med opvakt Sands. De Ord,

Duggen glimter paa det friske Græs,

vække Tanken om en klar Dag og en blaa Himmel, paa hvilken Luftskibets store Kugle skulde danne et desto skjønnere Billede. Hos Enhver, som opfatter det Læste med heel Sjæl, maa jo Forestillingen om hele Scenen male sig som en Eenhed.

En lignende Grund har jeg havt til at benævne Næsset, som ligger lige overfor Ikaria, det vestre Næs; thi naar det siden hen er sagt, at Alles Øine ere vendte mod Havet, har man Morgensolen bag sig, og Luftkuglen maa svæve i den herligste Belysning for Øiet. Det være mig tilladt her at give mig selv et Vidnesbyrd, som gjælder for det hele Digt, at jeg nemlig Intet har skildret, som ikke stod for min indre Sands som en lys levende Tilværelse. Man vil derfor, naar man henvender mindste Opmærksomhed derpaa, see, at Digtet frembyder de mangfoldigste Scener for en Maler. Jeg har ikke søgt dette; men det var en nødvendig Følge af den Beskuelighed, hvori jeg holdt det Hele for mig selv.

For at den Begivenhed, som fortælles i første Digt, skulde gjøre det rette Indtryk, maatte man see den gradviis rykke

frem. Jeg vilde derfor først lade den opdages gjennem Kikkerten, derpaa sees med blotte Øine af Dem, som vare gjorte opmærksomme derpaa, endelig sees tydeligt af den hele Folkemasse. Men for at gjøre det rimeligt, at en Kikkert var tilstede, uden at tage min Tilflugt til rigtignok naturlige, men dog i Fortællinger latterlige Misgreb, hvilke man i Virkeligheden ofte begaaer, i det man vil redde noget i et Farens Øieblik, maatte det være et Barn, som havde medtaget denne Kikkert. Herved fik dette Valg af den nære Gjenstand endog noget rørende. Ved en saadan langsom Fremskriden blev det da muligt at stille Læseren de afvexlende Indtryk for Øie, som maatte opvækkes hos den uvidende af Angst og spændt Forventning betagne Flok. Ved Sophrons Forkyndelse af det han seer, stoler den ikke paa Kikkerten, denne en høiere Indsigts Gave, som er dem i langt mindre Grad en Hverdagsgjenstand end os; men neppe seer Flokken den ny Gjenstand med egne Øine, før den bliver dem et Vidunder, og ved en Overgang, som er mere naturlig, end man ved første Øiekast troer, gjør man et Spring fra Vantro til Overtro. Man fæster nu ligesaalidet Tillid til Sophrons fornuftige Ord, som før til hans Syn gjennem Kikkerten. Man antager de Ankomne som Himmelbud og hilser dem med Lovsang og Tilbedelse. Ved de Ord i Lovsangen:

Da os paa vestlige Himmel en Sol oprandt,
Natlige Flammer og Anfald og Rædsler svandt,

mindes man om, at det aandelige Lys, som tidligere kom fra Østen til Vestlandet, Europa, nu med nye Straaler gaaer fra Vesten til Østlandet.

Det stred imod min Plan at lade Folket blive og beundre Luftskibet og dets redningsbringende Førere; men det var paa den anden Side naturligt, at det begeistrede Folk vilde føle en uimodstaaelig Trang til at blive; jeg maatte derfor lade de Nyankomne bringe en saadan Efterretning fra det høie Stade, at

Haab og Frygt ved elsket Arnes Fare
Driver Folket mod dets Villie hjem.

Indbydelsen til Øens Biskop gjør den naturlige Overgang til det næste Digt.

Jeg har ladet den ene af Luftskibets Førere være en Tydsker, den anden en Græker, som har faaet sin Opdragelse i Tydskland; dette er ikke skeet uden Overlæg. De Vildfarelser, jeg vilde bestride, og navnligt det æsthetiserende Overmod, jeg vilde blotte, havde sin Oprindelse i Tydskland. Jeg maatte derfor vælge en Tydsker til Repræsentant herfor. Billighed tilsagde derfor allerede, at jeg lod Gjendrivelsen komme fra Tydskland; men hertil var der dog en endnu vigtigere Grund; thi kun ved tydsk Dannelse kunde den her omhandlede tydske Vildfarelse grundigt gjendrives. Da saa mange unge Grækere i de nyere Tider have faaet deres Opdragelse i Tydskland, valgte jeg en født Græker til en af **dem**, der skulde fremstille den tydske Dannelse. Hans Kjærlighed til det gamle Grækenland fik derved en Naturlighed, lige over for hvilken **Anspanns** og hans Liges Affectation afstikker desto mere. Var Begivenheden virkeligen foregaaet, vilde Foreningen af hans græske Fødsel og tydske Dannelse have bidraget meget til at vække Opmærksomheden for hans Tale. Hos Læsere, som med deres hele Sjæl følge Digtet, vil noget lignende finde Sted.

At jeg lader mine Reisende skildre Luftfarten fuldkomnere, end den endnu er, haaber jeg, skal ikke ansees for en overdreven poetisk Frihed. **Det**, jeg lader dem omtale som opnaaet, er ikke mere, end **det**, der let vil finde sig, saasnart man har udfundet et Stof, hvori Ballonens lette Luft kan bevares indsluttet i en lang Tid.

At Biskoppen ikke strax vover at spørge om Luftskibets Indretning, vil man finde naturligt; men det er ogsaa i Digtets Plan, at dette Spørgsmaal endnu ikke maa besvares.

Biskoppens ifølge alle Omstændighederne saa naturlige

Spørgsmaal hendrage vore Tanker til Menneskesamfundets langt lykkeligere og værdigere Tilstand i den oplyste Deel af Verden end i den uoplyste. Den nyeuropæiske Dannelses Herlighed er ligesom Baggrunden for det Billede, der skal gives os af Opfindelsesaandens Virksomhed.

Førend jeg samler Luftskibets Førere med Biskoppens Venner, lader jeg dem gjøre en Vandring paa Øen. Jeg har herved grebet Leiligheden til at skildre Modsætningen mellem Opholdet i det tomme, tause, fra alle Livsyttringer fjerne Luftrum og Opholdet paa den faste, farverige, lydopfyldte, duftende Jord. At Begeistringen derimod ogsaa kan lade dette Ophold i de høie Luftegne føles anderledes, og det som overjordiskt saligt, har jeg fremstillet i Digtet Aerostaten.

Jeg troer ikke, at Digtekunsten før har behandlet disse Forhold.

Om det Øvrige i dette Digt kan jeg fatte mig kort. Det er en Meningskamp, som jeg fandt nødvendig i min Plan; Andre maae bedømme, om den er ført med Grundighed og i Poesiens Aand.

I Slutningen lader jeg Talen komme tilbage til Luftskibet, som forudsættes at have givet første Anledning til Striden. Det skal her hævde sin Plads som en betydningsfuld Opdagelse og dog kun som et Led i en stor Mangfoldighed af Aandsbedrifter. Om det korte Digt, Vidlyst og Tilfredsstillelse, har jeg allerede i den almindelige Oversigt sagt saa meget, at jeg her blot vil tilføie, at jeg i Valget af Versemaalet har søgt at udtrykke den Følelse af rolig Munterhed, som følger oven paa lykkeligt tilbagelagte Anstrengelser. Jeg fremdrager tillige de Træk af den skjønne Dag og den skjønne Natur, som stemme hermed. Jeg har derimod troet at burde vogte mig for at udmale den Naturforskning, hvortil de siden overlade sig; thi uagtet den vilde tilstede et meget omfattende digterisk Maleri af de gamle Naturkampe, hvor-

under Bjerge dannedes, Lande hævede sig ud af Havets Skjød, mangfoldige Dyr og Planter begroves, men ogsaa gjemtes for senere Tiders Videlyst, og en ny Dyr- og Planteverden udvikledes, saa maatte dog den Betragtning faae Overhaand, at mit lille Digterværk derved vilde tabe den overskuelige Eenhed, der hørte med til dets Væsen.

I det følgende Digt, benævnet Luftskibets Opfindere, har jeg ikke blot, som allerede forud er omtalt, stræbt at fremstille Opfindelsesaandens høit og vidt stræbende, frihedsbegjærlige Natur, men ogsaa viist den i Vexelvirkning med Modstand, dog her med den velvillende og fornuftige Modstand; thi Opfindelsesaandens rette Virksomhed kan ikke saa let skjelnes fra forfængelig Nyhedssyge, førend den har viist sig i Værk. Jeg lader derfor den forsigtige Fader stille sin Virksomhed fra den urøligtstræbende Søn og dennes kjærlige Broder, men betroe dem et Værksted, som de selv kunne drive efter Lyst. Opfinderens Levnetsløb gav mig dette selv i Hænder; jeg behøvede kun at fremstille Sagen i sin klare Sammenhæng for at gjøre Forholdet beskueligt. Maaskee gives der mange Læsere, hvis Tanke ikke har dvælet herved; dette vilde ikke have været Tilfældet ved et ligesaa klart Forhold i Elskovshandler eller Selskabslivets Kampe eller Krige. Digterne behøve, indenfor den sædvanlige Kreds, kun at antyde, og den opvakte Læsers Aand arbeider selv med; her havde vi en Kreds, hvori de fleste og især de i andre Henseender meest dannede Læsere ikke føle sig ret hjemme. Der gives vel dem, som just paa Grund heraf ville have Naturvidenskaben udelukket fra Poesien; men det maa siges dem og atter siges dem, saalænge de vedblive at gjentage deres paa falske Begreber grundede Mening, at her er noget Aandeligt af stor Betydning, som kan opfattes af Indbildningskraften og gribe ind i Menneskenes Tænkemaade. Dannelsen behøver kun endnu at gjøre faa Fremskridt, for at Naturgrandskningens almeenvigtigste Resultater skal op-

fattes med mere Lethed og Klarhed, om jeg saa maa sige med mere Fortrolighed, af de fleste Læseres Indbildningskraft, end nutildags Mythologien. En Ven har gjort mig den Indvending, at jeg her har overseet en stor Forskjel, at nemlig Mythologien stiller os en høiere Menneskenatur for Øie, Naturgrandskningens Resultater derimod ikkun henviser os til udvortes Ting. Jeg skulde ikke nævne denne Indvending, dersom den ikke med en vis Nødvendighed maatte gjøres af Mange. Det er nemlig ganske almindeligt, at man forestiller sig de udvortes Gjenstande, som sjælløse og vor Aand fremmede, fordi man ikke opfatter dem i den Sammenhæng, hvori de sees som bestandigt fortsatte Værker af en skabende Aand; og ikke indseer, at vi først ret forstaae Naturen, naar vor Aand, som et levende, selv billeddannende Speil, opfatter den skabende Aand i dens Aabenbaringer og Aabenbaringerne tilligemed den skabende Aand.

Historisk er ogsaa Brødrenes fælles Virksomhed; men opfattes det digterisk, er det, som om den Forening af Frighed og Besindighed, som hører til, at Opfindelsen ikke blot skeer, men indføres i Verden, her var fremstillet i to Sjæle, som dog ved broderlig Kjærlighed udgjøre een. Joseph Montgolfier havde Geniets sædvanlige Hensynsløshed for Hverdagslivets daglige Sysler, noget ganske andet end Ligegyldighed. Hans Kone og hans Broder bestyrede Fabrikens daglige Bedrift, medens han tumlede sig om i sin Tankeverden, og det meget hyppigt paa Reiser. Jeg har antydet dette paa to Steder i de følgende Digte. I Haab, Tvivl og Opfyldelse sige hans Venner:

Var ei hans Broder og den gjæve Qvinde,
Hans Grublen styrted ham i Fattigdom.

Og i Opfinderen i Hjemmet:

Mens Manden sig tumler paa Alt hun har Agt;
Han glad hende under den nyttige Magt.

Jeg har naturligviis ikke kunnet indlemme saadanne Commentarer i Digtet; men maaskee burde jeg have benyttet de græske Tilhøreres Yttringer til at henlede Opmærksomheden paa de mange Antydningers Sammenhæng.

Man vil iøvrigt let see, at jeg i hvert Digt, og navnligt i dette, har sammentrængt mange Tanker og Følelser i faa Ord. Det var mit, desværre nok altfor dristige Ønske, at man skulde læse det oftere og ved gjentagen Læsning endnu finde noget Nyt deri, saa at derved det, som jeg meest ønskede at meddele Læseren, fast maatte indpræge sig ham.

I Haab, Tvivl og Opfyldelse har jeg ladet Opfinderen deeltage i en Naturgrandskervandring under en af de Reiser, hvorpaa han tumler sig. Jeg lader ham i de Samtaler, som føres, medens man hviler sig, ved Efterretningen om Begivenhederne for Gibraltar udbryde i en aldeles forvoven Begeistring; men jeg siger ei strax, hvem det er, som fører Talen. Jeg vilde, at Læseren selv skulde gjette det. Hvem det er, erfarer man først af de Ord:

> Jeg seer, man ryster med det vise Hoved;
> Et Barn er Eder Joseph Montgolfier.

Han sættes dog ikke derved i Vrede; men barnligt godmodigt gjennembæves han af en Tvivl, om hans høie Stræben maaskee kunde være en Drøm.

> I Tanker nedsænkt snart, snart i Beskuen,
> Han stemmer grundende sin Sjæl til Fred.

Jeg skulde troe, at der ikke let findes en Læser, som savnede al indre Erfaring om denne ædle Beroligelsesmaade. Sætter han sig ikke under Læsningen tilbage deri, skuffer han Digteren, som stolede paa ham.

Det er en af de Anfægtelser, Opfindelsesaanden saa ofte har at bestaae, at dens vidthentede, som i en fjern Taage svævende Tanker, med saa megen Fordeel angribes af Tvivlen, og

saa let gjøres latterlig ved en prosaisk Spot. Lader Geniet sig derved skræmme, har det tabt sin Løn. Det synes mig ikke uden Interesse at lade denne Fristelse og dens Overvindelse gaae forbi vort indre Syn.

Vandringen falder gjennem Beaucluse. Han finder i Uveiret en Tilflugt i Petrarcas Grotte. Det er her, hvor han giør sin Opdagelse, og siden drømmer sig fort til Himmels og krandset af den store Digter. Jeg har ikke betragtet denne Digtning som en tom Udsmykkelse: den skulde da ikke have fundet en Plads her; men den faaer sin Betydning derved, at det er den samme Opfindelsesaand, der skaber store Tanker, enten den saa virkeliggjør dem i Legemverdenen eller gjennem Ordet giver dem en Virkelighed i andre Aander.

Jeg lader Montgolfier falde paa sin Tanke ved Synet af den opstigende Røg: saadan er Sagnet. Man hører vel ofte i Anledning af lignende Sagn den Ytring, at Opfindelserne have deres Udspring af Tilfældet; men saadanne Tilfælde, som ere Anledning til Opdagelser — Aarsager, vilde man med stor Uret kalde dem — omringe os i talløs Mængde hver Dag; det er kun naar Tilfældet møder den rette Mand i det rette Øieblik, jeg mener et særligt lykkeligt, at en Opdagelse faaer Tilværelse. Mange tusinde Hoveder ere, siden Mennesker beboede Jorden, blevne ramte af en nedfaldende Frugt; men det var kun ved at ramme Newtons Hoved, at den fremkaldte en Verdensmechanik; fordi allerede alle Spirene hertil slumrede i hans Aand, og just nu, da den under Indvirkningen af hele den forbigangne og nærværende Tid havde naaet den rette Udvikling hos ham, var det at Opdagelsen blev til. Havde det faldende Æble ikke rammet ham, vilde sikkert nogen anden af de utallige Ting, man seer falde, eller nogen dermed sammenknyttet Tanke tjent ham til Begyndelsespunkt. Det Væsentlige heri bliver sandt, om ogsaa Sagnet ikke var det.

Jeg har villet udtrykke dette her i Digtet ved at bringe i Erindring:

Skjendt Regens Spil han havde tit beskuet,
Det greb med ukjendt Trylleri ham nu;
Og som i klare Skrifttræk for ham lued
En Tanke, hyllet før i dunkle Hu.

Efter at Tanken er modnet hos Opfinderen, forsøger jeg at lade Læseren deeltage i hans Glæde; jeg veed ei, om det er lykket.

I Grækerens Bemærkning har jeg endnu engang ført Opfindelseshandlingen flygtigt forbi Læserens Syn.

Begyndelsen af Opfinderen i Hjemmet hører saa ganske til de velbekjendte Livsforhold, at den ikke behøver nogen nærmere Udvikling. Opfindelsen har her baade sin festlige og fortroligt deeltagende Glæde. Naar det hedder,

Da Bruden sank først til den Elskedes Bryst,
Ei kunde de stærkere frydes;
Og Budskabet klang for den Gamle saa sødt,
Som det, der forkyndte, at Sønnen var født,

tænker jeg mig, at idet Manden har vundet Udødelighed ved en herlig Bedrift, staaer han som forklaret for den elskede Hustru; det er som om en ny og høiere Kjærlighed fødtes hos hende ved denne Aabenbaring af hans Evner. Men denne ny Kjærlighed kan ikke andet end føles af ham, og herved besjæles han af Følelser, ei dem ulige, som gjennemtrængte ham, da han førstegang fik Vished om den Elskedes Kjærlighed. For Faderen, som Sønnen maaskee ofte havde indgydt Tvivl og Mismod ved de samme Kræfter, som nu have frembragt saa glædelige Virkninger, er han nu som en ny Søn, der opfylder alle de stolte Ønsker og Forventninger, Faderen kan have næret ved hans Fødsel.

De forskjellige Tanker og Følelser blandt Tilskuerne ved

den første store Foreviisning af Forsøget med Ballonen behøve sikkert ingen Udvikling.

Jeg kalder Opfindelsen en „Tankens og Villiens Heltebedrift," og vil naturligviis dermed betegne, at den ikke var et blot Indfald, men Værket af en Tankekraft, og at man ikke kommer saa vidt ved den blotte Tanken; men at en virksom, fast Villie, som ikke lader sig skræmme, hører med dertil. Oehlenschlæger siger: der hører Mod til at synge som til at stride, vi kunne med Rette føie til, der hører Mod til at tænke. Opfinderaandens Valgsprog er: vov at tænke.

Dette Digts sidste to Linier:

En Heitid det er for den stræbende Aand,
Naar Indsigten løser et ældgammelt Baand,

sigte dertil, at vi udgaae af Naturens Haand som afhængige, som en Spillebold for dens Kræfter, lænkebundne ved dens Magt. Indsigt fører os til at beherske Naturen. Novalis har fortræffeligt udtrykt Tanken i sit hele Omfang:

Der Heimlichkeit urmächtigen Bann
Kann nur die Hand der Einsicht lösen;
Gelingt's das Inn're zu entblößen,
So bricht der Tag der Freiheit an.

I nye Beslutninger sammenlignes Opfindelsens Udfoldning med Plantens.

Det første Tankens Frøkorn knapt fornemmes,
Men næres troligt i en frugtbar Sjæl!
Til kraftig Indsigt stille det udfoldes,
Før Værket frem af Tankens Lendom gaaer;
Dog første Værk helst for en Blomst maa holdes,
Som Nutid pryder, Fremtid Frugter spaaer.

Den Tanke, som ligger i de sidste to Linier, bekræftes utallige Gange i Videnskabens Historie. Den, som fatter den klart, vil med Upartiskhed paaskjønne unge Opdagelser.

Første Luftreise har saa ganske til Hensigt at udvikle Tanker, at der ikke her for mig er meget at tilføie. Nogle Venner have dadlet den udførlige Beskrivelse over Luftskibet og den omstændelige Udvikling af de Grunde, hvorpaa det beroer; man har meent, at dette henhørte ganske til Prosaen. Jeg maa dog herved give at betænke, om denne Samtale ikke viser os et sandseligt klart Billede af Tingene. Man har dadlet de anførte Talord; men Størrelser, selv betegnede med Talord, ere jo ellers ikke udelukkende af Poesien. I gamle Fabler forsmaaer man ikke at tage Maal af Jetter og Dværge eller at tælle Krigerne. Fremstilling af Aarsager og Virkninger er jo heller ikke fremmed for Poesien. Jeg kan dog ikke troe, at det skulde være poetisk at gjøre Rede for Begivenheder og Forhold, naar man kun anførte opdigtede Aarsager, men upoetisk, naar man fremstillede de virkelige. Har det Sande den sandselige Klarhed, har det noget, som tiltaler Indbildningskraften, og hører det endnu desforuden til for rigtigt at opfatte den hele Gjenstand, saa maa det vel ansees som et passende Led i Digtningen. Jeg seer ikke nogen saadan Grundforskjel mellem den Beskrivelse, mangt et Digt giver over en Beleiring eller over en Kirke, et Slot, et Fængsel eller en Kæmpes Vaaben og den, som her gives over Luftskibet, at den ene skulde udelukkes af Poesien, naar de andre taales. Man vil maaskee atter her mene, at der i disse Værker aabenbarer sig mere af det Menneskelige end i Luftskibets Indretning; men jeg maa henstille til egen Overveielse for dem, fra hvem saadanne Indvendinger komme, om der ikke saavel med Hensyn paa Værkets Frembringelse som Øiemed er ligesaameget Menneskeligt i Luftskibet, et Værk af Tænkning og Kunstflid, ved hvis Hjælp man vil beseile Luften, som i nogen af de andre her nysopregnede Menneskeværker. Men, vil man sige, din Beskrivelse er lærd, det foraarsager os et Slags upoetisk Umage at følge den. Jeg svarer: den er ikke lærd; men I, som ellers have lært saa me-

get Andet, I have forsømt at uddanne Evnen for forstandig-sandselig Opfatning af Tingene. Mene I vel, at I uden at have lært Mythologi og Historie og mange andre Ting, vilde forstaae meget af de Digtere, som I høiest prise? Mange ere allerede nu hævede over hiin Vanskelighed, og hos vore Efterkommere vil den bortfalde. Det er ikke Sagens egen Natur, men kun visse Læseres Fremmedhed for det, hvorom der handles, som her gjør Vanskeligheden. Det forstaaer sig, at alt det her Fremsatte ikkun skal tjene til at hæve Indvendinger og forudfattede Meninger; om Beskrivelsen selv, naar disse Hindringer for den rolige Opfatning ere bortryddede, vil behage eller ikke, kan ikkun Indtrykket selv afgjøre.

At jeg har ladet fortælle om nogle af de udmærkede Mænd, som vare Tilskuere ved den første Luftreise, er atter ingen blot Udsmykkelse; men da Opdagelsen saa ganske hænger sammen med Tidsalderen, saa at sige er Tidsalderens Værk, var det passende, at lade den fremstille i nogle af dens Herlige og lade Andres Minde sammenknyttes dermed.

I Aerostaten har jeg, efter den slete Forberedelse, en større Frihed; dog har jeg heller ikke her behøvet at tildigte meget. Det kom kun an paa at opfatte det Skjønne i Begivenheden selv. Montgolfier giver efter Charles's Indbydelse Signalet til Affarten, og derved faae vi tillige et offentligt Tegn paa Forbedrerens Høiagtelse for Opfinderen og Opfinderens Venskab for Forbedreren. Astronomernes Iagttagelser over Luftkuglens Bane, hvorved den paa en Maade nyder samme Ære som en Komet: Overblikket over Jorden fra den store Høide: Duerne, som ikke vove at flyve i den tynde Luft, hvortil Ballonen har hævet sig, forskjønne Begivenheden og give den en rigere Mangfoldighed. At Charles ved sin hurtige Stigen faaer to Gange Solens Nedgang at see paa samme Aften, maatte gjøre et stort Indtryk paa ham og forbereder her den Henrykkelse, hvori jeg lader ham see og høre Fortidens

store Mænd, hvilket heller ikke er ganske Opdigtelse. I denne vaagne Drøm fremstilles den Udsoning, som i en høiere Opfatning foregaaer mellem de Meninger og Bestræbelser, som forhen have fjernet sig mest fra hverandre.

Et Digt, som har en følgerig Opdagelse til Formaal, slutter naturligt med en Spaadom; thi her er lagt Grund til en ny Række af Begivenheder, saa at Fremtiden hører væsentlig til Beskuelsens Heelhed. Jeg har tillige i denne Slutning lagt et Slags Seiersfølelse, hvortil her var en saa naturlig Anledning.

Nogle Oplysninger ville være nødvendige. Strax i Begyndelsen kunde man maaskee troe at finde en Sammenblanding af Begreber. Det kunde synes, at jeg henførte Luftskibet til Gjenstandene for de skjønne Kunster; men her sigtes til det Indtryk, som den ny Kunst, opfattet i sin hele Sammenhæng med Tilværelsen, frembringer, ikke om det blotte mechaniske Værk. Tanken svæver her tilbage til den Tid, da Videnskab og Digtning, Phantasikunst og Indsigtskunst, ikke vare adskilte. I hine fjerne Tider havde Indbildningskraften dannet sig en Flyvekunst, som ikke fandtes og ikke kunde findes i Virkeligheden. Denne Flyvekunst klæbede Vinger til Mennesket. Nu havde Indsigten fundet den Kunst, Phantasien ligesom længtes efter, og denne er virkelig skjønnere; den laaner ikke Fuglens Fjedre, men med selvskabte Midler stiger Mennesket, baaret af en let Kugle, der svæver frit i Rummet som en lille Verden. Denne Opfindelse kaldes her en Digtning, spiret af Fornuft. Man vil maaskee just nægte Opfindelsens Slægtskab med Digtningen, fordi den udsprang af Videnskab; men det samme er Tilfældet med mangfoldige Tanker, som Digtekunsten bruger. De Kundskaber, som Videnskaben ved Grandskning har fundet, blive os ofte ved den hyppige Gjentagelse og Brug saa velbekjendte, at Indbildningskraften bliver fortrolig dermed. Det vilde være let at anføre de mangfoldigste Exempler herpaa;

men for at undgaae dem, som kunde behøve en Udvikling eller Retfærdiggjørelse, vil jeg blot pege hen paa nogle faa, som let ville vække Erindringer om flere, f. Ex.: Verdenssystemets Storhed og Alt, hvad dermed staaer i Forbindelse, blandt andet Fixstjernerne som Sole, Planeterne som beboede Kloder, Lysets Hastighed, de pragtfulde prismatiske Farver, Magnetens tiltrækkende og frastødende Kraft o. s. v.

Foruden disse af Videnskaberne este Kundskaber, hvormed næsten alle dannede Menneskers Indbildningskraft nu er fortrolig, gives der en stor Mængde andre, hvormed den egentlige Videnskabsmands Indbildningskraft bliver ikke mindre fortrolig; forenes nu hermed den Frighed i det indre Liv, ved hvilken nye Skabelser frembringes, saa bliver han Opfinder. At mange Opfindelser ogsaa tilveiebringes ved et mindre rigt aandeligt Liv, skal hermed ingenlunde nægtes; men man glemme ikke, at ogsaa ret heldige Digterværker, især smaae, undtagelsesviis frembringes af mindre rigt begavede Aander.

De Ord:

> Han kaster bristigt sig i Skyens Favn
> Og skrider Veiret i dets Fødestavn,

ville maaskee for mange Læsere ikke have deres rette Betydning. Man er saa vant til at betragte Veiret som Gjenstanden for den løseste og flygtigste Samtale, at man ikke let falder paa at betragte Kundskaben derom som noget Vigtigt. Men Enhver, som vil overveie Sagen, vil dog ikke kunne andet end tilstaae, at det vilde være af en meget stor og gjennemgribende Indflydelse baade paa Agerdyrkning og Søfart, dersom man lærte med Nøiagtighed at forudsige Veiret, og Ingen vil nægte, at en Indsigt, som førte hertil, tillige vilde være saare tilfredsstillende for en ædel Videbegjærlighed. Men, vil man svare, en saadan Indsigt er uopnaaelig.

Dette Svar vil finde et meget almindeligt Bifald, men er dog ikke rigtigt. De Fremskridt, vore Kundskaber om Veirforandringernes Love i den seneste Menneskealder have gjort, vise noksom, at en Videnskab herom kan opnaaes; men det vilde overordentligt fremskynde de Opdagelser, som kunde føre til dette Maal, dersom vi kunde komme til en nøiagtig Kundskab om Luftstrømmenes Gang, Omskiftningerne af Varme og Kulde, Fugtighed og Tørhed i de høiere Luftegne. Hvad der foregaaer i disse uhyre Værksteder for Veirforandringerne, bliver os i de fleste Henseender hemmeligt formedelst deres Gjennemsigtighed. For ret at udspeide Naturens Fremgangsmaade ved Veirfrembringelsen, maae vi selv besøge denne dens gjennemsigtige Lyndom. Komme vi først til at foretage hyppige Luftreiser vil man kunne sige:

Hvad oven skeer i gjennemsigtigt Løn
Skal aabent ligge da for Jordens Søn.

Mennesket er ikke her kaldet Jordens Søn for Rimets Skyld. Det havde jo været let at faae andre Udtryk og andre Riim; men herved antydes just Modsætningen mellem det lave Opholdssted, hvorpaa Mennesket dagligt lever, og de høie Egne, hvorhen han maatte hæves, for at speide Veiret i dets Fødestavn. Maaskee kunde man mod dette sidste Udtryk indvende, at de høie Luftegne ikke udelukkende bør kaldes saa, men i den Tankeretning, hvori Bernardin her taler, troer jeg, at det er passende.

Tingenes Natur førte det med sig, at Spaadommene kom til at slutte med en stor, men i en fjern Fremtid svævende Følge.

Jeg lader den aandrige Naturelsker og Menneskeven Bernardin de St. Pierre, som man ikke maa forvexle med den St. Pierre, som et Par Menneskealdere tidligere talte saa varmt for en almindelig Fred, indsee denne Følge, men

skudse tilbage, fordi han finder den altfor stor og skjøn og føler den hele Modstand, den vil finde i Menneskenes Lidenskaber. For at det Haab, som her vækkes, skulde opfyldes, maatte hele Menneskeheden hæve sig til en langt større Fuldkommenhed. Saaledes slutter han da med en stor, men dunkel og fjern, tvivlblandet Forventning om Fremtiden.

Luftskibet.

Et Digt.

Trykt første Gang 1836.

Fortale.

Idet jeg her vover at fremtræde med et Digterværk, kunde jeg maaskee synes at have gjort mig skyldig i den Feil altformeget at adsprede mine Kræfter, som allerede saa længe have havt en anden Hovedretning. Maaskee behøvede jeg ikke at anføre andet til mit Forsvar, end at det har noget aandsforfriskende at afvexle med sine Sysler, og at man, efter at have tumlet sig noget udenfor den sædvanlige Kreds, atter med fornyede Kræfter vender tilbage til den; imidlertid er Foretagendet mere dybt begrundet i min hele Livsplan.

Jeg er inderligt overbeviist om, at Naturvidenskaben bør udgjøre en væsentlig Bestanddeel af den almindelige Dannelse, og hertil vilde jeg gjerne efter Evne bidrage i en Retning, som hidindtil har fundet mindre Opmærksomhed, end den fortjente.

Man er enig nok om, at Naturvidenskaben bør dyrkes. Dens umaalelige Nytte anbefaler den hos Mængden. De Indsigtsfuldere erkjende tillige den store Virkning, den maa have baade paa Tænkeevnens og den opfattende Indbildningskrafts Uddannelse; men endnu har man ikke været ret alvorligt betænkt paa at sætte den i Forbindelse med de Tanker og Følelser, som mest bevæge Mennesket, og som jeg troer kunne baade udvides og renses ved Naturvidenskaben; ved denne er der indført en Række af Aandsbedrifter,

som have en langt større Indflydelse paa Menneskeslægten, end Mængden troer. Vi see med Glæde Digteren fremstille store Krigsbedrifter og de Kræfter, som deri have rørt sig. Skulde den velgjørende Opfinderbedrift ikke stilles Menneskeslægten til Beskuelse, hvis det var muligt? Jeg troer, at det er, og har forsøgt det; om jeg har været lykkelig heri, maae mine Medborgere bedømme. Findes jeg at have opnaaet min Hensigt, vil det ikke blot glæde mig for den Tilfredsstillelses Skyld, som værdigt Bifald skjænker, men tillige og især, fordi jeg troer, det vilde være velgjørende, om Menneskene mere almindeligt kunde deeltage i den fredelige og dog livfulde, den stille, kjærlighedaandende, men dog i Daad sig udviklende og følgerige Virksomhed, hvortil Naturgrandskeren hengiver sig. Vistnok vil dette ikke i nogen høi Grad skee ved een Mands ufuldkomne Forsøg; men fandt det noget Bifald, vilde det sikkert snart overgaaes af nye Bestræbelser til samme Maal. Man turde da haabe, at Mange vilde med Liv og Kraft tilegne sig Naturvidenskabens herlige aandelige Indhold, og at meget Hang saavel til Sværmeri, som til Tvivlesyge herved vilde udryddes. Paa den Dannelsesvei, som vi hidindtil mest betraadte, ere vi komne saa vidt, at vi meget bør vogte os for Overforfinelse, som altid maa indtræffe, naar man gaaer rask frem i een Retning, medens man forsømmer at see sig tilstrækkeligt om i de øvrige. Jeg nægter ikke, at den Retning, hvori den store Fleerhed af dannede Mennesker hidtil fornemmelig er gaaet frem, indslutter en Mangfoldighed af andre; men Eensidigheden er ikke ophævet, saalænge man enten forsømmer eller dog tilsidesætter en saa overvættes stor Bestanddeel af vore Kundskaber, som Naturvidenskaben. Denne har derfor ogsaa endnu kun havt en saare ringe Indflydelse paa de andre Videnskaber, som engang i sin Tid ville vinde meget ved en nærmere Sammenknytning med den. Blandt andet synes Naturvidenskaben at maatte være istand til at give os megen Veiledning i Undersøgelsen over det Skjønnes Væsen. Geniets skabende Virksomhed lader sig ikke med samme Sikkerhed udspeide, som Naturens. Begge frembringe det Skjønne paa en Maade, som undgaaer den sæd-

vanlige Jagttagelse; men de Love, hvorefter Naturen frembringer sine Virkninger, ere os i mange Tilfælde vel bekjendte; ved deres Hjælp kan Grandskeren ofte overskue den frembringende Handlings forskjellige Led og disses indbyrdes Sammenhæng. Han kan f. Ex., naar en Klang tilfredsstiller Øret, ogsaa lade Øiet dømme om de deri virksomme Kræfter, idet han lader dem frembringe en Figur, som findes at behage Øiet, og for hvis Frembringelsesmaade han i det Væsentligste kan gjøre sig Rede. Betragter han Regnbuen, saa staaer den i sit Væsen saa enkelte, i sine Virkninger saa mangfoldige Naturtanke, hvoraf den udspringer, for hans Øie og lader ham i Aanden skue det Fornuftvæsen, som aabenbarer sig i det skjønne, pragtfulde Sandseindtryk. Mig synes, at Fortrolighed med denne Betragtningsmaade meget vilde bidrage til at rense Smagen og derved udøve en stor Indflydelse paa Tænkemaaden. I den mest oplyste Deel af Europa føres Mange i vore Tider paa Vildspor af Originalitetspretendenter, som ville overbyde Geniet, ved at frembringe langt mere vidunderlige Værker end dette. Ved Betragtningen af den Maade, hvorpaa Naturen frembringer det Skjønne, vilde man lære bedre at skjelne mellem det Vidunderlige, som vi see i Geniets Værker, og som har en dyb Sandhed til Grund, og de Vanskabninger, hvormed hine Smagsfordærvere forvirre Sandsen baade for det Gode og Skjønne.

Uden poetisk Forberedelse er jeg ikke gaaet til nærværende Værk. Fra Ungdommen af har jeg elsket Digtekunsten og forsøgt mig deri. Jeg har ogsaa næsten bestandig været lykkelig nok til at nyde Omgang med udmærkede Digtere, baade hjemme og udenlands. Især glæder det mig her at nævne det lange Venskab, hvori jeg lige fra Ynglingsalderen har levet med Oehlenschläger, og som har gjort mig til deeltagende Vidne til mange af hans Værkers Frembringelse. Jeg har stræbt ikke at lade saadanne Fordele gaae ubenyttede bort. Vel har jeg ikke meget hyppigt øvet mig i den Kunst at gjøre Vers; men den Bestræbelse at udtrykke mange Gjenstande, som ellers ikke pleie at behandles i Sproget, klart og kort, har, som jeg mærker, erstattet denne Øvelse; thi jeg har selv tit med Overraskelse fundet, hvorledes det Aar

for Aar faldt mig mindre og mindre vanskeligt at gjøre Vers, hvergang jeg forsøgte det. Ligesom en forsigtig Luftfarer lader gaae smaae Balloner foran den store for at udspeide Luftens Tilstand, saaledes har jeg ogsaa ladet enkelte Smaadigte gaae forud for mit Luftskib og har troet, at disse Forløberes Skjebne ikke var at ansee som afskrækkende.

Jeg har fundet det raadeligt at ledsage Digtet med adskillige oplysende Anmærkninger, som naturligviis ikke alle kunne være lige nødvendige for enhver Læser. Da Digtningen er sammensat af mange mindre Digte, hvert med sin Overskrift, saa har jeg ved tilsvarende Overskrifter gjort det let at finde de oplysende Anmærkninger uden at forstyrre Læsningen ved Henviisningstegn i Digtene selv. Jeg troer, at man helst maa læse Anmærkningerne til hvert Digt, forend dette selv.

Luftskibet.

Skræk og Beroligelse.

Østens Lys sig over Samos hæver,
Duggen glimter paa det friske Græs,
Men trods Lyset, Nattens Skræk omsvæver
Folkestimlen paa det vestre Næs.

Dagen forud mindst de aned Fare,
Vegen var den hele Tyrkemagt;
Men i dybe Nat en fjendtlig Skare
Skuffet har den altfor trygge Vagt.

Kaldt fra Søvnens Favn ved Skrig og Flammer,
Kæmped man iblinde, uden Frugt;
Selv den Kjækkeste fra denne Jammer
Øined ingen Redning uden Flugt.

Med bevinget Fjed mod Havet iler
Hver, som undgik Fjendens Morderslag;
Nu hvert Blik paa Bølgesletten hviler,
Ængstligt søgende et fremmed Flag.

„Lyst til Bytte holder end tilbage
Fjenden i den røgomslørte By;
Men hvorhen skal vi vel Tilflugt tage,
Naar han blodig nærmer sig paany!"

„Fader, see! jeg har af Nattens Lue
Frelst din Kiffert, lød en barnlig Røst,
Prøv, om ei Du gjennem den kan skue
Paa den fjerne Bølge nogen Trøst."

„Vel! lad see! skjøndt neppe fra det Fjerne
Hjælp kan ventes i den bratte Nød,
Vil ei Himlens Magter om os værne,
Kommer før en Times Løb vor Død.

Men hvad seer jeg; skuffer mig mit Øie?
Intet Skib det er paa blanken Sø,
Nei, en Kugle svæver i det Høie,
Nærmer sig hist over Ikars Ø!"

„Sophron! lad dit Syn Dig ei bedrage!
Ak! Umulighed er det, Du troer!
Himmelbudskab ei paa vore Dage
Dale ned til denne usle Jord."

„Vist er Synet; rørt af ingen Bølge,
Men usynlig baaren, svæver den,
Og som løftet med den, seer jeg følge
Under den en Baad med tvende Mænd."

„Daarer, som for Himlen Jorden glemme!
Fjenden har forladt den øde By!"
Lyder hæftigt en fortvivlet Stemme,
„Snart I høre vil hans Vaabengny."

Men den Rædsel, Tidenden indjager,
Viger hastigt for et Glædesskrig:
Nu hvert Øie Luftens Skib opdager,
Troer, at himmelsk Redning nærmer sig.

Alt som Synet vorer, Jublen stiger,
Skingrende den naaer Barbarens Hær.
Selv han seer, og rædselslagen viger;
„Hvad formaaer mod Himlens Magt vort Sværd!“

„O! nu vækkes i min Sjæl en Tanke!“
Siger Sophron, „det et Luftskib er,
Sagn jeg hørte derom af en Franke,
Før jeg tvivled, nu er Vished nær.“

Dog den glædedrukne Flok fornemmer
Lidt kun af den kloge Gubbes Ord:
„Det er Engle,“ lyde tusind Stemmer,
„Oldtids Under gjeste vil vor Jord.“

Solgyldne Kugle paa Himmelens Ætherblaa!
Jordiske Øine vist aldrig din Lige saae!
Engle Du bærer i Skjød.
Da os paa vestlige Himmel en Sol oprandt,
Natlige Flammer og Anfald og Rædsler svandt,
Flygted' den truende Død.

See til vor Ø nu nedsvæve de Evige!
Lad os modtage dem ydmygt tilbedende!
Hæve lovsyngende Røst!
Glade vi Hænder opløfte mod Himmelen,
Qvinden og Manden, Barnet og Oldingen,
Alle her sendes jo Trøst.

Evige Væsener iførte Støvets Dragt!
Frelsende Engle, beklædte med Guddomsmagt,
Signer den samiske Jord!

Svag er den Lov, vi kan bringe paa vores Viis,
Lærer os værdigt at synge til Engles Priis,
Lærer os himmelske Ord!

„See! med Tegn de af os Taushed kræve!
Vi fornemme skal et Himmelbud,
Lad da hellig Stilhed os omsvæve!
Lad i Lyd ei Tanken aandes ud!"

„Standser eders Lovsang! ei tilbeder!
Vi er Støvets Børn, saavel som I,
Glade bragte Redning vi til Eder,
Men som blinde Redskab brugtes vi.

Intetsteds vi noget Budskab hørte
Om den Nød, som trued eders Land;
Vinden vores lette Luftskib førte,
Hurtigt svømmende mod Samos Strand.

Da vort klare Seerør os lod skue,
Mens vi svæved i den høie Skye,
Eders Stimmel, og den sidste Lue,
Som endnu steg op fra eders By.

Glade saae vi Tyrkehæren vige,
Glade gjættede vi Flugtens Grund,
Salig Glæde var det at nedstige
Til den lette Hjælp i saadan Stund.

Trøst vi bringe fra vort høie Stade!
Den laae for os i Morgengry;
Paa hvert Punkt maa Fjenden den forlade,
Slagen overalt han er paany.

Hver til Hjemmet ile nu tilbage;
Meget skaantes end fra Nattens Brand;
Vi paa lette Luftskib Veien tage
Hen mod Østen til et fremmed Land."

Haab og Frygt ved elsket Arnes Fare
Driver Folket mod dets Villie hjem;
Men da svundet er den tætte Skare,
Sees en ædel Olding træde frem.

„Høie Gjester! I, hvis blotte Skue
Har saa herlig Redning Samos bragt,
Evig Tak til Eder her skal lue;
Lad den krænkes ei med Ringeagt.

Ei det lette Skib strax Eder bære
Flygtigt bort som Fuglens Vingeslag,
Nyder hos os høie Gjesters Ære,
Dvæler idetmindste her een Dag.

Philon er mit Navn, skjøndt ukjendt Eder,
Dog i Landet her uhædret ei,
Thi jeg sattes til den første Leder
For den christne Flok paa Sandheds Vei.

Kunde jeg den Gunst af Eder vinde,
At som Gjester I drog ind hos mig,
Skulde ved mit Huus et Hædersminde,
Bygt af Marmor, derfor reise sig."

„Ædle Bisskop vi med Tak modtage
Eders Gjestfrihed, skjøndt altfor stor!
Gjerne til et Fredens Huus vi drage,
Trygge der at verle Venskabs Ord."

Oldtid og Nutid.

Snart fik samlet man Folk, som førte det svævende Luftskib
Over Ager og Eng til Philons venlige Hjemstavn;
Først da det sikkert var bjerget mod Sol og mod Regn under
Tagskjul,
Nøde de Hvilens Lyst og den budne, forfriskende Næring.
Men da hver Qvægning var tilbudt, som egned den gjestfrie
Forsorg,
Blev om Navn og om Land de spurgt af den værdige Biskop
Og om Maalet for Reisen, hvorpaa den Ældste til Svar gav:
„Frankmann kalder jeg mig, ved Rhinens Bredder jeg fødtes;
I Naturen at grandske blev tidligt min Lyst, og mit Kald blev
Lægens hjælpende Kunst. Min unge Ven hedder Kalchas;
Ham som Landsmand Du favne, hans Vugge stod i Athenen;
Men hans skjønsomme Fader ham tidligt sendte til Tydskland,
Rigt paa Skoler for den, som brænder af Tørst efter Kund-
skab,
Medens hver Kilde til Viisdom, som randt i den straalende
Fortid,
Stoppet hos Grækerne blev af Barbarers ukyndige Hovmod.
Gjerne betroe vi Dig og vort Maal med den dristige Luftfart;
Vid da, vi drives af Lyst til Kundskab om Asiens Indre.
Let paa vort svævende Skib vi lande ved Ararats Bjergaas,
Utilgængelig meer ei nævnes skal Himalaya
Eller kaukasiske Tind; vi hæves over dens Skytop.
Ei ved Ørkner af golden Sand eller saltene Stepper
Standses Luftskibets Fart og ikke ved fraadende Vandfald.
Hoit over jordiske Farer, ja Stormen og Lynet vor Flugt
gaaer."

Meget spurgte fremdeles den værdige Biskop af Samos
Om de vestlige Riger, om deres Skoler og Lærdom
Og om Regenter, hvis Magt erkjender Lovenes Herskab.
Men om Skibets Natur, som dem førte, han qvalte hvert Spørgsmaal;
Ei saa herlig en Kunst, han troede, de røbed en Fremmed.
Meget spurgtes og han af de videbegjærlige Gjester,
Særligt om Landets Natur, dets Dyr, dets Værter, dets Jordemon;
Derfor en Fører han gav dem, som vel bekjendt var med Øen;
Men indstændigt han bød dem til Hjemkomst før Aftenens Skumring.

Ud da vandred de Mænd, som nys paa svævende Luftskib
Svimled i blaanende Sky, saa fjernt fra den sikkrende Jordbund,
Skilt fra det qvægende Grønt, fra de sødt os indbydsende Dufter,
Skilt fra Fuglenes Qviddren, fra Kildernes Rislen og skilt fra
Al den blandede Lyd, som, neppe fattet af Øret,
Hvisker os venlig: her Liv og Virksomhed hersker, ei Dødens
Tomme Taushed og Gru. En dybtfølt Sikkerhed udgød
Sig i Mændenes Barm; det var, som suged de Livskraft
Af den balsamiske Luft og Tillid af Jordbundens Fasthed.
Skarpere syntes dem hver en Sands, saa det speidende Blik fandt
Med forunderlig Lethed, hvad Nyt og hvad Sjeldent sig frembød,
Være sig Klippens Krystal eller spæden Insekt eller Blomster.
Men da den vestlige Himmel iførte sit straalende Purpur,
Vendte de hurtige Skridt mod Philons gjestfrie Hjemstavn.

Her forsamlet de fandt af hædrede Gjester et Selskab,
Fuldt af begjærlig Forventning at kjende de dristige Mænd, som
Ad den luftige Vei var kommen til samiske Strandbred.
Mangt et Beviis man paa Hylding de tvende Reisende bragte;
Hvermand nærmed sig dem; man ret vilde see dem og høre

Deres forstandige Svar paa de hyppigt sig trængende Spørgsmaal.
Men den opmærksomme Vært snart saae, hvorledes den fælles
Skuen og Høren gik tabt ved den ubesindige Lyst, som
Gjesterne drev til et Rum, hvor En stod den Anden i Veien.
Derfor med venlige Bud han snildt dem stikked til Sæde,
Sigende: „Hvis det behager, da lader ei standses den Strid, som
Var saa nylig begyndt; i Sandhed en Strid fuld af Høimod.
Her Telekles fra Furni, berømt for Viisdom i Raadet,
Talte med høi Beundring om hine vestlige Riger,
Hvor i Lovenes Ly hver Kunst og Videnskab blomstrer;
Mod ham løfted sin Røst en Mand fra de høit priste Lande,
Anspann, ved Oderen født og dybt belæst i vor Oldtid.
Men hans Tale blev standset ved eders hilsede Hjemkomst.
Hvis han begyndte paany, forklarende ret os sin Mening,
Sikkert Oplysning vi fik ved eders Tvivl eller Bifald."
Villigt Anspann tog Ordet; han nødigen før havde standset.
„Ikke Folkeværd maales med Tal eller Magt eller Rigdom,
Heller ei vindes den straalende Priis ved Bisværmens Kunstflid,
Nei, kun ved Livets Kraft og Fylde kan Folkeværd maales;
Men, hvor straaler den frem, til Lyst for Enhver, som kan fatte,
Af den hellige Kunst og Bedrifter, som avles af Kunsten?
Da nu paa høieste Trin af Kunst og af digterisk Stordaad
Hellas pranger i Glands for alle Slægter paa Jorden,
Saa kan Tvivl vel ei levnes en Kyndig om Oldtidens Fortrin.
Mennesket, livsfriskt og sundt, her naaede sin høieste Spidse.
Middelalderens Kunst og Elskov og kjække Bedrifter
Er kun Skygge mod hiin: end sige vor fattige Nutid,
Som kun byder os Viden og Stræben og sørgelig Statskunst
For Paradiset, som svandt, imedens vort Hovedbrud voxte."
Alles Øine paa Frankmann var vendt; han derfor tog Ordet:
„Vistnok tænker Du ret, naar ikkun Folkenes Fortrin

Du ved Livet vil maale, som aabenbarer sig hos dem.
Men i Skjønhed alene, hvis Livets Stempel Du søger,
Eller i nogetsomhelst, hvad Menneskelivet os pryder,
Sikkert hildes dit Blik; den Mand, som rigtigt skal dømme,
Ei bestandigt maa stirre kun mod et eneste Glandspunkt;
Men til det Hele han gaaer, fra Delenes tænksomme Mynstring.

Alt Dig svæver paa Læben et Svar, Du troer mig skal nedslaae;
Gjetter jeg ret, skal jeg mindes, at Skjønhed omfatter det Hele;
Men det samme kan siges om Videnskab, Troen og Dyden.
Laae det i jordiske Kaar at eie den evige Sandhed
I dens Fuldhed og Kraft, vi leved i Skjønhed tillige,
Til en Skuen vor Tro sig forvandled', til Hellighed Dyden:
Men var Troen fuldkommen, omfattede selv den en Alhed
Af hver Viden og Kunst og Dyd og Alt, hvad er himmelsk.
Men, som det herligste her i vort jordiske Liv kun er Stykværk,
Ledes ved Delenes Grandskning vi først til det Fuldendtes Afglands.

Derfor vandre vort Blik, naar vi skal Tiderne dømme,
Speidende hen over hver en kraftig Yttring af Livet.
Aldrig der gaves en Tid, da større Rigdom af Tanker
Hersked med vexelfuldt Liv i det store Menneskesamfund,
End i det, som Du haanligt har kaldt den fattige Nutid.
Fra den høieste Grandskning, hvis Gjenstand er Tankernes Ophav,
Eller Sole, hvis Straaler ukjendte Verdner belyse,
Eller de Love, som styre Naturens skjulteste Kræfter,
Ned til den vanligste Dont, som kun har Vinding til Formaal,
Lever Opfindsomheds Aand overalt og stræbende Tanker.
Ikke jeg dvæler ved store Bedrifter, som Nutid og Oldtid
Hver kan opregne for sig, og hver tilegne sig Æren.
Men den Kjærlighedsaand, som Mennesket viser en Broder

I hver Skabning, hvis Aasyn er stemplet med samme Fornuftpræg,
Og som hader hver Trældom, ei blot for sig, men for Alle, —
Brødre! see det er den Aand, som giver vort Tidsrum sin Adel,
Fremfor noget af dem, som Fortids Beundrere prise."
„Nutid taler af Dig!" saa svared ham tillidsfuld Anspann:
„Fortid lever i mig; den Sag kan vel neppe forandres."
Nu sig reiste med Iil den ungdomsfyrige Kalchas,
Og med blussende Kind bekæmped den Fremmedes Tale.
„Selv bedrager Du Dig, naar gjennemtrængt af vor Oldtids
Skjønhedssands Du Dig troer og dog ei føler Beundring
For hvad Stort og hvad Ædelt, der blomstred i senere Tider.
Vil med Oldtidens Öie Du see, da fremman for Sjælen
Oldtids Aander! Forsøg at lade dem leve her med os,
Skuende frit og klart, hvad vore Tider har frembragt;
Man kun Thales herop, hvis Tanker grublende dvæled
Ved den sælsomme Kraft, som vækkes i Ravet ved Gnidning,
Ham den syntes en Aand, ved Kunsten vakt af sin Slummer.
Lad kun den Vært, som vor grandskende Kunst har givet hans Ravaand,
Staae for hans livsklare Blik; viis ham den svulme til Lynild;
Lær ham ved Grandskningens Fakkel at skjønne, hvorledes den Kraft, som
Blænder i Lynenes Glimt og døver i Tordeners Dundren,
Lønligt lever og tyst i hvert et Led af det Hele,
Være sig Luft eller Vand eller Jord eller stærke Metaller,
Men af Skjulet kan lokkes ved Kunst, som Gnisten af Fyrsteen,
Aabenbarende sig i mangfoldigt verlende Former:
Føles i Varmen, i Lyset os straaler og smages i Saltet,
Kæmper i Luen, er Sjæl i Magnetens beundrede Retning,
Lever i Green og i Blad og i Muskel og følende Nerve,
Legemets Öie vel skjult, men klart beskuet af Aanden —
Og betænk i dit Sind engang, hvad han føler ved Skuet!

Kald Pythagoras frem at see de himmelske Love
For Planeternes Gang, igjennem umaadeligt Tidsløb.
Naar han Enheden seer i denne Mangfoldighedsvrimmel,
Trylles hans høie Sjæl af de store Fornufthharmonier.
Lad Euklides kun see, hvad i Mathesis man opfandt,
At den formaaer at følge Naturens jævntrindende Virken,
Som ei viser os Spring, men hvor end Tanken vil sætte
En af Delenes Ende, der og er den andens Begyndelse.
Slig en Uendelighed at beregne han neppe holdt muligt.
Men Aristoteles, Du, som mægtigt hersked blandt Aander!
Leder for Hedendoms Lærde, for Mahomedaners og Christnes,
Gjennem Aarhundreders Løb, og end af hver Kyndig beundret,
Hvis omfattende Sjæl ransaged Tænkningens Dybder,
Grandsked de skjulte Love, som følges i Digterens Skabning,
Og med ringere Sands ei dem, som Staterne lyde!
Selv dit aandrige Blik omfatted dristigt Naturen,
Og dit Lys endnu bestraaler os Dyrenes Indre.
Ei den dybere Grandskning hos os forsømt Du vil finde,
Din uomtaagede Sands vil forstaae den romantiske Digtning;
Men hvad om Staternes Forhold og Menneskesamfundets Ordning
Ved vor Tænkning blev fundet — saa langt man end er fra Maalet —
Sikkert af Dig vil kaldes et stort og ypperligt Fremskridt,
Skjøndt kun ringe det er imod den Indsigt, som vandtes
I Naturens mangfoldige Værk ved utrættelig Stræben."

Utaalmodigt af Anspann den unge Taler blev afbrudt:
"Mest din Tale sig dreier", han sagde, "kun om den ene
Kundskab, som Nutiden priser, skjøndt lidt den betyder for Aanden."

Hurtigt gav ham til Svar den vidtomtænkende Frankmann:
"Ikke dømte Du saa, hvis Tingen nøie Du kjendte;
Den, som, belært om Naturens ophøiede Love, kun føler
Sjælen betynget med tom, uvederqvægende Kundskab,

Læste vel Bogen, men ei han Meningen deraf har fattet.
Hvis saa frodigt som nu Naturens Kundskab var voret
Hos de gamle Hellener, vist aldrig Digtning og Viden
Var udartet saa let; thi neppe vil Du betvivle,
At hver Retning for sig omsider fører fra Sandhed,
Eller at Øiet maa blændes, naar længe kun Et man betragter.
Er alt naaet det Bedste, da søger Begjærlighed mere,
Og forfalder til Svulst, til Kunstlen, ja vel til Vanvid.
Selv hvor Aanden holdt sig usmittet af saadan Begjæren,
Men fra Tanke til Tanke gaaer frem, upaamindet af Alt, hvad
I Tilværelsens Rigdom den bydes udenfra rundtom,
Vil den paa Søvngængerviis kun skride frem uden Omblik.
I vort Tydskland alt længe sig aabenbared en Stræben
Til i'vovelig Flugt at oversvæve hver Grændse,
Inden hvilken det Sikkre for Kunst og Videnskab findes.
Lokket af daarlig Lyst til overordentlig Kundskab,
Kaster man Visheden bort for et Skin af høiere Viisdom.
Ingen Art af Kunst eller Videnskab modstaaer saa kraftigt
Sværmerens vilde Begeistring, som den der grandsker Naturen;
Thi den beskuede Væren her giver en levende Vished.
Rask i sin Fremgang, bestandig med nye Vaaben den nedslaaer
Gammel Fordom og Tant, saa tit de Hovedet reise.
Virksom, den ikke forbliver i Mandens grublende Hjerne,
Men beviser hver Dag sin Kraft ved utallige Værker;
Derfor staaer den urokket, mod Sværmeriet en Dæmning.
Overstreget blev tit et Viisdomsord, som var fremført
Mod forældet Indbildning, den Kjæledægge hos Hvermand;
Men naar der virkes ved Daad, beseires lettere Mening.
Mangen Fordom blev knust af det Lyn, som lystred en Leder:
Mangt et System faldt om, da Jorden meer ei stod stille:
Nattens Spøgelser svandt, da selv vi frembragte Syner."
„Aldrig," svared ham Anspann, „jeg nægter Forstandens
Triumpher,

Smyk kun, saa godt Du formaaer, dem med Liv; min anende Længsel
Drages dog hen mod en Tid, da Livet ei var et Gjenskin,
Seet gjennem Tankernes Glar. Tilgiv, at Solgudens Ildvogn
Mere lokker min Sands, end ederს livløse Kugle,
Der ei Lyset kan see, som selv den udstraaler, ei føle
Herligheden af egen Kraft eller Glæden, den skaber!
Uden Lyst ved min Tak, og uden Tak til sit Ophav,
Vandrer som Uhrets Hjul den iblinde, og hele vor Himmel
Drives, berøvet hver Gud, en Træl for den seirende Tyngde.
Nei, beholder for mig al ederს Viisdom, tillader,
At jeg frit mig betroer til de gyldne Drømme fra Oldtid,
Da Oreadernes Vrimmel befolked' Bjerget, en Dryas
Leved i Træet, og klar af Najadens Urne flød Kilden;
Lad i Digterens Spor mig dem søge, hos ham kun de leve."
Nu den begeistrede Kalchas tog Ordet og fyrigt ham svarte:
„Hvo er saa dorsk, at han nægter at følge den sjælfulde Digter
I den Verden han skaber, udsmykket med Viisdom og Skjønhed!
Og vi skulde forsmaae den Digterverden, som skabtes
Af det herlige Folk, hvis Fakkel opklared Europa!
Nei, saa daarlig er Ingen iblandt os, men heller ei vil vi
Lade med Blindhed os slaae ved Digterglandsen fra Hellas.
Sandheden selv har en Kraft og et Liv og en himmelfødt Skjønhed,
Som forgjæves Du nægter. Naar haanligt Du siger, at Tyngden
Hele vor Himmel behersker, Du glemmer dens høiere Udspring.
Hiin mod Jorden nedtrykkende Kraft, hvortil Du kun sigter,
Er i Sandhed et Glimt af en altforenende Grundkraft! —
Sammenholdende Alt, i Alt bestandigt tilstede,
Er for det høiere Blik den en alnærværende Handlen
Af den evige Magt, som danned og ordner det Hele.
Lign kun frit ved et Uhr det store Verdeners Gangværk!

Begges Væsen ved Tanken fik Tilvær; i blint vistnok ringe,
Skabt ved Menneskevid og af laante Kræfter kun drevet;
Dette med Guddomsforstand og med evigtspirende Kræfter.
Villieløs, det er sandt, er hver en Deel af vor Verden,
Lig hvert Led af den Krop, vor egen Villie bestyrer;
Men en besjælende Aand dem gjør til et levende Hele.
Hine Love, som ordne saa strengt de himmelske Baner,
Kan ved Maskiners Du ligne; men fra et høiere Stade
Staae de klart for vort Blik, en Eenhed af levende Tanker,
Som dog for Sandsen sig ytrer, paa talløse Maader mangfoldig.
Solen, saa mægtig for os, kun sees som tindrende Stjerne
Fra utallige Verdner, hvis Sole som himmelske Lamper
Atter forskjønne vor Nat. Den Klode, som bærer os Alle,
Staaer en Planet for andre, hvis mægtige Masser dog Gjengjæld
Gjøre os maae med selv af os at beskues som Smaalys
Paa det hvælvede Blaa. Som Jorden om Axe sig dreier,
Dreier sig hver Planet, dog hver i sit tilmaalte Tidsrum;
Derfor synes om hver den himmelske Hvælving at vandre
For dens Beboeres Blik; saa Dagen skifter med Natten,
Hvile verler med Daad, som paa vor jordiske Hjemstavn.
Ligerviis har Enhver af hine Kloder sit Kredsløb
Om den straalende Sol og frydes ved Tidernes Verel
Og de rullende Aar, hver efter sin Afstand fra Solen.
Atter fremmaner min Aand sig Oldtids Mænd til vor Nutid,
Giver dem Seerør i Haand og viser dem Bjerge paa Maanen,
Maaner om fjerne Planeter i deres ordnede Kredsløb.
Lad for den undrende Sands hver lysende Prik nu paa Himlen
Opgaae en straalende Sol, af talrige Kloder omkrandset;
Naar den anende Sjæl da skuer det mægtige Altrum,
Fyldt med beslægtede Væsner, med stræbende Kræfter og Tanker,
Skulde den savne med Længsel endnu den agende Solgud
Eller Luna, med Nympher omringet, og væbnet med Jagtspyd?

Heller ei vilde de savne Dryader og Kildernes Nympher,
Blev det dem givet at see det skjulte Kredsløb paa Jorden,
Hvori Kilden fremsprudler, og Græsset frugtbart bedugges,
Hvor man Aandebræt seer hos de tause, duftende Værter,
Og hvor Vindenes Pust af et livudbredende Kredsløb,
Som omfatter vor Jord, er et Led, som ikke tør savnes.
Vendtes Blikket omsider til Livets mangfoldige Sysler,
Hvor den opfindsomme Tanke betjenes af lænkefrie Hænder,
Mon ei til Verdens de syv Vidundre de føied vel tusind?
Thi saa talrig en Flok der er, at eet kun af mange
Nævnes den Baad, som os førte herhid gjennem Skyernes Rige.
Hvad Naturen kun lærte den letbevingede Luftsøn,
I det himmelske Blaa med svævende Flugt sig at tumle,
Det fuldbyrder nu Kunst; majestætisk hæver dens Værk nu
Jordens Beboer saa høit, som Ørnen ei naaer i sin Kraftflugt.
Hist os minder ikariske Strand, at Fablen selv voved
Knapt en Luftfart at skabe, som Dødelige var lykket;
Priis da den Tid, hvor slig Bedrift sig taber i Mængden!"

Videlyst og Tilfredsstillelse.

Under fyrig Aandestrid
Hensvandt hurtig Aftnens Tid;
Efter kort men qvægsom Hvile
Ud de Fremmede alt ile
I den friske Morgenluft.
Fyldt med sunde Værters Duft,
Himlen glandsblaa høit sig hæver,
Fuglen tonerig hensvæver,

Blomsterne sig blande skjønt
I det klare Foraarsgrønt;
Høitbelyst staaer Skovens Krandse,
Lette Sølvervover dandse
I den solbestraalte Sø
Om den nylig frelste Ø.
Ikke Grandskerfryd de smage,
Men i store Træk de drage
Al den underlige Lyst
Ind i fredbesjælte Bryst;
Skjøndt de tause Veien træde
Have de dog fælles Glæde.
Men tilsidst man salig-træt
Søger sig en Hvileplet,
Hvor et Tempels faldne Stene
Dølges af Platanens Grene.
Her de Philons rafke Søn
Træffe tankefuld i Løn;
Hvad igaar han saae, han hørte,
Hid til Eensomhed ham førte.
Ungersvendens ædle Sky
Maa for venlig Tale flye.
Svar ham gives troe og blide
Om Alt, hvad han helst vil vide.
Nu hans Spørgsmaal komme snart
Til den overjord'ske Fart,
Om hvo Kunsten fandt at stige
Til de høie Skyers Rige,
Om hvor høit vi vel formaae
Op i Luftens Dyb at naae,
Om den Kraft, hvorved man svæver,
Frit sig sænker eller hæver.

Intet Svar de nægted ham;
Henrykt Ynglingen fornam,
At den Kunst, saa høit han agted,
De som Løndom ei betragted.
Løfte han modtager glad,
At om Kunsten Vestlands Qvad
Skal i gjestfri Hal gjenlyde,
Naar de Aftnens Svalning nyde.
Men til Dagens Straaler svinder
Vil med ædel Forsker-Id
De blandt Øens gamle Minder
Speide den forgangne Tid;
Eller dybt i Bjergets Revne
Søge hine ældste Spor,
Som en Tid os maatte levne,
Da i Fødslen var vor Jord.

Luftskibets Opfindere.

Da nu Middagens Ild var vegen for Aftenens Kølning,
Hallen af Gjester var fuld, som brændte af Lyst til at høre
Hine Vestlandets Qvad om det høit beundrede Luftskib,
Hæved sin klangfulde Røst den fyrigt omskuende Kalchas:

Til høien Bjergtind kan Ørnen vel tye, —
Men over den seiler et Luftskib:
De Stjerner skjules af graanende Sky, —
Men over den seiler et Luftskib;
Hist glimter Lynet med rullende Gny, —
Men over det seiler et Luftskib.

Hvo fandt til Fuglenes Hav sig en Baad?
Formaaer det et Fnug kun at bære!
Hvo fandt til Flugt mod det Høie sig Raad?
Kan Armen vel Vingeslag lære!
Er Fart paa Skyen ei Himmelskes Daad?
Naar hævded en Jordisk slig Ære!

Det var af Brødre det herligste Par,
Som løste den ældgamle Gaade.
Den første sprudled af Livskraft, og var
End Yngling, da ferti han naaede:
Den Anden rolig, skarpsindig og klar,
Tit maatte hans Fyrighed raade.

Imellem Alpernes Muur og Forez,
Om Rhonen hvor Viinbjerge prange,
Der boede Faderen Mongolfier,
Hvis Driftighed nærede Mange.
Papir han danned saa hvidt som Snee;
I Landet rundt Bladene gange.

Den Aand og Kraft, han hos Joseph saae,
Bestemtes til geistlig Ære;
Men rolig Skarpsind i Stephan der laae;
Thi skulde han Dommer være.
De andre Sønner, store og smaae,
De skulde Fabrikdont lære.

Til Skolen tidligt alt Joseph blev sendt;
Snelt lærte han Alt, hvad han vilde;
Men blot til Bogen hans Øu var ei vendt,

Han svarmed i Skov og ved Kilde;
Der søgtes Planter til Dagen var endt,
Og Smaakryb og Fuglene vilde.

De Præster indenfor klosterlig Muur,
Dem vilde kun nødig han gjeste,
Han længtes efter den frie Natur,
Der Livet ham syntes det bedste;
Thi bort han iled, som Fuglen fra Buur,
Ved Havet han Bo vilde fæste.

Der findes Musling og Fiske paa Strand,
De kunde vel Livet ham friste.
Saadan den vovsomme Drengeforstand
I Haabet at smigre sig vidste;
Dog snart blev der udsendt en søgende Mand,
Som skulde af Faren ham vriste.

Til Skolen maatte han atter nu tye,
Ved Flid saae sit Feiltrin i Glemme.
Han ofte fremkom med Tanker heelt nye,
Og Mangen priste hans Nemme.
Men end ei sytten, han atter maae flye,
Og Intet ham mere kan hemme.

Han gik til Forez, det skytække Fjeld,
Der mindst han at findes stod Fare.
Han chemisk Kunstflid der øved med Held,
Og selv bar om Landet sin Vare.
Den solgte smaaligt han ud, men med Skjæl,
Her arbeide hed det og spare.

Men Hjertet bestandigt tilbage ham drog
Til Hjerter, som slog for ham hjemme.
Paa sine vilde romantiske Tog
Ei kunde han Hjemstavnen glemme;
Og var end Faderen opbrägt, der dog
For Sønnen ham hvisked en Stemme.

Til Hjemmets Kunstflid hans Ønske mest stod,
Og snart han sin Indsigt der øved;
Med Ungdomsvarme, med fyrigste Mod
Heelt mangefold Nyt han der prøved.
Men al den Nyhed var Gubben imod;
Let sikkrere Goder den røved.

Han sagde: „Skilles vi maae, men i Fred;
Selv prøv kun som Yngling din Lykke!
Heelt nær ved Hjemmet Du finder et Sted,
Hvor virke Du kan efter Tykke,
Og møder Uheld, da vistnok Du veed,
Paa hvem Du med Tillid kan bygge.

Med Faderglæde jeg tidligt alt fandt,
At Dig og vor Stephan, som Pilte,
Et sjeldent broderligt Venskab forbandt,
Det Aldren meer strammed, end skilte;
Som Dig ham Donten fra Bogstuen vandt,
Det virksomme Liv ham tilsmiilte.

I trolig Ening nu virker med Flid!
Den Ene den Anden kan lære.
Hvis rask og lykkelig gaaer eders Id,

Det mig ei til Skade kan være;
Papirfabrikker kan øges en Tid,
Før Frankrig ei flere kan nære."

De Brødre Faderen takked med Lyst
Og strax sig til Værket indvied.
Den Kraft, som lued i modige Bryst,
Nu føltes fra Lænker befriet;
Mod gammel Vane den møisomme Dyst
Ei skulde meer trætte Geniet.

Ei Lærdomsstyr dem fra Skolen drog,
De Rigdom kun agtede føie!
Hvad Verden skyldte til Pen og til Bog,
Det stod dem klarligt for Øie:
At Borgersysler tit Aanden bortjog,
Det havde de agtet heelt nøie.

Men Lærdom holdt sig fra Livet saa langt,
Og Livet fra høiere Viden;
Saa Hverdagslivet blev fattigt og trangt,
Og Værkmandens Virkekreds liden.
Mod Livet stod Lærdom fjendtligt og vrangt;
Nye Retninger fordrede Tiden.

Nu blev der grandsket ved Dag og ved Nat,
Af Prøver man Lærdom sig hented;
Snart fik man Papir saa stærkt og saa glat,
At ikke det veg Pergamentet:
Velin blev siden til Navn for det sat,
Da Pragtværker paa det man prented.

Dog ikke Tiden dem ene hensvandt
Med Idræt for Føde og Klæder,
I Kundskabssøgen bestandig de fandt
De bedste, de høieste Glæder.
Og her en hemmelig Kilde dem randt
Til evig uvisnelig Hæder.

Neppe havde han endt, saa udbrød Forsamlingen henrykt:
„Held den Fader, hvis Huus med slige Sønner er prydet!
Held de Brødre, som har en Fader saa viis og saa kraftfuld!"
Dog snart vented i Taushed man atter, og Frankmann begyndte.

Haab, Tvivl og Opfyldelse.

Hvor Rhonens Dal af Fuglesang gjentoner,
Hvor Solen smiler til Orangens Guld,
Hvor køligt brede sig Kastaniens Kroner,
Af ædel Frugt hvor Ranken hænger fuld,
Der hæver Isſen stolt en skydækt Kæmpe
I tause Høiluft; see det er Ventour!
Knapt Solens Ildblik hist kan Frosten dæmpe,
Kort Blomsten smiler, lang er Vintrens Gru.

Men naar alt Dalens Frugt dens Dyrker lønner,
Er Vintren flygtet fra den høie Top,
Og nu besøges den af Kundskabs Sønner,
Der søge Blomsterne, den klækked op.
En Vandrerflok den har imorges gjestet;
Den steile Vei er endt med munter Hu,
I Skygge-Ly man har alt Sæde fæstet,
Og aanbrig Tale frydbrer Hvilen nu.

Alt man om hvert et Fund har verlet Tanker
Og gjenkaldt hvert et Overblik, man nød;
Nu Talen vidt hen over Havet vanker,
Did, hvorfra Krigens Gny med Vælde lød.
Med Undren og med Skræk man har fornummet
Den store Kamp, som for Gibraltar stod,
Hvor Frankrigs Tordensvælg saa brat forstummed,
Dets Helte svandt i Luer, sank i Blod.

Hvert Hjerte stormer ud i heftig Klage,
Med Kummer, Dadel, Vrede, Hævnelyst,
Alt efter Hvermands Hang at Verden tage.
Af Daadkraft svulmed mest et fyrigt Bryst;
„O!" raabte han: „ei Fribeds Undertrykker
Skal vinde Seier, var han nok saa stærk;
Trygt paa Begeistrings Magt min Tillid bygger,
For Retfærds Sag formaaer den Underværk.

Maaskee man ei Gibraltar kan bestige
Ved dristig Stormen fra det faste Land:
Hvis under Jorden man den vil bekrige,
Mod Minen fast tør Klippen holde Stand:
Vel har vi lært, at heller ei den bæved
For Kugelregnen, sendt fra Bølgen op;
Men, hvad om høit man gjennem Luften svæved
Og daled ned paa Klippens sikkre Top.

Jeg seer man ryster med det vise Hoved;
Et Barn er Eder Joseph Montgolfier,
Hvis Tankeflugt sig tit i Høider voved,
Hvor kloge Mænd kun tomme Drømme see.

Vel muligt man har Ret! men stedse drives
Jeg af en Aand, som alt min Barndom drev;
I snævre Sphære kan jeg ikke trives;
Ak! om den høie Flugt en Drøm kun blev.

Dog Tiden rinder! jeg herfra maa drage;
Til Avignon jeg maa, før Sol gaaer ned.
Lad os i næste Høst vort Tog gjentage,
Og glædes paa Ventour med Seier og Fred!"
„Der gik han," sagde man, „snart sees han svinde,
Den raske, gode Sværmer, som han kom;
Var ei hans Broder og den gjæve Qvinde,
Hans Grublen styrted ham i Fattigdom."

I Tanker nedsænkt snart, snart i Beskuen,
Han stemmer grundende sin Sjæl til Fred.
Men Skyer nu formørke Himmelbuen,
Og nøder ham til mere skyndsomt Fjed.
Alt staaer han i Vaucluse, men han haaber
Ei der paa Duft og Sang og Væld i Løn;
Paa Bladet rasler Fald af store Draaber,
Fra Skyen brøler hule Tordners Drøn.

Men ikke han paa fremmed Grund sig finder,
Tit dvæled her han i Petrarcas Spor,
Og drømte Tiden hen blandt hine Minder,
Hvor uden Ophør Digteraanden boer.
Han kjender grant de høie Klippesale,
Hvor Kilden stiger fra den dybe Grund,
Hvis Væld blev Lauras Digter et Kastale,
Holdt høit i Priis til Sangens sidste Stund.

Her er han sikker imod Lynets Pile,
Mod Regnens Strømme er han her i Ly;
Trygt kan han midt i vilden Uveir hvile
Og ordne Tankesværmen sig paany.
Han mynstrer hvert et Anslag, som blev fundet
Til høie Flugt op over Tvangen her,
Naar mangengang i venlig Ro han grunded
Med Stephan paa den underlige Færd.

Fra Dalen fjernt alt synes Skyen draget,
Ei høres meer de tunge Draabers Fald;
Men pludseligt igjen fornyes Braget;
Et mægtigt Glimt, et kort og voldsomt Skrald
Bebuder, at i Nærhed Faren truer;
Dog trued den ei blot, den tændte an.
Hist staaer et landligt Huus bespændt med Luer;
For Flodens Løb ei did han ile kan.

Uveiret taug, sig Himlens Blaa fornyer;
Men Luen stiger hist ustandset op,
Saa Røgen hæver sig i røde Skyer
Og staaer for Øiet som en Kæmpekrop.
Skjøndt Røgens Spil han havde tit beskuet,
Det greb med ukjendt Trylleri ham nu;
Og som i klare Skrifttræk for ham lued
En Tanke, hyllet før i dunkle Hu.

Den Kraft, som løfter Røgen høit fra Grunden,
Grib den, og hold den fast, og spær den ind!
Saa er ved Dig den store Kunst jo funden,
Som tit Du søgte med uroligt Sind!

Af lettest Stof jeg vil en Sæk berede;
Med Munden nedad skal den udspændt staae,
Og i dens Svælg en Lues Røg og Hede
Skal stige, men dens Sider aldrig naae.

Glad sender han sit Blik mod høien Stjerne,
Og himmelfro hen ad den mørke Jord;
Det er, som fyldte Lys og Liv hans Hjerne;
Men for sin Vellyst veed han intet Ord.
Tilsidst for Søvnens Magt maa Kraften vige;
Dog bærer høit ham end den drukne Sands;
Petrarca følger med til Æthrens Rige
Og rækker ham Udødeligheds Krands.

Men megen Tid ei turde Søvnen røve;
Mod Staden, drevet af en rastløs Aand,
Han iler til den store Tankes Prøve;
Alt rører han til Værket rappe Haand.
Af Silke fiin en Sæk han sammenklæber,
Høi vel en Favn, i Omkreds tvende stor;
Knapt færdig, han den strax at prøve stræber:
Nu stilt den er med Mundingen mod Jord.

Snart i det tomme Svælg et Blus sig hæver,
Og længe venter han paa Virkning ei;
Knapt rører Tvivl sig, før alt Sækken svæver,
Kun standset snart af Loftet paa dens Vei.
Høi er hans Fryd; en Ven han iilsomst henter
Og viser ham den raske Prøves Held;
Og tolker glad Alt, hvad han deraf venter
For Indsigts Fremme og for Slægtens Vel.

Et nyt Forsøg man vover i det Frie,
Bestigende dertil en høi Altan.
Snart for den stolte Flugt maa Tvivlen tie;
Til Visbed hævet er den store Plan.
Nu kan ham Avignon ei længer holde,
Mod Hjemmet banker stærkt det fulde Bryst;
Han seer alt Glæden, som han hist vil volde,
Og forudføler saligt meddeelt Lyst.

Nu opløftede Sophron sin Røst, den ærværdige Gubbe,
Han, som øinede først det kommende Luftskib, og sagde:
„Herlige Lod, at grandske Naturen og følge dens Veie!
Fuld af Beundring min Aand hans dristige Tanke ledsaged
Gjennem den stigende Lue til Skyen og derfra til Værket
Dalende ned og den sysleude Kunst; men for atter at stige,
Dog med fastere Mod; thi Tanken, som for kun henſvæved
Skikkelseløs som i Taage, nu havde sig iført et Legem.
Fremad nu iluer min Sjæl mod den Fryd, som skal krone hans Hjemkomst."
„Herom," gjensvarede Kalchas, „et Qvad med Lyst Dig skal tone."

Opfinderen i Hjemmet.

Om Montgolfiers Hustru trindt sidde de Smaae,
Hver af dem har noget at lære:
Den flittige Moder seer nøie derpaa,
At Ingen skal ørkesløs være.
Mens Manden sig tumler, paa Alt hun har Agt;
Han glad hende under den nyttige Magt.

„Her Børn! I faaer Glæde; hist Fader jeg seer,
Skjøndt Tiden, han satt', er ei omme;
Hans Broder har mødt ham; heelt muntert man leer;
Ei Vanheld betyder hans Komme.
Nu skal efter Flakken og Farer og Savn
Han qvæge sig roligt i hjemlige Stavn.

Her er han! velkommen! velkommen! saa snart!
Godt forted Du Vandringens Dage.
Med Glæde jeg læser i Aasynet klart,
At Uheld ei drev Dig tilbage;
Men Børnenes Øine med Dig holde Vagt
Og spørge, om Intet Du til dem har bragt."

„En Drage vel haver jeg bragt Eder hid,
Den sikkert skal Eder fornøie.
Den dannet er baade med Kunst og med Flid
Og svinger sig rask i det Høie.
Langt over vort Kirketaarns Top den vil gaae,
Ja selv over et, man sat oven derpaa."

Men Stephan snart afbrød de skjemtsomme Ord,
Som Blyhed gav Joseph i Munden.
„Min Broder! til Skjemt er din Lykke for stor,
Udødelig Ros har Du vunden;
Fortæl dog den elskede Viv, hvad Du fandt,
Jeg melder vor Fader den Ære, Du vandt."

Nu blev der en Spørgen, en Svaren, en Lyst,
En Salighed, sjeldent kun nydes;
Da Bruden sank først til den Elskedes Bryst,

Ei kunde de stærkere frydes;
Og Budskabet klang for den Gamle saa sødt,
Som det der forkyndte, at Sønnen var født.

Nu er det Utrolige prøvet og sandt,
At op man i Luften kan stige;
Nu Kunsten vi har, som blev regnet for Tant,
Og henviist til Drømmenes Rige.
Men nyfødt den er; den maa vore sin Tid
Og bringes til Kræfter ved skabende Vid.

Da Foraaret smiled, en Kugle der stod,
Som vidned til Mesternes Ære;
I Omfang den havde vel sex Snese Fod,
Den tusinde Pund kunde bære.
Naar Vivarais Stænder i Annonays By
Forsamles, den Kæmpe skal stige mod Sky.

See Timen er der! baade Store og Smaae
Forventningsfuldt Kredsen omgive;
I Midten forenet de Brødre hist staae,
Strax Stephan skal Værket beskrive.
Med dybeste Taushed Enhver giver Agt,
Ei tabe vil Nogen et Ord, som bli'er sagt.

Først hilser han Folket med passende Ord
Og yder det sømmelig Ære;
Saa viser en Sæk han, umaadelig stor,
Som, udspændt, en Kugle skal være.
Af Lærredet stærkt og Papiret saa tæt,
Dens Sider gjør Luften ei Gjennemgang let.

„Naar Blusset staaer op i den mægtige Mund,
Den fire Fods Gjennemsnit holder,
Skal Sækken oppuste sig fyldig og rund
Og svinde skal alle dens Folder;
Da hæves fra Jorden den luftbaarne Karm,
Af Røgskyer fyldt og af Luftstrømmen varm.

See Værket begynder, alt tændt er en Ild!
Nu Tungerne løses i Skaren,
En troer den for vægtig; ei stige den vil:
En Anden kun taler om Faren:
En ønsker ydmyget den stolte Fornuft,
Som raade vil med for den himmelblaa Luft.

En glæder sig over en Tanke saa ny
Og Æren, som Landet vil vinde;
En Anden forsikkrer, misundelig sky,
At Tingen heelt let var at finde.
Men Folket er glad til den ventede Flugt
Og under Fortjenesten gjerne sin Frugt.

Omsider man løser hver bindende Snor,
Og herligt sig Luftskibet hæver.
Den første Beundring forhindrer hvert Ord,
Mens hen over Folket den svæver;
Men hurtigt der følger paa Taushedens Blund
Et tordnende Bifald af Tusinders Mund.

Alt steget den er vel en fjerdedeel Miil,
Før Bifaldets Raab er tilende;
Men derpaa den standser sin stigende Iil

Og sees sig til Siden at vende.
Dog svækket er Varmen, den styldte sin Flugt,
Nu maa den til Jorden; dens Kraft er forbrugt.

Men hastigt udbredes i Tale og Skrift
Trindt om under Himmelens Bue,
Den Tankens og Villiens Heltebedrift,
Som her havde været at skue.
En Høitid det er for den stræbende Aand,
Naar Indsigten løser et ældgammelt Baand.

„Andigt", udbrød nu Sophron, „forglemmes den nylige Jammer
Ved at beskue den Fryd, som lønnede Redningens Ophav.
Ord ei beskrive den kan; et Hav af Salighed seer jeg,
Hvori Manden med Fader og Viv og Broder og Flokken
Af de forundrede Børn sødt vugges af bærende Bølger,
Og paa Kysten dem Genier vinke til kommende Seire!"
Atter Kalchas dem tilbød en Sang, og opmærksomt de lytted.

Nye Beslutninger.

Naturen i sin stille Virken skynder
Sig ikke til den Frugt, som kaldes frem;
Med spæden Frøkorn den sit Værk begynder,
Og pleier det i Jordens mørke Gjem;
Af Muldets Skjul sig Blad og Stilk fremskyder,
I Tiden bliver Væxten stor og stærk,
Med Blomster rigt det indre Liv den pryder;
Men modne Frugt først slutter Aarets Værk.

Ei anderledes Aandens Stræben fremmes
Til Daad, som virke skal for Slægters Vel;
Det første Tankens Frøkorn knapt fornemmes,
Men næres troligt i en frugtbar Sjæl:
Til kraftig Indsigt stille det udfoldes,
Før Værket frem af Tankens Løndom gaaer;
Dog første Værk helst for en Blomst maa holdes,
Som Nutid pryder, Fremtid Frugter spaaer.

Saa fulgte stadigt og Naturens Veie
De Brødre, som for Luften fandt en Baad;
Først troe de maatte lang Tid Tanken pleie,
Til endelig den modnedes til Daad:
Et svagt Forsøg bliver gjort i snævre Stue,
Den frie Luft man derpaa det betroer,
Forstørret, stilles Folket det tilskue,
Snart skal det løfte Mennesker fra Jord.

„Før Værket modnes langt der er tilbage;
En Rigdom det udkræver altfor stor:
Til Kongen maae vi Tilflugt derom tage,"
Saa lød til Stephan Josephs Broderord.
„Drag til Paris, jeg tvivler ei, Du finder
Et gunstigt Øre for den store Sag;
Skjøndt først jeg handled, Du er Medopfinder,
Vi grandsked den, foreente, mangen Dag.

Gjør ingen Modstand: Du har deelt min Møie;
At ogsaa Lønnen deles, billigt er.
I Fremtid skal man ikke skjelne nøie,
Hvor stor en Deel deraf tilkommer hver.

Gaae, lad Dit klare Sind vort Anslag gavne,
Lad Sagen være Din saavel som min;
En fælles Krands omslynge vore Navne,
Et Tvillingnavn, til Mindet viet ind."

Da nu Qvadet var endt, udraabte den værdige Biskop:
„Om end Sagen er ny, den minder mig dog om vor Oldtid.
Ved de to herlige Brødre jeg tænker paa Kastor og Pollur,
Om hvis elskende Kraft end Mindet straaler paa Himlen.
Til Udødelighed den Ene fødtes, men fuld af
Broderkjærligheds Aand, han deler sin Lod med den Anden.
Men I Venner, som kom os tvillingbaarne fra Skyen,
Herligt I staae for mit Blik, som dette Brødrepars Billed.
Ikke min Tanke formaaer at træffe saa fyndigt et Udtryk,
Som jeg søger, for Eder at tolke med hvilken Beundring,
Hvilken Glæde vi følge hvert Ord, som Eder fra Læben
Strømmer, og viser vort Blik en forhen os ubekjendt Verden.
Glæder os end med fleer af hine Vesterlands Frasagn."
Frankmann svared derpaa: „Nu vel! saa følger i Aanden
Med mig til fjerne Paris og tænker, I høre to Venner
Under det herligste Skue meddelende Tanker at verle."

Den første Luftreise.

Gudin, Charles.

Gudin.

See! hvilken Folkestrøm langs hen ad Veien!
Pariserne har om den store Prøve
Dog faaet Nys, skjøndt hemmelig den holdtes.
I Tusindviis man søger Lamuette.

Jeg Lykken prise maa, som lod mig finde
Dig, Ungdomsven, endnu den samme Morgen,
Da jeg kom til Paris. Jeg aned ikke,
At strax jeg skulde see den første Reise,
Hvor Mennesket, fritsvævende, befarer
Det tynde Luftens Hav, og det med Charles,
Hvis Skarpsind alt den nye Kunst forberedt.
Desuden har et herligt Sted vi faaet,
Saa eensomt, og for Synet saa beqvemt dog;
Den hele Plads os ligger grant til Skue.
Fra Top til Grund den stolte Montgolfiere
Staaer for mit Blik; saa stor jeg ei den troede.
Den synes mig et Taarn; hvad er dens Høide?

Charles.

Halvfjerdsindstyve Fod den er og fire,
Og maalt paa tvers, den holder ott' og syrge
I Midten; men for oven og for neden
Den slutter stærk og skjøn sig med en Runding.

Gudin.

Med Malerpenslen har man rigt den prydet.

Charles.

En Krands af Frankrigs Lilier den omgiver,
Derunder seer Du hele Dyrekredsen.
Men Vælter, som sig bredt om Midten slynger,
Har Kongens Navnetræk, med Sole blandet;
Og under denne Kreds ei heller savnes
Den muntre Pragt, som kan forlyste Diet.
Fra Himmel og fra Jord en broget Vrimmel
Man hentet har, for Folket at antyde,

Hvordan man her har Jorden Himlen nærmet.
Falst eller rigtigt tænkt, som man det tyder.

Gudin.

Hvoraf er den vel gjort? Kan den og holde?

Charles.

Af Lærred den bestaaer, som vel skal holde;
Men med Papir den er beklædt for Tæthed.

Gudin.

Et Galleri gaaer rundt omkring for neden.
Det er vel for de Reisende; men Taarnet
Jeg frygter helde vil, naar En sig flytter.

Charles.

Saa vilde det, hvis uden Eftertanke
Man gik tilværks; men derfor er der sørget.
Man aftalt har ved Tilraab at advare
Hinanden, saa man vælge kan sin Stilling.
Du seer en Ildkurv, hængt i sikkre Kjæder,
Midt for det Svælg, man aabent lod i Bunden.
Derfra skal høit i Sækken Blusset stige.
Hvis den blev stillet skjævt, ufeilbart tændtes
Saa fængbart Stof. Man være maa forsigtig.

Gudin.

Jeg seer, at blindt man ikke gaaer i Faren.
Nu troer jeg, at jeg kjender Ydersiden
Af Tingen; men det Indre, hvad den driver,
Jeg fatter ei; den veier vistnok meget,
Vel meer end tusind Pund.

Charles.

Ja fserten hundred,
Naar den sin Ladning faaer; dog let beseires
Den Vægt og mere til. Nær ligger Grunden.
Den stiger, som et Stykke Træ i Vandet;
Hvorfor det skeer, det veed Du ganske sikkert.

Gudin.

Det, mens vi Drenge var, Du mig forklared.
Naar Noget veier meer, end al den Vædske,
Som Rummet fylde kan, det selv indtager,
Da synker det; men hvis det veier mindre,
Det bæres op til Vædskens Overflade.
Men Lærred og Papir jo veier mere
End Luften, som ved dem af Stedet trænges,
End sige Træ og Jern!

Charles.

Men glem kun ikke,
At den udspiles til et Rum saa mægtigt,
At hvis til Bunds i Vand den skulde synke
Usammentrykt, den mindre ei fortrængte
End fire Millioner Pund. Nu er vel
Ei Luften meget vægtfuld; dog fortrænges
Deraf fem tusind Pund, som vilde opfyldt
Maskinens Rum.

Gudin.

Det mindst jeg havde tænkt mig!
Er det og vist, ei nogen kunstig Gjetning!

Charles.

At veie Luft ei koster megen Møie;
Jeg viser Dig det let, om Du det ønsker.

Gudin.

Vel da, hvad skeer der meer, hvorledes hæver
Nu Ildens Magt Maskinen op fra Jorden?

Charles.

Naar Luften bliver varm, den sig udvider;
Det gamle Rum den ikke meer kan fatte.
Derfor en Deel ved Blusset maa forjages
Af den uhyre Luftsæks Indhold; tænk dig,
At kun den halve Deel gaaer bort, saa har Du
To tusind og femhundred Punds Formindskning,
Og let kan ferten hundred Pund da løftes.

Gudin.

Nu fatter jeg det klart; jeg ogsaa mindes,
Det er en Lov, at Varmen Alt udvider.
Men, Ven, jeg hører, at Du selv har udtænkt
Et Luftskib, mindre stort og mindre farligt.
Hvis det Dig plager ei, forklar mig dette.

Charles.

Det snart er skeet. Vid da, en Luft der gives,
Langt mindre vægtfuld end vor Atmosphæres;
Med den udpuster jeg en Sæk af Silke,
Som Kugle skabt og tættet med en Fernis.
Omkring den kastet er et Net af Snore,
Ved det en Kurv, af Vidier flettet, bæres,
Hvori to Mænd beqvemt kan gjøre Reisen.

Gudin.

Hvad Størrelse har vel din Silkefugle?

Charles.

Dens Gjennemsnit er kun halvfemte Favne;

Lidt over tredie Part af dennes Høide.
Mit Luftskibs Vægt, fyldt med den lette Luftart,
Er hundred femti Pund. Naar dertil kommer
To Reisende, og hvad de med sig føre,
Vil Vægten dog ei overgaae sex hundred.
Men Luften, som af Kuglen maa fortrænges,
Vel over otte hundred Pund vil veie;
Saa let, Du seer, min Luftbold sig skal hæve.

Gudin.

Men hvilket Navn har denne lette Luftart,
Som tjene skal din Flugt?

Charles.

Den fører Navnet
Af brændbar Luft; thi Ild den hurtigt fænger.
Dog mig ved denne Kraft den ikke tjener,
Men ved den ringe Vægt, som deraf kræves,
For Kuglen ret udspændt og fyldt at holde.

Gudin.

Tre Maaneds Tid, troer jeg, er alt forløben
Fra Prøven, som Du gjorde med en mindre.
Sig, hvorfor har Du dvælet, og i Forkjøb
Kom ikke Montgolfier ved egen Luftfart?

Charles.

Fordi det var Fortjenesten at røve
En skjellig Løn. Opfinderen maa hædres.

Gudin.

Opfinder er jo Du, saavel som hine.

Charles.

Med Forskjel dog, den som en mægtig Tanke
Til virksomt Liv fremdrog, han er Opfinder
Af første Rang. Jeg kun er Efterligner.
Min Høst er voret paa hans Grund; derfor jeg
Bør villig vige ham; ei frem mig trænge.

Gudin.

Hvor ædelt tænkt.

Charles.

Ei meer end Retfærd byder.
Men glem nu ei at see Dig om i Kredsen!
Til Farten man har meget at berede,
Ei værd at sees. Den nye Kunst det mangler
Paa Færdighed. Men meget her Du ellers
Opmærksomhed vil finde værd.

Gudin.

Du mener?

Charles.

De sjeldne Mænd, som her Du finder samlet.
See Buffon hist, den hæderkronte Olding,
Hvis Ildsjæl tændte vidt og bredt sin Lue;
Han, som forstaaer saa skjønt med Ord at male,
At selv et Sind, langt fjernet fra Naturen,
Fortryllet seer hos ham dens Værkers Storhed
I klare Overblik.

Gudin.

Alt fra min Barndom
Jeg mindes vel, hvordan hans skjønne Bøger

Tit lærte mig at see med andre Øine
De Dyr, som før jeg vel at kjende troede.

Charles.

Tæt ved ham staaer en Mand i Kraftens Alder,
Lavoisier det er, end ei blandt Folket
Hans Navn er stort; men til et evigt Rygte
Ved Tanker og Forsøg han har lagt Grunden.
Med Aandens Blik utrættet han forfølger,
Og træffer grant de mange fine Stoffer,
Hvis Luftnatur unddrager dem vort Øie.
Umaalt hans Rigdom er; men kun den tjener
Hans Videlyst og Videnskabens Venner.

Gudin.

En Lykkens Mand!

Charles.

Saa vilde jeg ham kalde,
Hvis Solons Ord mig ikke foresvæved;
Dog denne Mand ei lignes bør ved Kroesus,
Hans Minde skal ei hænge ved hans Rigdom.
Hist seer Du Diderot, som dristigt stifted
Hiin Encyklopædie, den Kæmpeskabning.
Men d'Alembert, hans meget større Hjælper,
Jeg kan ei vise Dig; for fire Uger
Vi jorded ham.

Gudin.

Ven, tilgiv min Forundring!
Dig var jo Dyd, Religion og Sæder
Bestandigt dyrebar! Kan Du da prise
De Mænd, hvis Skrifter, og hvis Liv har virket
Saa meget Ondt.

Charles.

Lad ikke gammel Fordom
Fra Klostrets Buur din sunde Sands omtaage.
Jeg nægter ei, at ofte hines Angreb
Traf selv det Hellige. Men glem kun ikke,
Hvorledes først det Hellige var vanskabt.
Religion og Stat i alle Grene
Var gjennemtrængt af mørke Tiders Rædsler.
Stod Kirkebud almægtigt ei mod Tanken?
Stod Fødsel ei mod medfødt ædel Daadkraft?
Hvor der til Strid er saadan Spire nedlagt,
Der kæmpes maa. Det Gamle maa gaae under
Og gjøre Plads for en forynget Skabning.
At nu i Kampens Harm de store Kræfter
Forvildes tit, at Ilden, som skal rense
Det ædle Malm fra Slaggen, ogsaa spreder
Vildt noget bort af dette, vel et Vilkaar
For Dødeliges Daad maa stedse blive.
Og brændemærk mig ikke mine Helte
Som sædeløse Mænd. Prøv først at sigte
Fra Sandhed fjendtlig Løgn, og jeg tør love,
Du ei fordømmer dem, ja, at Du finder
I D'Alembert en Mand, hver Hæder værdig.

Gudin.

Men vil den Nyhedsfæd, man nu har udspredt,
Ei bringe farlig Frugt for Stat og Kirke?

Charles.

Vel aner jeg for Stat og Kirke Fare;
Men af de gamle Feil, man vil beskytte,
Ei af det Mod, som blotter dem, udleder
Dens Kilde jeg. See hist den gode Konge,

Omslynget med et Net af Fortids Misgreb;
Vee over hver, som stiller sig med Vranghed
Mod den, som vil med varsom Haand dem rette?
Sligt Vanvid huler meer og meer en Afgrund
For Folket, som for Kongen og for Kirken.

Gudin.

O! gid at hver Modstander af det Gode
Beskæmmes maa!

Charles.

Og at det Godes Venner
Kun med besindigt Raad sig Kongen nærme.
Men lad os ei vort Øiemed forfeile!
See vel dig om! Hist staaer en kraftig Olding
Ved Diderot.

Gudin.

Han i de simple Klæder?
Ja, han er Synet værd for tusind Andre.
Hans klare Forskerblik, den stærke Villie,
Den Sandruhed, som lyser af hans Aasyn,
Indgyder Ærefrygt. Jeg næsten gjetter,
Det Franklin være maa.

Charles.

Du rigtigt træffer,
Sit Fødelands fuldmægtige Udsending,
Han sluttet har den Fred, som skal betrygge
Hiin Frihed, hvorfor det saalænge kæmped,
Iblandt hvis Fædre han maa billigt sættes.
Ham blev ved Fødselen ei Rang, ei Rigdom
Tildeel, men trange Kaar; dog mægtigt hæved

Ham egen Flid til Lærdom og til Velstand.
Høit staaer hans Navn i Videnskabens Rige,
Som den, der indsaae først den store Grundlov,
At hver elektrisk Virkning har sit Udspring
Af Kraftens Ligevægt, som blev forstyrret,
Og som ved indre Kamp skal gjenoprettes.
Hvordan han Himlens Lyn har lært at lede,
Veed hele Verden nu. Saaledes staaer han
Da med en dobbelt Krands: han vristed Sceptret
Fra Undertrykkerne, fra Himlen Lynet.

Gudin.

Beundringsværdig! Men der ved hans Side
Jeg seer en Mand, saa hæslig, at han bærer
En Daares Præg med en Forbryders parret.

Charles.

Marat er Mandens Navn. Hans Blik ei lyver.
Naturens Videnskab har ingen Dyrker
Saa fuld af Overmod, af Had, af Rænker
Som denne Mand. Han Ildens skjulte Aarsag
For Øiet stille vil og lidt kun aner
Det Hemmelige, som han plumpt vil sandse.
Han Newton vil fra gamle Throne styrte
Og haber Alt, hvad stort er og ophøiet.

Gudin.

Det er da ham, som vilde have dræbt Dig?

Charles.

Det sær mærkværdigt er ved Daadens Aarsag.
Fordi jeg ikke fandt hans Mening rigtig,
Han Kaarden mod mig trak; og havde sikkert

Mig heden sendt, hvis Hurtighed og Styrke
Ei havde mig erstattet Vægets Affavn.
Men nu er meer ei Tid til andre Tanker;
Udspændt Luftsækken er; den muntre Lue
Sig hæver høit, og alt man er til Rede
At løse Snorene, som fast den holde.
Betragt nu kun de To, som vove Farten:
Han for vor høire Haand er Hovedmanden,
Pilatre de Rosier. Hans Mod forvovent
Man kalde kan. Marqvisen af Arlandes
Den anden er. Han Æren har for Øie.

Gudin.

Men sig mig dog, hvorfor ei de, som opfandt
Luftskibet, selv den Ære sig tilegne,
Er det af Frygt?

Charles.

Nei, derpaa kan Du stole.
Men hvis et Uheld traf den første Opfart,
Maaskee den hele Kunst faldt reent tilbage
I Glemsel, saa man frygter, skjøndt med Uret,
Hvis jeg mig skuffer ei.

Gudin.

See nu sig hæver
Luftskibet stolt, belyst af Solens Straaler! —
See hvor de hilse nu til os herneden!
Og høit op til dem stiger Flokkens Jubel —
De nærme sig Paris. Ak, hvis de dreves
Af Vinden mod dets Taarne, dets Paladser! —
Nei, nu de hæve sig.

Charles.

Man har forstærket
Det sjunkne Blus. Nu kan fra høien Himmel
De skue ned paa Staden og dens Slotte.
Det er den første Gang, at Manden skued
Med Fuglens Blik ned paa den travle Brimmel. —
Alt ere de hiinsides Staden komne. —
En anden Luftstrøm nu de have naaet
I høie Luft. Den fører dem tilbage. —
See nu de dale ned; min Kikkert siger
Mig, at der ei dem noget Ondt er tilstødt.

Frankmann her endte sit Digt; da udbrød Thelekles fra Furni:
„O, hvilke Timer, med Liv og Bevægelse fyldt, har Du viist os!
Glad sig forflytted min Sjæl til Seinens solfrige Bredder;
Dog var den Glæde, jeg følte, ei ganske befriet fra Veemod;
Thi tilbage jeg tænkte paa Grækenlands skinnende Fortid,
Da til ypperlig Daad, og Aandens ædle Triumpher
Selv var Vidne vort Folk, o maatte den vende tilbage!"
„Ønsket her mødes af Haab," ham svared med Kjærlighed Frankmann,
„Morgenrøden alt gryer her til en lykkelig Fremtid;
Thi hvor Aanden er vakt og Modet, der endes omsider
Nøden med kronende Seier, som Fred har og Velstand i Følge.
Mangen faresuld Kamp er endnu at bestaae, før til Maalet
Kraften finder sin Vei, og muligt forundes vort Øie
Lidt kun at see af dens Frugt; men vist eders Sønner den høste."
„Herligt forfriskes vort Haab ved din Ild," ham svared Thelekles;
„Glemt da være den Sorg, som vor herlige Skuen formørker."

„Saa bør det være," tog Kalchas til Ord, „og medens I hvile
For at styrkes til Kamp og nye Seire, saa laaner
Venligt Øre min Sang, til den sidste Digtning i Rækken!"

Aerostaten.

Bestraalet af en herlig skyfri Himmel,
Ombølget af Parises Folkevrimmel,
I snævre Rum et kunstrigt Værksted staaer,
Og ordnende derinde Charles gaaer;
Han forbereder Alt til snart at stige
Paa luftigt Skib til Æthrens klare Rige.

I Midten halvfyldt sees en Kugle svæve,
Som skal den lette Baad fra Jorden hæve.
I tætte Trækar rundtom vikles ud
Den Luft, som fylde skal dens Silkehud.
I Rørværk Luften hen til Kuglen føres,
Saa ved det lette Fyld den vægtsvang gjøres.

En liden Luftbold skal nu foran stige
For Vindens Retning oven for at sige.
Han giver Snoren Montgolfier i Haand,
Og siger: „En af dem, hvis høie Aand,
Vi skylde denne stolte Banes Ære,
Med Billighed bør her Anfører være."

Snart er den fyldt, saa meget den bør være
For lette Baad med Ladning tung at bære,
Nu Charles, fuld af Mod, bestiger den,
Og med ham er Robert, hans Reisesven.

De Skibets Baand rask overskære lade
Og hæve sig fra Jordens Overflade.

Beundrende ledsager dem hvert Øie,
Det hele Folk taus stuer mod det Høie;
Snart hilses det med Sving af muntre Flag,
Som glimte herligt i den klare Dag;
Og Bifalds Jublen lyder som en Torden,
Der opsteg dundrende til dem fra Jorden.

Rundt om med Seerør og med Maalekredse
Bevogtes Kuglen af de Lærde stedse.
Afstalt de har med Flid at agte paa,
Hvor høit den naaer i Aftenhimlens Blaa;
Og alt som meer den svinder i det Fjerne,
Den nyder Ære som en Vandrestjerne.

Men for de Tvende paa det høie Stade
Alt mindskes meer og meer paa Jordens Flade;
En Sølvtraad Seinen bli'er for deres Blik,
Og største Slot indsvinder til en Prik.
Men stort er Rummet, deres Syn omspænder,
Man Byer der som paa et Landkort kjender.

De maale Luftens Tryk, alt som de stige;
Dets Mindskning maa dem deres Høide sige.
Men da man Stigning meer ei bliver var,
Man giver Frihed til et Duepar;
Dog hurtigt atter vende de tilbage;
De føle, her er Vingerne for svage.

Men nu Robert sin Ven om Nedfart minder;
Thi hurtigt Dagen mod sin Slutning rinder.

Man vil da søge til den faste Grund;
For lette Brændluft aabnes Kuglens Mund;
Dog tør saamegen Luft kun frit undvige,
Som spildes bør for atter ned at stige.

Neddalende man har et herligt Skue:
Alt malet staaer i Aftensolens Lue.
Et gyldent Løvhav Skovens Kroner staae,
Hvor for et Vindpust milde Bølger gaae.
Og da til sikkre Grund man Anker fæster,
Det sidste Solglimt Dalens Blomster gjester.

De hilses strax af en tilillet Skare,
Som havde seet dem gjennem Luften fare.
Henrykt Enhver den lette Flugt har seet,
Og til al Hjælp man skyndsomst er beredt.
Ei Nogen her vil blandt de sidste være,
At vise Venskab dem og billig Ære.

Men Charles, midt i den Beundrings Trængsel,
Til nyt Forsøg henrives af sin Længsel.
Nu Skibet, lettet fra hans Reiseven,
Et Overmaal af Stigkraft har igjen.
Det halve Tab ved Ladning han erstatter
Og op mod Himlens Blaa sig skynder atter.

Snelt stiger han, saa hurtigt ingen Glente
Nedskydende formaaer sit Rov at hente.
Den sjunkne Sol for ham paany opstaaer,
Og anden Gang idag for ham nedgaaer.
Hvor saligt, høitidsfuldt er han tilmode
Ved dette Smiil fra Lysets høie Klode.

Han i sin Luftørk ei sig føler ene,
Bestraalet af den store Himmelscene;
Til fjerne Verdner svæver hen hans Aand,
Som var den løst fra Støvets tunge Baand.
Her Indsigt bliver Aandeflugtens Moder
Og sætter Vaaben paa de fjerne Kloder.

Og i en Tilstand mellem Drøm og Vaagen,
Det er, som svandt fra Øiet Jordetaagen.
De Mænd, hvis Viisdom engang skinned her,
Han hisset vandre seer i Lysets Skjær.
Pythagoras med Leibnitz der omvanker,
Med Newton synes Brahe verle Tanker.

Homeros synes paa Linnee at høre,
Og Dante Galilei laaner Øre.
Med Thales grubler Stahl paa Luens Art,
Med Plato stuer Rømer Lysets Fart,
Med Empedokles Steno vil opdage
De gamle Spor fra Verdens første Dage.

Af denne Himmeldrøm et Glimt ham vækker,
Som pludselig ham blænder og forskrækker.
Forbi ham farer snelt et Stjerneskud
Og breder rundt om ham sin Klarhed ud.
Nu han paa Vennerne hist nede tænker
Og hurtigt gjennem stille Luft sig sænker,

Her glade Venner ham til Hjertet trykke,
Og tusind Munde ønske ham til Lykke.
Hver Velkomst her i Kredsen møder han,
Som kjærlig, varm Beundring yde kan.

Selv Kongens Ætmand kappes med den Ringe,
Den velfortjente Hyldning ham at bringe.

Hver Mand, som er i Krebsen her tilstede,
Sig føler greben af en Seiersglæde,
Ei blot man nyder fro, hvad man alt har,
Men og hvad øines gjennem Haabets Glar;
Og Bernardin, fyldt af Begeistringslue,
Udbreder høit i Ord sit indre Skue.

Hvor bliver Kunst ved Videnskab ei stærk!
Hvad Fabel drømte, staaer som Indsigts Værk,
Kun ved en Digtning, spiret fra Fornuft,
Beseiler Jordens Søn den lette Luft.
Og Sandhed hævdet har sig Skjønheds Krands;
Thi herligt staaer det for den rene Sands,
At Flugten ei ved Fuglevinger skeer,
At Manden flyver uden laante Fjer.
I dyben Aand til Kunsten Spiren laae,
Og Frugten Kuglen blev paa Himlens Blaa.
Skjønt er alt Værket, som et Skuespil;
Men Tiden den til mere modne vil.
Maaskee den ei kan modnes i vor Tid;
Men engang skal den fremme mægtig Id.
Jeg seer den stige til hver Høide let,
Hvor Mennesket kun finder Aandedræt.
Han kaster dristig sig i Skyens Favn,
Og speider Veiret i dets Fødestavn.
Hvad oven skeer i gjennemsigtigt Løn,
Skal aabent ligge da for Jordens Søn,
Og Indsigt skal med sikkert Spaadoms-Blik
Os forudsige Veirets Art og Skik.
Man skal besøge sneebedækte Pol

Og Ørknen, sveden gold af stærken Sol.
Barbaren skal os ikke see med Had,
Men vores Overmagt erkjende glad;
Thi hvor for Alle Veien aaben staaer,
En enkelt Voldsmand Intet meer formaaer.
Jeg seer Ballonen følge med vor Leir,
Og under Slaget vinke os til Seier.
Forgjæves Fjendens Skud den søge skal;
Hans Kugler skal ei bringe den til Fald.
Ja mere frem i Tiden vises mig,
At den skal gjøre Ende paa hver Krig,
Naar intet Slot og ingen Fæstning kan
En Tilflugt yde Krigens Ophavsmand.
Sin egen Rædsel maa da Krigen flye
Og aldrig mere vise sig paany.
Dog hvor forvildes jeg! før Jordens Søn
Kan blive værdig til en Lod saa skjøn,
Maa mangen Fordom med sin Taage flye
Og svinde hen for Indsigts Morgengry.

Anmærkninger til Digtet Luftskibet.

Skræk og Beroligelse.

S. 103. Samos har mod Vesten en Landtunge, som vender ud mod Øen Ikaria, i Nærheden af hvilken Ikarus efter Fabelen faldt i Havet, da han vilde flyve derover, og tvertimod sin Faders, Dædalus's Raad, steg saa høit, at Solen smeltede det Vox, hvormed hans Vinger vare fastgjorte.

S. 105. Franker kalder man i Orienten Vesteuropas Beboere.

Oldtid og Nutid.

S. 112. Man kun Thales herop o. s. v. de følgende 15 Vers.

Thales, en af Grækenlands syv Vise, (omtrent 600 Aar før Christus) vidste, at Ravet ved Gnidning erholder den Egenskab at tiltrække lette Legemer. Han kjendte altsaa den Erfaring, hvorfra hele Elektricitetslæren er gaaet ud; men i Overeensstemmelse med sin Tids Tænkemaade efterspørede han ikke Sagen ved Forsøg, men antog, at Virkningen hidrørte fra en egen Aand i Ravet. I to og tyve Aarhundreder udvidedes denne Kundskab neppe mærkeligt; men i de sidste halvtredie Aarhundreder er den i hver ny Menneskealder mere end i nogen af de foregaaende bleven forøget og udvidet til en meget omfattende Videnskab. At vi kunne forstærke Elektriciteten indtil den Grad, at dens Gnist, baade ved sin Længde, sin smeltende og knusende Virkning og sit Knald, giver et tro, skjøndt formindsket Billed af Lynet, er bekjendt nok. Man har frembragt Gnister af 2 Fods Længde, som udbredte et blændende Lys, gik i Zig-Zag som Lynet og udstraalede store Lysgrene. Dets Knald

svarede til Størrelsen. Den formaaede at smelte hele Alen af en fiin Jerntraad. Det er sandt, at denne Styrke endnu staaer langt tilbage for Lynilden; men ei at tale om, at det er os fuldkomment vel muligt med vore nuværende Midler at komme den nærmere, er Hovedsagen her, at vi have fuld Vished om, at Lynilden frembringes ved Elektricitet. Man kan da med fuld Ret sige, at denne Kraft, som viser sig saa svag i Ravet, svulmer i Naturen til Lynild. Alle de følgende Vers indeholde ogsaa virkelige Resultater af vor Tids Naturlære, kun opfattede fra en Side, hvor de mere tale til Indbildningskraften.. Det vilde føre til Vidtløftighed, uden at en tilstrækkelig Tydelighed dog opnaaedes, om jeg her vilde give en omstændelig theoretisk Udvikling af de videnskabelige Sætninger, hvortil Versene sigte. Det maa være nok her at anføre: at man, blot ved at virke forbelende paa de i Legemerne hvilende Kræfter, kan frembringe Elektricitet i dem alle, saa at den Kraft, som frembringer Elektriciteten, viser sig som en almindelig Naturkraft: at man kan frembringe baade Lys og Varme ved Elektricitet: at man kan frembringe alle Klasser af chemiske Virkninger derved: at man paa den virksomste Maade kan frembringe Magnetisme ved Elektriciteten; at man opdager den i Væxterne, og at man ved den kan frembringe de mærkværdigste Virkninger paa det dyriske Legem, især paa Nerver og Muskler. Med alt dette skal der ikke siges, at det, som frembringer alle disse Virkninger, rettest kaldes Elektricitet, men at den Kraft, som først opdagedes i Elektriciteten, og hvoraf denne kun er een blandt de mange Yttringer, ifølge Nutidens Kundskaber gjennemtrænger det Hele.

S. 113. Kald Pythagoras frem o. s. v.

Pythagoras, en af Oldtidens største Mænd, (død omtrent 500 Aar før Christus) havde, saa vidt man kan skjenne af Efterretningerne om hans Lære, meget aandrige og omfattende Forestillinger om Verdenssystemet. Efter ham skulde Verdenkloderne Bevægelse staae i et saa harmonisk Forhold, at de Zittringer, hvori de forsætte Ætheren, vilde frembringe en himmelsk Musik; han forestilte sig overalt, at det hele Verdensalt var dannet efter de fuldkomneste Talforhold. Blandt hans Efterfølgere opstod ogsaa først den høiere Forestilling om Verdensbevægelserne, som to tusind Aar senere paa ny kaldtes til Live og sattes i et klarere Lys af Copernicus. De store, anelsesfulde Forestillinger, som Pythagoras havde fattet om Verdenssystemet, have ved Copernicus, Kepler og Newton faaet den skjønneste Bekræf-

telse, naturligviis paa den Maade, som anende Fremblik lade sig bekræfte, med større Berigtigelser og med en Nøiagtighed i alle nærmere Bestemmelser, hvorom hine Tider intet Begreb kunde have. Himmelbevægelsernes store mathematiske Bestemthed og indbyrdes Harmoni har bekræftet sig i en Grad, som sikkert overstiger Oldtidens dristigste Forventninger. Blandt den nyere Videnskabs Eiendommeligheder hører ogsaa den Sikkerhed, hvormed man kan regne Aartusinder frem og tilbage i Tiden og af nogle faa Jagttagelser bestemme mangeaarige Omløb af Planeter. Man har saaledes af Verdensklodernes Bevægelseslove bestemt Aar og Dag for Solformørkelser, som have fundet Sted for mangfoldige Aarhundreder siden. Hansteen har paa denne Maade bestemt Aar, Dag og Time, da Slaget ved Stiklestad stod for mere end 800 Aar siden. Da Planeten Uranus havde været opdaget i 4 Aar, beregnede man dens Bane forud, endskjøndt denne udkræver 84 Aar for at gjennemløbes, og Erfaring bekræftede siden Beregningen. Med ikke ringere Visshed kan man forudberegne Forhold mellem Verdensklodernes Stilling, som først indtræffe efter mangfoldige Aartusinder. Vore astronomiske Beregninger omfatte altsaa en Tid saa lang, at den for Indbildningskraften fremstiller sig som uendelig. Det Eenfolde i de Virksomheder og Grundlove, hvorpaa de saa mangfoldige og tilsyneladende forvirrede Verdensbevægelser beroe, er beundringsværdig og vilde lokke alle Mennesker til at erhverve sig Kundskab til Astronomien, dersom der ikke fordredes saa megen Aandsanstrengelse til at følge Anvendelsen paa Naturens mange Forviklinger.

S. 113. Lad Euklides kun see o. s. v.

Euklides (omtrent 300 Aar før Christus) har ved den Kunstfuldkommenhed, han gav Mathematiken, erhvervet sig et udødeligt Navn. Det Fremskridt i de senere Aarhundreder, hvortil her sigtes, er Differential- og Integralregningen, som Newton og Leibnitz hver opfandt for sig. Denne Deel af Mathematiken slutter sig langt nøiere til Naturvirkningernes Gang, end nogen af de ældre. Naturforandringerne have, som vi kunne see i Bevægelsen, en indvortes stadig Sammenhæng, saaledes at den ene Deel ikke ved nogen bestemt Grændse skilles fra den anden. For at følge disse Forandringer med Tanken, maatte en Regningsmaade udfindes, som formaaede at fremstille en Uendelighed af Overgange. En saadan er Differential- og Integralregningen; ved dens Opfindelse bleve mange store og usigeligt vigtige Fremskridt gjorte mulige i Naturvidenskaben.

S. 113. Men Aristoteles, Du, o. s. v.

Aristoteles (død 322 før Christus) var ikke blot en stor Philosoph, i den mere indskrænkede Betydning, hvori man nu i Tydskland og i Norden tager Ordet; men han var en dyb Grandsker over Staternes Væsen og over Poesien. Hermed forbandt han saare udbredte Kundskaber i Naturvidenskaben. Hans mægtige Discipel, Alexander den Store, sendte ham med uhyre Bekostninger de sjeldneste Dyr og satte ham istand til at holde et Menageri, som overgik selv de fleste Kongers i Nutiden. Han indskrænkede sig ikke til flittige Jagttagelser over Dyrenes Levemaade; men han foretog ogsaa anatomiske Undersøgelser over dem og havde den lykkelige Tanke at grunde Dyrenes Inddeling paa deres indvortes Bygning, en Grundsætning, hvorfra man i henved to tusind Aar atter afveg; men som nu almindeligt bifaldes.

S. 114. Mangen Fordom blev knust o. s. v.

Før Lynaflederens Opdagelse var den Fordom meget almindelig, at Tordenen var en ganske særegen Ytring af Guds Vrede. Fornuftgrunde mod denne Indbildning virkede kun hos Faa; men da man saae, hvorledes Lynilden maatte følge Lederen, havde man Syn for Sagen og maatte opgive Fordommen. Et mærkeligt hidhørende Exempel forefaldt 1777 i den italienske Stad Siena. Man havde forsynet et Kirketaarn, som ofte var bleven beskadiget af Lynilden, med en Tordenleder. Folket blev derover høiligen forbittret og kaldte Aflederen Kjætterstangen; men da Lynilden en Dag slog ned deri og nu fulgte Lederen saa nøie, at den ikke engang sved en Edderkops Spind, som hængte derved, maatte Almuen forandre sine Tanker.

S. 114. Mangt et System faldt om o. s. v.

Fra den Tid af, da man indsaae, at Jorden ikke er Verdens Midpunkt, men kun en lille og meget afhængig Deel af Naturen, nødtes man til at opgive den hele Astrologi, som satte Menneskenes Skjebner i Forbindelse med saare tilfældige Stillinger af Himmellegemerne. Den Tanke, som saa nødvendigt følger af det copernicanske System, at hver Planet er beboet og hver Firstjerne en Sol, omgivet af andre Planeter, maatte baade udvide Menneskenes Forestilling om Gud og indskrænke Menneskeslægtens Indbildning om dens egen Vigtighed. Dersom mange Menneskers Forestillinger herom endnu er et Par Aarhundreder tilbage, er det ikke Astronomiens, men deres egen Skyld.

S. 114. Nattens Spøgelser svandt o. s. v.

Hexelygten (laterna magica) synes længe at have været brugt hemmeligt til at skuffe de Uvidende og altsaa vedligeholde Overtroen; men da Videnskaben gjorde Kundskaben derom til alminbelig Eiendom, bidrog den meget til at vise Kilden til mangen Vildfarelse, som før havde sat Mennesker i Skræk. I øvrigt har man især ved at studere Øiets og Synets Natur lært meget om Syners og Aabenbaringers naturlige Aarsag.

S. 115. Tilgiv, at Solgudens Ildvogn o. s. v.

Anspanns Indvending i dette og følgende Vers seer man let er laant af Schillers Götter Griechenlands.

S. 117. Blev det dem givet at see, o. s. v.

Om det skjulte Kredsløb, hvortil her sigtes, er det vanskeligt i Korthed at give en klar Forestilling. Det er Atmosphærens Vexelvirkning med Gjenstandene. Den Overflødighed af Varme, som Landene i det hede Jordbælte modtage af Solen, bortskaffes for en Deel derved, at den opvarmede Luft uophørligt stiger til høiere Egne, medens der tilstrømmer koldere og forfriskende Luft fra de mindre ophedede Lande. Men den varme Luft, som opstiger, fører en Mængde Vanddampe med og afsætter disse i koldere Lande, hvor den synker ned. Saaledes hidrører mangen Regn og Dug hos os fra Luftstrømme, der komme fra sydligere Lande. Kilder dannes herved, og Vextriget forfriskes. Man kan sige, at Kilderne have et usynligt Udspring i Luften, deels derved, at Regnen har dette usynlige Udspring, men deels ogsaa derved, at de høiere Steder have en lavere Varmegrad end den omgivende Luft, saa at en meget stor Mængde Vand der usynligt fortættes. Hvert Træ, hver Plante indslutter selv et rigt Kredsløb, som hænger sammen med Atmosphæren. Den, som klart opfatter, hvorledes de nærende Vædsker deri stige op og ned, hvorledes hvert Blad er et Aandedræts- og Fordampningsorgan, o. s. v., og tillige holder fast paa Forestillingen om den store Sammenhæng, hvorved hver Vext er et bestemt Led af det Hele, han vil ikke savne nogen Mythologi for at føle en levende nærværende Fornuft om sig, naar han opholder sig paa Mark eller i Skov. Men det forstaaer sig, at Ingen sættes ind i denne aandelige Beskuelse ved disse ufuldstændige Antydninger. Man vil savne meget af den Glæde, Naturen kan give, dersom man ikke baade ved Erhvervelse af Kundskaber og ved egen Eftertanke forbereder sig dertil. Men udkræver ikke Nydelsen af de fleste Digterværker mange Kundskaber? Skulde

da Naturen frembyde os alle sine Skatte uden at kræve, at vi skulle komme den med Selvvirksomhed imøde?

S. 119. Eller dybt i Bjergets Revne o. s. v.

At Jorden har udviklet sig til sin nærværende Tilstand gjennem en stor Række af Forandringer, bør man nu vel ansee som almindeligt bekjendt. Ved at studere de Rester af Forverdenens Dyr eller Planter, som findes i Jorden, ledes vi stedse til nærmere at kjende hiin ældgamle Udviklingstid.

Luftskibets Opfindere.

Om dette Digt behøver jeg kun at bemærke, at det holder sig ganske paa historisk Grund. Faderen Montgolfier i Annonai var en stor Papirfabrikant. Han bestemte den ældste Søn til den geistlige Stand, den anden til Lovkyndigheden; men Begges Tilbøielighed var hans Hensigt ganske imod. Den ældste løb virkelig to Gange bort og levede paa den anden Flugt i Forezbjergene af sine chemiske Arbeider. Brødrene anlagde ogsaa siden selv en Papirsfabrik og opfandt Velinpapiret eller vare dog Opfindere deraf for Frankrig, om end Englænderne maaskee have havt det tidligere.

Haab, Tvivl og Opfyldelse.

S. 125. — — — — see det er Ventour.

Ventoux ligger paa den venstre Rhonebred og er 6000 Fod høit.

S. 125. Den store Kamp, som for Gibraltar stod.

I den Krig, som Frankrig og Spanien førte mod England for at understøtte de nordamerikanske Stater, skete det berømte store Angreb mod Gibraltar. Frankrig og Spanien havde tilveiebragt mægtige svømmende Batterier for at angribe den 1400 Fod høie Bjergfæstning til Søes, da den kun til Lands er tilgængelig ved en smal Landtunge. Den engelske Commandant Elliot gjorde sit Navn udødeligt ved sit ypperlige Forsvar. Medens Englænderne jublede over denne Begivenhed, maatte de Franske gjennemtrænges med Harme derover, og det saameget mere, naar de, uden at trænge ind i de politiske Forviklinger, kun saae Frihedsforsvareren i deres Fædrelands Regjering og kun Undertrykkeren i Englands. Montgolfiers Opdagelse fulgte vel kort efter Begivenhederne ved Gibraltar, men neppe var det første Forsøg gjort, førend allerede Freden var sluttet, i hvilken England maatte tilstaae de forenede nordamerikanske Stater den Frihed, hvorfor de saalænge havde kæmpet.

S. 126. Alt staaer han i Vaucluse.

Vaucluses Dal er berømt nok af Petrarcas Sange. Her anmærkes blot, at den gjennemstrømmes af Floden Sorgue, som udspringer fra en dyb Vandbeholdning i den ved Digteren saa berømte Grotte, og at den strax ved dens Udspring er betydelig. Den falder efter et kort Løb ud i Rhonen ved Avignon.

Opfinderen i Hjemmet.

Hertil har jeg blot at bemærke, at Beskrivelsen over det store offentlige Forsøg i det Væsentlige er øst af Beretninger fra hiin Tid. At jeg lader Joseph Montgolfier staae for Folket og tale til det, grunder sig derpaa, at han synes at have havt langt bedre Evne dertil, end hans ældre Broder.

S. 132. En anden kun taler om Faren.

Her sigtes til den Ildsvaade, som muligen kunde opstaae ved den nedbalende Ballon.

Nye Beslutninger.

Det kjærlige Forhold, som her skildres mellem Brødrene, var virkeligt, ligesaa det Usikkre i den offentlige Mening om den egentlige Opfinder. Det Øvrige er en mig meget sandsynlig Formodning.

S. 135. Om hvis elskende Kraft o. s. v.

Broderkjærligheden mellem Kastor og Pollux er berømt nok af Mythologien. Skjøndt de vare Tvillinger, skyldte dog efter Fabelen den sidste Jupiter sin Tilværelse, den anden Tyndarus, Moderens Mand. Stjernebilledet Tvillingerne er benævnet saaledes til deres Ære.

Den første Luftreise.

Herom maa jeg først i Almindelighed bemærke, at alt det Væsentlige deri er historisk.

S. 135. I Tusindviis man søger Lamuette.

Lamuette er et kgl. Lystslot, nær Paris.

S. 142. Lavoisier det er.

Denne Mand havde allerede grundlagt det nye System i Chemien, hvormed han faa Aar efter fremtraadte, og fyldte Europa med sit Navn. Han blev i Rædselstiden under Robespierre henrettet uden nogen lovlig

Grund; men man skilte dengang Mange ved Livet for deres Rigdoms Skyld. Man kaldte dette at slaae Mynt med Guillotinen.

S. 142. Hiin Encyklopædi, den Kæmpeskabning.

Bekjendtgjørelsen af dette udstrakte Værk begyndte 1751 og havde til Hensigt at gjøre Adgangen til dannende Kundskaber saa almindelig som muligt. Det indeholder en stor Mængde aandrige og ypperlige Artikler, tildeels forfattede af Datidens meest udmærkede Mænd; at det ogsaa indeholder mange ringere, forstaaer sig. Den Indflydelse, dette Værk har havt paa Frankrig, ja paa hele Europa, er umaadelig. I de sidste 30 Aar er man især vant til at fremhæve den fordærvelige Deel deraf. Denne er jeg langt fra at nægte; men de fordærvelige Fordomme, som dette Værk saa mægtigt hjalp til at fordrive, synes mange af vore Samtidige altfor lidet at bringe med i Beregning.

S. 143. Stod Kirkebud almægtigt ei mod Tanken.

I vor Tid har man Møie med at forestille sig den Myndighed, den katholske Kirke søgte at vedligeholde endnu i Ludvig den Fjortendes Tid, og hvor ske kunde, endnu længere. Hugenotternes Fordrivelse er et stort og sørgeligt Exempel; men da man ofte i mindre indflydelsesrige Omstændigheder kan see en Indretnings Aand, vil jeg istedetfor mange Exempler kun anføre det, at Skuespillere ikke maatte begraves i christen Jord, uagtet Oplysningen saa aldeles fordømte denne Krænkelse mod en hædret Klasse af Kunstnere. Selv i vort Aarhundrede har Erkebispen af Paris villet gjøre denne Fordom gjældende.

S. 143. Stod Fødsel ei mod medfødt ædel Daadkraft?

Som et talende Exempel paa den Grad, hvortil dette gik, kan anføres, at man ikke kunde bringe det høiere end til en Capitainspost i Armeen, naar man kun var borgerlig. De uhyre Privilegier, som Adel og Geistlighed havde fremfor de andre Stænder, og det uhyre Tryk af Skatter, som derved faldt paa Borger- og Bondestanden, derom har den Danske lykkeligviis tabt de sørgelige Erfaringer, siden Adelsaristokratiet faldt 1660. Mangt et stort Tryk, som endnu var blevet tilbage, er hævet i de sidste halvtredsindstyve Aars Regjering, saa at der nu kun er faa Levninger deraf, for hvis Bortrydelse det ikke mangler paa fortsat Iver, der sikkert ei vil skaane Ukrudtet, hvor det kan bortluges, uden at nogen betænkelig Forstyrring deraf følger. Vi maae skatte os lykkelige ved efterhaanden at være blevne befriede ved en rolig Ud-

vikling fra de fordærvelige Indretninger, hvorfra Frankrig kun løsrev sig ved en blodig og ødelæggende Omvæltning.

S. 145. — — — — Han vristed Sceptret o. s. v.

D'Alemberts berømte latinske Vers til Franklin, da han optoges i det franske Videnskabernes Akademi:

Eripuit coelo fulmen, sceptrumque tyrannis.

S. 145. Det er da ham, som vilde have dræbt Dig!

Fourier fortæller den Begivenhed, hvortil her sigtes, i sit Mindeskrift over Charles. Man forestiller sig let, at denne maatte svæve i bestandig Livsfare i den Tid, da Marat spillede sin blodige Rolle i Revolutionstiden.

S. 146. Pilatre de Rosier.

Denne forvovne Mand foretog siden en Luftreise, hvor han vilde forbinde Aërostaten med Montgolfieren for at frembringe en Styrning; men Indretningen gik i Brand, og han tilligemed hans Reisefælle Romain styrtede ned og knustes.

Aërostaten.

Atter her maa jeg gjentage, at det Væsentligste i Digtet er historisk. Kun det skjønne Veir og Stjerneskudbet er det ikke, og Forsøget med Duerne er fra en anden Luftfart.

S. 149. De maale Luftens Tryk, alt som de stige o. s. v.

Luftens Tryk maales, som bekjendt, ved Barometeret. Jo mere Luften trykker paa Qvægsølvet i Rørets aabne Deel, desto høiere drives det op i den lukkede. Her nede ved Jorden bæres Qvægsølvet ved Trykket af al den overliggende Luft. Efterhaanden som man hæver sig over Jorden, kommer en Deel af denne trykkende Luftmasse under Barometeret og kan altsaa ikke længere virke derpaa; Qvægsølvet i Rørets tilsmeltede Deel maa altsaa falde, medens Ballonen hæves. Regningen herover bliver rigtignok noget forviklet derved, at Luften i samme Grad udvides og bliver tyndere, jo mindre Tryk den lider, saa at man lidt efter lidt maa stige gjennem et længere Rum for at lægge samme Vægt af Luft under sig; men denne Vanskelighed har man hævet ved Brugen af de mathematiske Tavler, som kaldes Logarithmetavler, eller paa en for hurtig Anvendelse endnu mageligere Maade ved egne dertil beregnede Tavler. Luftfareren kan derfor altid vide, hvor høit han befinder sig over Jorden, og forsømmer derfor aldrig at føre Barometer med sig.

S. 151. Med Newton synes Brahe vexle Tanker.

Vor Tyge Brahe, den store Forbedrer af den praktiske Astronomi, hyldede, som bekjendt, et urigtigt, men af ham selv meget sindrigt udtænkt System, angaaende Verdensklodernes Bevægelse. De Opdagelser, hvorved det copernicanske System fik de stærkeste Bekræftelser, kom først efter hans Død. Saadanne vare: Kikkertens Opfindelse, og især dens Anvendelse paa Himlen ved Galilæi, 1610, da Jupiters Maaner og vor Maanes Bjerge opdagedes: De Keplerske Love, som passe saa fuldkomment til alle astronomiske Forudberegninger, naar det copernicanske System forudsættes, men ellers ikke: Newtons store Opdagelse, at alle Verdensbevægelserne kunne forklares af de almindelige Tiltræknings- og Bevægelses-Love. Det synes mig glædeligt at forestille sig, at Tyge Brahe i en høiere Verden maatte komme sammen med denne store Tænker.

S. 151. Homeros synes paa Linnee at høre o. s. v.

De store Digtere med deres dybe Natursands maae glæde sig ved Omgangen med de store Naturgrandskere.

S. 151. Med Thales grunder Stahl paa Luens Art.

Georg Ernst Stahl, født 1660, død 1734, bragte først sin Tids adspredte chemiske Kundskabsmasse i System og havde tænkt dybt over Ildens Natur. Vel have hans Meninger herover ikke kunnet vedligeholde sig, men meget deraf er i en anden Skikkelse gaaet over til vor Tid. Før Lavoisier var hans Theori almindeligt antaget. Stahl var tillige en stor Læge og en Mand af den høieste Retskaffenhed og Sjæleadel.

S. 151. Med Plato skuer Rømer Lysets Fart.

Vor Landsmand Ole Rømer opdagede 1675, hvorledes man kan maale Lysets Hastighed. Han var tillige en stor praktisk Astronom, som opfandt mange Fremgangsmaader, som en Tidlang ikke skattedes nok, men beundres af Nutidens bedste Astronomer. Jeg tænker mig den dybsindige Platos Glæde ved denne Indsigt.

S. 151. Med Empedokles Steno vil opdage o. s. v.

Empedokles var født omtrent 460 Aar før Christus i Agrigent i Sicilien og stod i en ganske overordentlig Anseelse hos sin Tidsalder. Han stræbte at kjende Naturen. Efter en af de fabelagtige Fortællinger om ham skal han have fundet sin Død ved at styrte i Ætnas Krater, hvilket Nogle antage som et Beviis paa, at han har villet undersøge det, Andre udtolke som

en selvvalgt Død, hvorved han vilde unddrage sig Menneskenes Øine paa en Maade, at han kunde troes at være optaget til Guderne. Den sidste Opdigtelse maa jeg holde for lidet sandsynlig. Vor Landsmand Nicolai Steno (Steensen), som havde faaet sin første Dannelse under Thomas Bartholin, var ikke blot en stor Anatom, men var den første, som betragtede de i Mineralriget forekommende Forsteninger fra den rette Side, ikke som Naturspil, men som Vidner om Jordens ældre Tilstand. Han føres derfor sammen med Empedokles. Steno har ogsaa havt den mærkværdige, først hundrede Aar senere udviklede Tanke, at de mangfoldige Krystalformer, som et og samme Stof kan antage, lade sig tilbageføre til en Grundkrystallisation.

S. 152. Selv Kongens Ætmand o. s. v.

Hertugen af Chartres og Hertugen af Fitz-James, den første af den franske kongelige Familie, den anden nedstammende fra Stuarterne.

S. 152. Og Bernardin o. s. v.

Bernardin de St. Pierre, hos os især bekjendt ved sin Paul et Virginie og ved sine études de la nature. Hans Tilstedeværelse er ikke historisk.

S. 152. Jeg seer den stige til hver Høide let o. s. v.

Gay Lussac steg den 6te Sept. 1804 til en Høide af mere end 22000 danske Fod, saa at der kun manglede 2000 Fod i, at han havde hævet sig en heel Miil over Jorden.

S. 153. Jeg seer Ballonen følge med vor Leir.

Dette skete siden i Slaget ved Fleurus 1794. Ballonen svævede høit i Luften, men holdtes fast med stærke Toug og Hestekraft. Fra Ballonen afspeidede man Fjendens Stillinger og Foretagender og kastede Sedler betyngede med Bly ned med Efterretninger, om hvad man saae. Der fyredes efter Ballonen med et Batteri af Sexogtredivepundinger, men uden at ramme den.

Anmærkninger til Digtet Skjønhedsglæder.

1 Sommerfuglen har vel tilsyneladende kun to Dine; men hvert af dem bestaaer af mange tusinde enkelte Facetter, hvorved Naturen boder paa den Mangel, at de ikke ere bevægelige. Omhyggelige Undersøgere have hos en Sommerfugl talt fire og tredive tusinde sex hundrede og halvtredsindstyve saadanne Facetter. Tælningen er ikke saa vanskelig, som den først kunde synes; thi man kan inddele saadanne Størrelser i Rader og tælle disse, saavelsom hvormange i hver Rad.

Læsere, som ere ubekjendte med mikroskopiske Undersøgelser, ville studse ved denne, som ved mange af de følgende Angivelser; men den, som har betragtet Gjenstande i Mikroskopet, har Exempler nok. I vore Tider kan man have Mikroskoper, som give meget klare og rene Billeder med en Forstørring af 500 Gange. Det fineste Edderkopspind sees der som en anseelig Tykkelse, og kunde en Sommerfugl, som med udspændte Vinger har 2½ Tomme i Brede, hvilket dog ikke er af de ganske usædvanlig store, i denne Grad paa eengang forstørres, vilde den faae en Brede af meer end 52 Alen, som vilde svare til Væggen af en heel anseelig Bygning.

2 Insekterne have istedetfor Lunger en utrolig Mængde af fine Luftrør, saa at man næsten kan betragte Dyrets hele Krop som en Lunge. Hvert af disse Luftrør er, uagtet dets Lidenhed, dannet af to Hinder, mellem hvilke ligger en proptrækkeragtigt vunden fiin Traad.

3 Aandedrættet er hos Insekterne, ligesom hos alle andre Dyr, en chemisk Forbrændningshandling og en væsentlig Betingelse for den dyriske Varme og det hele dyriske Liv.

4 Det Organ, der hos Insekterne virker som Hjerte, kan vel ikkun i den vidtløftigste Betydning af Ordet kaldes saa; men dette var ogsaa her nok. Som bekjendt er ialmindelighed heller ikke Insekternes Blod rødt, som hos de Dyr, der have egentlige Lunger; men deres farveløse eller svagtfarvede Saft gjør hos dem Blodets Tjeneste, kun med den store Forskjel, som Organisationens Eiendommelighed medfører.

5 Æderedskaberne ere hos de forskjellige Insekter meget forskjellige og have en kunstrig Dannelse. Hos Sommerfuglene ere disse mindre sammensatte end i mange andre Insekter; dog frembyde de rig Anledning til at beundre Naturens Kunst. Sommerfuglene indsuge nemlig deres Næring ved

to spirale Sugerør, som kunne udstrækkes og sammenrulles, men uden Synet i Mikroskopet eller Afbildning ikke forstaaes ret.

6 Man har anatomisk gjennemarbeidet alle Organerne for Insekternes Ernæring. Ædereedskaberne ere allerede nævnte. Man finder desuden hos dem, Maver, Tarme, Spyttekjertler o. s. v., kort en heel til Ernæringen sigtende Organisation.

Som bekjendt komme Insekterne ligesom Pattedyr, Fugle, Fiske o. s. v. af Æg, som have deres bestemte Sted i Hunnen, og deri uddannes saavidt, at der enten fødes levende Unger, som er det sjeldnere, eller at der lægges befrugtede Æg. Antallet af Æggene beløbe sig til flere hundrede, ja gaae ofte endog i Tusinderne.

7 Alle de ydre Lemmer beroe paa Grunddelenes Udvikling. Her vilde det føre for vidt at gaae tilbage til de første Grundanlæg; men et Par Exempler, tagne af de mest synlige Forhold, vilde allerede nogenlunde oplyse Sagen. Brystet omgives af 3 Ringe, fra hver af disse udgaaer der et Par Fødder, og fra hver af de bageste udgaaer der iglmindelighed et Par Vinger, af hvilke det første Par dog tit udvikles til Vingedække, eller det sidste indskrænkes til saakaldte Balanceerstænger.

8 Man finder allerede i Larven og endnu mere i Nymfen Anlægget til alle Organer, som vise sig hos den fuldt udviklede Sommerfugl, endskjøndt dette ikkun ved anatomisk Undersøgelse lader sig opdage.

Beckers Verdenshistorie

3die danske Udgave.

Aldrig har maaskee nogen **udførlig Verdenshistorie** gjort mere Lykke og fundet flere Læsere end Beckers berømte Værk. Han har forstaaet at skrive med historisk Troskab paa en saa interessant Maade, at Historien er bleven til en Morskabslæsning, tiltrækkende for enhver Alder, for ethvert Kjøn. Beckers Historie findes paa den Lærdes Hylle og i Damens udsøgte Haandbibliothek.

Original-Udgaven ved J. W. Loebell, med J. G. Woltmanns og K. A. Menzels Fortsættelser, er udkommet i en Mængde Oplag, og sælges nu i Stereotypudgaver, lige med de meest søgte classiske Skrifter.

I Danmark ere allerede tvende Oplag aldeles udsolgte: det 1ste udkom hos Boghandler Brummer, det 2det hos Boghandler Klein, af hvis Bo jeg har tilkjøbt mig Forlagsretten.

Den vedvarende Efterspørgsel om Exemplarer af Værket har foranlediget mig til at begynde Trykningen af et nyt Oplag, hvis Revision og Correctur den dygtige og nøiagtige Oversætter, Herr Secretair **J. Riise** har paataget sig.

Det har været min Opgave at tilveiebringe en yderst elegant Udgave til en overordentlig billig Priis, og jeg stoler paa Publikums levende Interesse for Foretagendet; uden hvilken mine betydelige Udlæg ikke vilde kunne blive dækkede.

Værket trykkes i stort Median Format paa D'Hrr. Drewsen og Sønners bedste Papir i Herr Louis Kleins Officin med nye Typer. Formatet er saa stort, at eet Ark optager næsten 2 ordinaire Octavark. Medens Subscriptionsprisen paa den forrige, mindre smukt udstyrede Udgave var næsten 20 Rbd., vil Subscriptionsprisen paa denne 3die Udgave kun blive 14 Rbd., eller 1 Rbd. for hvert Bind, uden Hensyn til Arketallet. Da Værket udgjør 285 Ark, vil Subscriptionsprisen følgelig kun blive omtrent 4 ß. for et Ark i et saa stort Format. Jeg forbeholder mig derfor ogsaa, naar Subscribentantallet er stort nok til at dække Udgifterne, at forhøie Subscriptionsprisen for de tiloversværende Exemplarer.

1ste Bind er i Dag udkommet — og kan strax modtages; 2det Bind udkommer den 31te October og fremdeles 1 Bind i Slutningen af hver Maaned, saaledes at 14de og sidste Bind vil blive udgivet den 31te October 1852.

Enkelte Bind sælges ikke, og Kjøberne af 1ste Bind ere forpligtede til at modtage hele Værket.

Subscription modtages i alle Boglader i Danmark, Slesvig, Norge og Sverrig, og paategnede Planer bedes snarest indsendte til undertegnede Forlægger.

Kjøbenhavn, den 30te September 1851.

Andr. Fred. Høst,
Universitetsboghandler,
Kongens Nytorv, Nr. 206.